PALINODIAE
SIVE
REVOCATIONES FABIANI QVADRANTINI, CVM

factus eſſet ex Lutherano Catholicus, recitatæ Braunsbergæ in Collegio Societatis Ieſu.

Iuſſu & auctoritate Reuerendiſsimi & Illuſtriſſ. Cardinalis Staniſlai Hoſij ædita.

Adiuncta eſt Epiſtola eiuſdem Cardinalis ad Senatum Colonienſem.

COLONIAE,
Apud Maternum Cholinum.
M. D LXXI.

Cum gratia & priuileg. Cæſ. Maieſt.

REVERENDO, EIDEMQVE NOBILITATE ATQVE DOCTRINA PRÆSTANTISSIMO HEROI, D. IOanni Egenolpho à Knoringen, Cathedralium Ecclesiarum, Herbipolensis ac Augustanæ Canonico, &c. Domino suo perpetua obseruantia colendo, Maternus Cholinus

S. P. D.

CVm semper gratiæ agẽdæ sunt Deo Opt. Max. vir præstantissime, tum eo nomine imprimis, quòd non modò Ecclesiam suam multorum insignium, & in fide constantium doctorum iuuat doctrina, pietate & auctoritate, sed etiam sæpenumero ad reprimendam hæreticorum & schismaticorum insolentiam mirabilia excitat exempla, quæ qui ex animo volent se tanquam veræ Ecclesiæ membra Christo capiti adiungere, sequantur ac imitentur. Id quem-

admodum toti orbi Christiano non obscurum, ita opusculum hoc dilucidißimè attestatur, quod mandāte Ampliss. Illustriss.q; Cardinale Stanislao Hosio, hoc tempore Christiani orbis quasi lumine quodam, mecœnate meo multis mihi nominibus obseruando, nostris typis excusum iam euulgatur, in quo Reuocationibus seu Declamationibus septem solidis, atque imprimis eruditis, non tantùm exhibetur & describitur nobis historia doctißimi cuiusdam & integerrimi viri, qui cùm hactenus hæreseos illecebris irretitus teneretur, nunc Dei benignitate ac misericordia Ecclesiæ Catholicæ Apostolicæque restitutus ac reconciliatus est: sed præcipua etiam veræ doctrinæ capita sic explicantur & confirmantur, vt si hostes nimia obstinatione indurati, aut odio veræ religionis, eiusque ministrorum excœcati non essent, sperarem eosdem eius lectione huc permoueri posse, vt abiecta ea, qua misere hactenus inescati fuerunt impura doctrina, Confeßoris huius, plurimorúmque aliorum & salutaria exempla ocyus imitarentur, & vestigijs insisterent, quæ vitæ perpetuæ consequendæ rationem ceu digito commonstrant. Cæterùm quia SS. Patrum, quorum doctrina Sacræ scripturæ consona est, auctoritate, testimonijsque se nullo pacto flecti patiuntur, num sperandum, recenti hoc & illustri exemplo, ac scripto commoueri posse? Metuendum sane, vt vllus hinc ad eos fructus redeat, qui ne legere quidem dignabuntur, adeo Catholicorum scripta & fa-

cta

cta magna insolentia insectantur, & plus quàm Vatiniano odio detestantur. Non tamen propterea æquum est, vt boni, & ex doctrina simul ac pietate clarißimi viri à cœpto semel iuuandi Ecclesiam studio & conatu desistant, atque quas semel susceperunt Ecclesiæ defensiones turpiter deserant: multo minus autem decet me & mei similes, vt operam nostram in describendis ac publicandis Catholicorum Doctorum monumentis Ecclesiæ denegemus, qui vt multa magnáque beneficia ab ea recepimus, ita nullis non officijs ea remunerari meritò debemus. Nihil itaque neque prius, neque antiquius duxi, quàm vt has Declamationes, quas videbam multis vtilißimas fore, cum primùm eas huc ad me ab Illustriß. Cardinale mißas accepißem, in lucem efferrem, ac cum vniuersa Ecclesia communicarem. Tuo autem nomini, vir præstantißime, eas vt inscribam, duplici potißimum caussa adducor: vna est, quòd ex nobilitate, literarum ac virtutum amore, necnon ardentißimo erga Catholicam religionem studio per vniuersam propemodum Germaniam, plurimum commenderis & celebreris: altera, quòd intelligam te filium meum Bernardum in Italia magna beneuolentia, insignique animi candore complexum: nec nunc quidem vlla alia ratio beneficij remunerandi sese offerat. Quamobrem etiam atque etiam vehementer peto, publicam hanc gratitudinis meæ attestationem Excellentia tua in me-

meliorem partem interpretari, ac me meósque quo hactenus amore & fauore complecti velit. Deum precor, is tuam vt dignitatem quàm diutißime nobis incolumem conseruet. Coloniæ ex officina nostra typographica, Calendis Iunij 1571.

REVOCATIO PRIMA.

QVi fuerim, ſcitis: qui nunc ſim, fortaſſe ſcire cupitis. Quamuis autem factis vtrumque ſim teſtatus, quod pleriſque veſtrum obſcurum non eſt: propter eos tamen, quibus vitæ meæ ratio non ſatis eſt perſpecta, paucis de vtroq; diſſerendum eſſe duxi. Fecit horum temporum infœlicitas, vt in eos homines puer inciderem, & inter eos æducarer, qui Pauli monitorum obliti, dicentis: Si quis aliud vobis Euangelizauerit, præter id, quod accepiſtis, Anathema ſit: longè diuerſum ab eo docuerunt, quod à ſanctis noſtris maioribus per longam Epiſcoporum & Sacerdotum ſucceſsionẽ ſibi per manus traditum acceperant. Et quò facilius abducere diſcipulos poſt ſe poſſent, fraudi ſuæ, nomen Euangelij prætexentes, locis aliquot è ſcriptura malè intellecta, vel in prauum ſenſum detorta, productis, quod ſentirent ipſi, purum & expreſſum Dei Verbum haberi voluerunt. In hoc igitur hominum ge- Ad Gal. 1.

nere cum versarer ab ineunte ætate mea, nec alijs quàm illorum peregrinis doctrinis imbutus essem: nemini mirum videri debet, si in hac nondum confirmata ætate mea, in eorum nassam pertrahi me sum passus: cum præsertim his vocibus aures meæ crebrò personarēt: Totis quadringentis & amplius annis ignoratum orbi Christiano Christum, eiusque beneficia obscurata, nihil de fide, non nostram dignitatem, sed mediatorem Christum intuente, remissionemque peccatorū, & hæreditatē vitæ propter Christum accipiente: nihil de fide, siue fiducia mediatoris huius: nihil de Euangelio, quod sæculis aliquot sub scamno latuerit in Ecclesia Dei, quam isti Papatum vocant, prædicatum: sed pro Dei verbo, traditiones quasdam humanas obtrusas: & quod Dei proprium est, in opera quædam humana translatum: quodque soli Diuinæ Maiestati, solique Christi personæ conuenit, creaturæ tributum fuisse. Cæterum proximis his superioribus quadraginta & amplius annis, nouam Euangelij lucem affulgere mentibus hominum cœpisse. Quem autem hæc non mouerent?

rẽt? cuius animum ab eorum cõmunione nõ deterrerẽt? quos hæc tã impia docere persuasum haberet? Sed verũ est, quod Sapiẽs ille dixit: Qui citò credit, leuis est corde. Credebã ego magistris meis, quorũ doctrinis varijs & peregrinis abduct⁹ & in aliud quoddam Euangelium, quod cum Euangelio Christi cõmune nihil haberet, quin cũ eo pugnaret potius, ab eo qui nos vocauit, in gratiam Christi sum trãslatus. Verũ gratias ago Deo meo, ꝙ qui prius blasphemus fui, & persecutor et cõtumeliosus, nũc misericordiã illi⁹ sum cõsecutus, quia ignorans feci. Illius enim nunquã satis mihi prædicãdæ misericordiæ tribuo, quod in hunc locum veni, & horum venerabilium Patrum, qui præsẽtes hic adsunt nõ solum præceptis, verum etiam exemplis auctus, & in vera Christi fide sum instructus: longè nanq; diuersum & auribus hausi, & oculis ipse meis vidi, quàm quod superioribus annis mihi fuit inculcatum. Non modò nihil hic detrahitur Christi gloriæ, non modò non obscurantur eius beneficia, non modò non transfertur in creaturam, quod ipsius est proprium: sed hoc maximè la-

Eccle. 19.

1. Timo. 1.

boratur, vt Christi mediatoris beneficia, quàm maximè clara & illustria ac testata omnibus quamlibet rudibus esse queant. Itaque non scriptis tantum & sermonibus, verum & dierum obseruationibus, & signis, & imaginibus, gestu, habitu, varioq; ritu & cæremonijs ea mortalium pectoribus imprimuntur: & quæcunque credere necesse ad est salutem, haud aliter quàm præmansus ori cibus inseruntur. Quo magis miror illorum frontem, per quos Ecclesiæ Dei tam impudenter affingitur, quod per eam Christi beneficia sint obscurata, quodq; sint alij mediatores præter hunc quæsiti. Quod à Propheta scriptum est: Oculos habent, & non vident: aures habent, & non audiunt, id in hoc hominum genus rectè quadrat: qui si haberent oculos, quibus videre possent, certè in templa Christianorum ingressi, statim in medio cuiusque cernerent Iesu Christi simulachrum, in cruce pendentis; per quod rudes admonentur: quandoquidem hoc sunt idiotis picturæ, quod in literis versatis scripturæ: non alium esse mediatorem Dei & hominum, qui per crucem &

mortem suam Deo Patri nos reconcilia- *1.Tim. 2.*
uit, præter vnum Dominum nostrum Iesum Christum: Per hanc ipsius crucem & mortem à Deo patre petendum esse, quicquid impetratum cupimus. Quod Christi crucis simulachrum morituris etiam exhibetur, siue ijs qui lecto sunt affixi: siue ijs qui ducuntur ad supplicium, vt in memoriam illis reuocetur, quòd cum semel per crucem Deo reconciliati sint, huic reconciliationi innitantur: & quamlibet sibi multorum & grauium peccatorum conscij sint, non tamē propterea spem salutis abijciant: quin memores illius, quod in cruce pro nobis moriens Christus pro totius mundi peccatis abundè satisfecit, magna cum fiducia Deum, in hanc sententiam alloquantur: Respice Domine in faciem Christi tui in cruce pro nobis pendentis & morientis. Caro nostra est, sanguis noster est, frater noster est, tibi vsque ad mortem obediens factus est. Ne recedant ab oculis tuis cicatrices eius in perpetuum: recordare quantam pro peccatis nostris ab eo satisfactionem acceperis. Vtinam appēdas Domine in statera peccata, quibus

bus iram meruimus, & calamitatẽ, quam pro nobis passus est innocens filius tuus. certè multò grauior hæc apparebit, multoque dignior, vt propter ipsum effundas super nos misericordiam tuam: quàm fuit illa, vt pro peccatis nostris contineas in ira miserationes tuas. Quæso vos quotquot hic adestis, Auditores, an hoc est obscurare Christi beneficia? quando sic rudes docentur, non solum viua voce, verum & muto simulachro coram oculis eorum exhibito? quod ab illis certè animaduerti potuisset, si oculos quibus videre
1. Ioan. 2. possent, habuissent. Sed eos excæcasse tenebræ vidẽtur, quoniam fratres oderunt: qui autem odit fratrem suum, in tenebris est, & in tenebris ambulat, quia tenebræ excæcauerunt illum. Sed si non habent oculos quibus videant, saltem aures audiẽdi si haberẽt, audirẽt in orationibus, quæ funduntur ad altare, vulgò Collectas vocãt, preces oẽs ad Deum patrẽ ferè dirigi: nec per aliũ concedi nobis ea, quæ petim9, postulari, q̃ per vnicum Dei & hominum mediatorẽ D. N. Iesum Christum. Aut, si tẽpla non ingrediuntur, audirent saltẽ in priuatis etiam ædibus non solum sacerdo-

tes, verum & pueros quando sumpto cibo Deo gratias agunt, in hunc modum orantes: Retribuere dignare omnibus nobis bona facientibus, propter nomen sanctum tuum, vitam æternam. Orant illi quidem, vt benefacientibus mercedem Deus tribuat quandoquidē, ita se facturū promisit: & huius promissi sui reus tenetur: sed non propter eorum quæ benefacta sunt dignitatem, sed propter nomen, aiunt, sanctum tuum. Quod est autem hoc nomen sanctum, nisi nomen illud, quod est super omne nomen, in quo flectitur omne genu, cœlestium, terrestrium & infernorum? propter nomen Domini nostri Iesu christi: propter crucis & passionis illius meritum. Petunt igitur operibus retribui vitam æternam, non quòd illa tanto præmio digna sint natura sua, sed quòd passionis & mortis christi merito fit, vt eo digna censeri possint. Quare propter sanctum nomen hoc, ꝑpter Christum, & eius passionis & crucis meritum, benefaciētibus æternæ vitæ retributionem dari petunt, in illum omnem gloriam, in illius crucem & mortē omne meritum transferunt; vt dicere me-

mediatorem hunc orbi Christiano tot sæculis ignotum fuisse, nihil aliud sit, quàm dicere, tenebras lucem, & lucē tenebras: vt in horum hominum persona rectè Propheta dixisse videatur: Posuimus mendacium spem nostram, & mendacio protecti sumus. *Isaiæ 28.* Sed alios, aiunt, mediatores quæritis; quandoquidem sanctos inuocatis. Hoc mihi quoque, fateor, persuasum fuit aliquando, sed cum interessem Lætanijs, longè diuersum cognoui. Nam quod Dei est, Deo: quod hominum est, hominibus tribuitur: Deo dicitur, Pater de cœlis Deus, miserere nobis: Fili redemptor mūdi Deus, miserere nobis, &c. Ab illo misericordia, à sanctis hominibus nihil aliud, quàm intercessio postulatur: vt & hic manifestum discrimen appareat inter mediatorem Deum & hominem: & inter mediatorem purum hominē. Qualis ille mediator fuerit, docet Paulus in illo ipso loco, vbi de Christo mediatore tractat: Qui dedit, inquit, redemptionem semetipsum pro omnibus. *1.Tim.2.* Talis mediator nullus fuit præter Christum: nam neque Petrus, neque Paulus, nos morte sua redemerunt, sed solus Christus. Cæterum

rum à quibus intercessio tantum postula retur, talibus mediatoribus, & in eodem illo capite, & multis alijs in locis, cum ipse vsus est Paulus, tum nos etiam vt v- teremur, author nobis fuit. Sed in opera transfertis, aiunt, quod est Christi pro- prium, & eis propitiationem assignatis. At ego longè aliter sum hic edoctus. Ni- hil enim operum substantiæ tribui audio, quæ cum possint esse nobis communia cum infidelibus, nullum illis, magnum nobis meritum acquirunt. Quam tandem ob causam? quoniam quæ facimus fide- les, non facimus nos, verum facit ille, quem in Baptismo sumus induti D. N. Ie- sus Christus, qui viuit in nobis, qui per fidem habitat in cordibus nostris, qui o- peratur in nobis & velle & perficere, qui meretur in nobis, & cuius merito me- remur nos. Huic igitur, & fidei, quam ha bemus in illum, omnis iustificatio & om- nis propitiatio tribuitur. Fidei autê non soli, sicut sine scripturis asseritur ab aduer sarijs: sed sicut Paulus dicit, quæ per chari tatê operatur. Itaq; non aliâ hic quâ chri sti, quem induimus in Baptismo, iustiti- am commendari audio: quem si non esse- mus

Gal. 2. *Ephe. 3.* *Phili. 2.* *Gal. 5.*

mus induti, si non fulgeret in virtutibus nostris iusticia meritorum christi: non plus nobis prodessent, quamlibet laudabilia forent opera nostra, quàm vel Catoni, vel Aristidi, vel Zenoni, vel alijs quibuscunque, qui fuerunt apud ethnicos, iustitia sanctitateq́; celebres, profuerunt. Operibus nostris, quatenus nostra tantum sunt, & non à gratia profecta, supplicium æternum mereri possemus: vitam æternam mereri non possemus: cum tanquam pannus méstruatæ sint omnes iustitiæ, quæcunque sunt extra Christum factæ: ad quem, nisi respiciamus operantes, nihil est, quod mercedem vllam operum nostrorum expectemus. Quamuis enim certum sit, operibus mercedem dari, non tamen ea datur propter ipsorum, quatenus à nobis proficiscantur, dignitatem; sed propter Christum, qui operatur ea in nobis: propter christum, ad quem operantes respicimus: propter christum, qui dixit: merces vestra copiosa est in cœlis: propter Christum, de quo sæculis iam aliquot cantatum fuit, & cantatur etiam nunc vernacula gentis nostræ lingua: Quod nisi prognatus nobis puer ille fu-

Isaia 64.

Luc. 6.

isset, eramus omnes perditi. Nam nisi *Apoc. 1.*
factus homo lauisset nos in sanguine suo,
nisi dedisset semetipsum pro nobis, vt nos
redimeret ab omni iniquitate, & munda- *Tit. 2.*
ret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum, quid aliud essent vniuersæ iustitiæ nostræ, nisi pannus menstruatæ? Quamobrem illud ex Psalmis vsurpantes: Domine, misericordia tua in æternum, opera manuum tuaram ne despicias: cum illo sancto Patre di- *August. in Psal. 137.*
cit vnusquisq; fidelium: Non dico, Domine, ne despicias opera manuum mearum: non me iacto de operibus meis: exquisiui quidem Dominum manibus meis nocte coram eo, & non sum deceptus: Sed tamen non commendo opera manuum mearum: timeo, ne cum inspexeris, inuenias plura peccata quàm merita. Hoc solum rogo, hoc dico, hoc impetrare desidero: Domine, opera manuum mearum ne despicias: opus tuum in me vide, non meum. Nam meum si videris, damnas: tuum si videris, coronas. Quia, & quæcunque sunt bona opera mea, abs te mihi sunt: & ideo tua magis quàm mea sunt.

Hic iterum vos obtestor quotquot adestis, auditores optimi; num ita loquentes aliquid operibus tribuimus, quod est solius Christi? num in illa potius, quàm in ipsum Christum eorum authorem, gloriam transferimus? Quotidiè recitant in Ecclesia Dei, quam isti Papatum vocant, hymnum Ambrosij sacerdotes, in quo videlicet hæc illius verba: Sed præmium mortis sacræ perēnis instet gloria. Auditis hic perennem gloriam, non operum, sed sacræ mortis præmium vocari: non quòd non operum quoque præmium, siue merces, rectè dici queat, cum id non semel in scripturis legatur, sed quod, si non intercessisset sacra mors, non perennis gloria, sed perēne suppliciū operib. nostris debebatur. Huic igitur sacræ mortis præmio, quicquid est propitiationis, tribuit Ecclesia. Hoc sacræ mortis præmium offert in illius persona Deo Sacerdos, quoties tremendum illud sacrificium celebrat, quam vulgo Missam vocant. Offert verum & viuum Christi corpus, quod pro nobis in cruce pependit; Offert verum & viuum Christi sanguinem, qui fusus est in remissionē peccatorum nostrorum: hunc

Deo

Deo patri ſiſtit, ac ſupplex illum precatur, qui protector noſter eſt, vt auertat faciem ſuam à peccatis noſtris, & reſpiciat in faciem Chriſti ſui, pro nobis in cruce pendentis & morientis. Huius crucis & mortis merito, cuius iuxta Pauli præceptum commemoratio quædam & repræſentatio fit ad altare, peccata noſtra nobis remittat: ſimul concedat, vt quem fructum toti mundo ſacrificiū illud crucis attulit, eius participes eſſe queamus. Sacerdotem autem quaſi ſubſequentes, qui præſentes adſunt, quando ſacræ mortis præmium hoc offertur, etiã ipſi prorumpunt in ea verba, quæ ſunt à ſancto quodam Patre ſcripta: Pauperes ſumus, parum dare poſſumus, attamen reconciliari poſſumus pro paruo illo, ſi volumꝰ. Totum quod dare poſſum, miſerum iſtud corpus eſt: nam illud de meo eſt, & meum eſt. Paruulus enim natus eſt nobis, & filius datus eſt mihi. De te Domine ſuppleo, quod minus habeo in me. ô dulciſſima reconciliatio, ô ſuauiſsima ſatisfactio. Hic iterum obſecro vos, per illum ipſum, qui pro nobis paſſus, crucifixus, & mortuus eſt, D. N. Ieſum Chriſtum,

Bernardus ſer. 1. de Epiph. Domini.

Id si dedero satis est, si quo minus addo de corpore ipsius,

Iſai. 9.

diligenter vobiſcum expendite; qui ſunt qui Chriſti crucem euacuant, qui ſummũ hoc illius beneficium non ſolum obſcuratum, verumetiam ſempiterna quadam obliuione prorſus obrutum eſſe cupiunt. Hi ne, qui quotidiè ſumma quadam religione illud celebrant, & Chriſtum pro nobis exaltatum in cruce, oculis hominum ſubijciunt: atque vt paſsionis illius fructum in ſe transferre laborent, hortantur: an qui ſicut alia ſigna omnia, quibus Chriſti beneficiorum admonere nos Eccleſia Dei voluit, ſic & hoc tremendum ſacrificium, vnà cum ſacerdotio abrogarunt? Quod cum fecerunt: quid aliud illi, quàm omne diſcrimen, quod eſt inter diuinam maieſtatẽ, & inter mundi Principes, ſuſtulerũt, nullus vt peculiaris cultus Deo tribueretur. Nam ſicut præclarè ſcriptum eſt ab Auguſtino, ſolo hoc externo ſacrificio, diuina ſeruitus ab humanis obſequijs diſcernitur. Nam obſequia cætera, quæ diuinitati debentur, auſi ſunt ſibi etiam ſuperbiæ faſtu homines arrogare: rariſsimi autem commemorantur, qui ſibi vt ſacrificaretur cum Regia poteſtate poſſent, auſi fuerint impera-

Lib. 1. cont. aduerſariũ legis & propb. ca. 8 De ciuit. Dei cap. 4.

pera-

perare. Quicunque tamen ausi sunt, per hoc se Deos haberi voluerunt. Hoc igitur vnicum signum, quo Deus agnosci tur, nimirum externum, quod in Ecclesia Dei frequentatur sacrificium, sublatũ sathanas per suos ministros voluit: vt nũc demum, sicut à quodam ex Patribus dictum est: faciat populus, quod nunquam antea fecerat; & more captiui illius populi, sedeat absq; lege, absq; rege, absq; sacerdotio, absq; Ephod, & Theraphin: cumq; Deo sacrificare cessauerit, & ipse Dei esse cesset, vt incipiat esse tẽporibus gratiæ, quod nunquam fuit nec tempore iræ: vt Christianis Deo sacrificare cessantibus, cultus, qui semper in mundo fuerat, omnino de mundo pereat: & qui Deum ritu suo colens, Deo subditus esse probabatur, cultum eius abijciens, absq; aliquo Deo prorsus esse videatur. Ego verò diffiteri nec possum nec debeo. Quod si quæ fuit alia causa, quamobrem ad vnius sanctæ Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ gremium me contuli, cui soli missus Spiritussanctus, cui soli sanæ intelligentiæ lux promissa est: fuit hæc vna grauissima, quòd aduersariorum

Petrus Cluniacensis li.1.Epist.1.

altercationibus eò rem vidi perductam, vt ad Atheiſmum inclinare viderentur. Nam vbi nullum eſt ſacerdotium & ſacrificium, ibi certum eſt, nullum agnoſci Deū: cum ſiue qui verum, ſiue qui falſos Deos coluerunt, ex quo tēpore mundus conditus eſt, ſemper eum oblatis ſacrificijs coluiſſe legātur: vt hæc naturæ quædam lex eſſe mentibus hominum inſita videatur. Sed verum dixit ille quamuis Ethnicus: quod nimium altercando veritas amittititur. Dum iſti nihil aliud quàm litibus & contentionibus vacant, à qui-
Tit. 3. bus abhorrere ſeruum Dei Paulus vult: amiſerunt veritatem Chriſti corporis & ſanguinis ex Euchariſtia; amiſerunt ſacerdotium & ſacrificium: amiſerunt ſacramenta, quæ ſunt vaſa gratiæ: amiſerunt in pleriſq; locis & nomen & cultum ſanctiſſimæ Trinitatis, amiſerunt ad extremum oēm agnitionē Dei. Quandoquidē, ſicut verè ſcripſit ſanctus ille Pater: qui populus Deum ritu ſuo colens, Deo ſubditus eſſe probabatur, cultū eius abijciēs, abſq; aliquo Deo prorſus eſſe videtur. Nunc ego tibi Domine Ieſu Chriſte, quas maximas animus meus capere poteſt ago gratias:

tias: cui⁹ immortali beneficio factum est, vt in hunc locum venirem: vbi lux Euangelij, quam acerbis aduersariorum contentionibus partim obscuratam, partim extinctam prorsus in plerisq; locis videmus: mentis meæ oculis affulgeret, vbi te, qui via, veritas & vita es agnoscere, palamque profiteri liceret. Quem certè non agnoscere, sed negare videntur, qui se à tuo corpore nefaria præcisione separarunt, cum tu cum illo sis vnus Christus: neque se posśit quisquam à tuo corpore, quæ vna, sancta, Catholica, & Apostolica Ecclesia, disiungere: quin idem à te simul huius corporis capite sit præcisus. Quod autem ignorans peccaui, dari mihi veniam abs te supplex peto, qui Pater es misericordiarum, & Deus totius consolationis: simul spondeo & promitto, quandoquidem ineffabili misericordia tua factum est, vt ereptus de potestate tenebrarum transferrer in regnum tuũ: & qui fui vas iræ, Euangelij tui luce illustratus, fierem vas misericordiæ, me nunquam amplius ad easdem illas tenebras, quas effugere semel mihi licuit, deinceps esse reuersurum, sed eam fidem perpetuò,

Ioan. 14.

2. Cori. 1.

quoad mihi vita ſuppeditauerit, retenturum, quam vertex Apoſtolorum Petrus initio tradidit: ac nunc Pius V. Pontifex Rom. cuſtodit; quamque S. Tridentina Synodus proximis ſuperioribus annis profeſſa, ab omnibus in Chriſtum credentibus inuiolatam ſeruari præcepit. Vobis quoque, Reuerendi Patres & præceptores mei, tibi præcipuè, qui ſanctæ Societatis huius rectorem agis, non poſſum, quin agam gratias pro grauiſsimis laboribus, quos mea cauſa ſuſcepiſtis, vt me Chriſto lucrifacere poſſetis. Nam ſicut incrementum Dei ſolius, ſic veſtra fuit hæc plantatio: veſtra fuit hæc rigatio: veſtra diligentia factum eſt, vt veritatem agnoſcerem, & ab Idolorum cultu, ad veri me Dei cultum transferrem. Quid enim aliud ſunt, quàm Idola? qui ſuum verbum pro Dei verbo rudi plebeculæ venditant? quodque ſentiunt ipſi, non aliter quàm purum Euangelium etiamſi cum Euangelio pugnet, à ſuis adorari volunt, cum tamen ipſos, haud aliter atque Deos Homericos, infeſtis armis inter ſe concurrere videamus: dum vnuſquiſque ſuum potius quàm alterius ver-

verbum, Dei verbum haberi, seque pro Deo coli vult. Ab hac tam horrenda Idololatria quod fugerim, veriq́ue Dei verum cultum agnouerim; secundum Deum vobis acceptum fero. Quoniam verò parem gratiam huic vestro beneficio referre non possum, illum sedulò precabor: vt quod opis nostræ non est, præstet ipse, vobisq́ue curæ, diligentiæ, laborisq́ue vestri ea præmia largiatur, *1. Cori. 2.* quæ præparauit diligentibus se, quæ nec oculus vidit, nec aures audiuit, nec in cor hominis ascenderunt. Vos verò quotquot hic adestis commilitones mei charissimi, etiam atque etiam hortor & moneo: vt periculo meo docti, ab ijs laqueis, ex quibus Dei misericordia iam sum expeditus, diligenter vobis caueatis. Nec enim dormit aduersarius no- *1. Pet. 5.* ster Diabolus, sed tanquam Leo rugiens, quærit assiduè quem deuoret. Ne- *2. Cor. 11.* que tamen se sua forma prodit, sed se transfigurat in Angelum lucis: nec aliud magis quàm Scripturas, Euangelium, Deiq́; verbum crepat: cum interea nihil minus ei cordi sit: quin ille potius, sicut à quo- *August. in Prolog. in Progn.* dam è sanctis Patribus dictum est: arma

contra legem ſumit ex lege:impugnat Euangeliũ ex Euangelio pugnans, & in ſui perniciem, de veris mẽdacia fingẽs. Nec orditur ille ſtatim ab eo, quod maxime perſuaſum eſſe mortalibus cupit, vt quod eſt extreme impium amplectantur: ſed in his quæ leuiora videri poſſunt, initium ſaltem vt fiat ab Eccleſia diſceſsionis, id maxime laborat. Et hoc eſt, quod à S. quodam Patre ſcriptum legimus: Solis duntaxat initijs opus eſt Diabolo, ſolum hoc ei laborioſum eſt: ſi verò nactus fuerit initium nocendi, omnia ſibi ipſe ſuopte ingenio veſtigat & amplificat. Quamobrem, nunquam vobis perſuaderi patiamini, vt aliquod initium diſceſsionis ab Eccleſia Dei faciatis, quacunque tandem in re: ſed infixa ſint veſtris pectoribus, quæ ſcripta ſunt ab eodem illo S. Patre: Quandiu, inquit, lapides benè compacti ſunt, nihilque vacuum inter ſe habent, firmi & infracti perſtant: Si verò vel foramen acus duntaxat quod vtrinque penetret, aut ſciſſuram quæ capilli locum habeat, fieri contigerit, omnia diſſoluuntur ac pereunt. Ita & Diabolus, donec compacti quidem & benè compoſiti fuerimus,

Chryſoſto. in Epiſtol. ad Ephe. ſerm. 14.

rimus,

rimus, nihil suorum omnino potest inferre: quamprimum verò vel modicum nos relaxare poterit, non aliter quàm quasi quidam torrens, toto impetu infunditur. An hoc factum hoc infœlici sæculo nostro non videtis? non solum impunè, verum magno cum applausu multorum. SS. Trinitatem alicubi blasphemari, plerisq; vestrum ignotum non est. Quod adeò non obscurè faciunt homines impij, vt etiam factum hoc suum præseferant, deq; eo glorientur. Lutherum, aiunt, non à fundamentis Ecclesiam diruere cœpisse, alioqui fuisset ruina sua prius oppressus: sed eam à tecto aggressus est, inquiunt, vastatis indulgentijs, extincto igne Purgatorio, inuocatione mortuorum abolita, peregrinationibus reiectis, Missa etiam extirpata: sed eum in doctrina de sacramentis desijsse. Surrexisse postea Zuuinglium, qui Missam cum suo Deo panaceo (sic enim blasphemus ille loquitur) & omnibus appendicibus eius radicitus euulserit: sed posteaquam ad fundamentum ventum est, ipsum quoque substitisse. Fundamētum autem vocant, Deum infinitum, Deum essentiam, Deum tri
num

num & vnum. Hoc fundamentum euersum à se esse gloriantur. Itaque diruti tecti, Luthero: parietum disiectorum, Zuuinglio laudem tribuunt. Quod autem à fundamento Papatus, hoc est, Ecclesia Dei, quibusdam in locis euersa sit, hoc est, quòd S. Trinitas non esse adoranda dicitur, quod nomen etiam illius reijcitur, quod Christus eiusdem esse cum Patre substantiæ negatur, palmam hanc gloriosi milites sibi deberi iactant. Videtis, à quàm leuibus initijs, ad quàm horrendas abominationes ad extremum ventum sit: cum sit illud verissimum, quod scriptura dicit: Qui modica spernit, paulatim decidit. Magnus quidam ecclesiæ Doctor, non dubitauit aliquando scribere: Non tanto studio sibi fugienda videri grauiora peccata, quanto quæ leuiora censentur, quod ab illis abhorret ipsa natura sponte sua: cæterum hæc dum contemnuntur, ex paruis maxima fiunt nostra desidia. Nam gradatim semper ad magis enormia perueniuntur, donec eueniat quod scriptum est: Impius cum in profundum veniet, contemnet. Quod ille dixit de morum peccatis, hoc idem intelligi quoque rectè potest,

Eccle. 19.

Chrysosto. in Matth. hom. 37.

Pro. 18.

quan-

quando peccatur in doctrina fidei, quod multo grauius est. Nam si conferantur in vnum aliquem, luxus, libido, ambitio, auaritia, & quicquid præterea criminum est: omnem hanc tamen eorum lernam vna superat hæresis aut schisma: cui alia omnia crimina in vnum cumulum congesta, & huic vni comparata, festuca sunt cum trabe collata. Quamobrem etiam in ijs, quæ pertinent ad religionem, non maiore studio eos fugite, qui vel fundamentum subrutum, vel parietes disijcere, vel tectum dirutum cupiunt: quàm qui vel minimum in tecto foramen facere moliuntur: quod, vbi perfectum est, iam toto impetu se Diabolus infundit. Quod, hoc infœlici sæculo nostro sic euenisse, magno cum dolore nostro cernimus: cum eò iam audaciæ atque amentiæ ventum sit, vt quibusdam in locis, apertè, CHRISTVS Deus esse negetur. Quapropter, iterum atque iterum vos moneo, sicut in ijs quæ ad vitæ rationem: sic & in ijs, quæ ad fidem & religionem pertinent: ab initijs vobis diligenter caueatis: nec ab Eccle-

ſiaſtici ædificij compage uos uel in mini ma re, diuelli patiamini: Sed quam uos in ſymbolo, quod recitatis quotidiè, ſanctam, Catholicam Eccleſiã credere profitemini, eius præceptis & inſtitutis pareatis: & eius iudicio ueſtrum iudicium in omnibus libenter ſubmittatis: nec ea doctiores eſſe uelitis: ſanctiſsimam parentẽ hanc noſtrã, qua decet pietate, ueneremur omnes: illi nos permittamus, illi credamus, illam audiamus, illam ſecundũ Deum ipſum uereamur: quæ de diuinis reb. ipſa ſentit, ſentienda: quæ de humanis præſcribit, facienda: quæ prohibet, fugienda eſſe ſine ulla dubitatione cẽſeamus: quam, ſi ducem ſequuti fuerimus, quandoquidẽ columna eſt & firmamentum veritatis, errare nunquam poterimus. Ego uerò ti-
1. Timo. 3. bi ſumme Pater, qui me de tenebris uocare dignatus es in admirabile lumen tuum, etiam atque etiam ago gratias: ſimul ſupplex oro, confirmare uelis quod operatus es in me, fidemque meam adaugeas. Prius fortunas meas omnes, prius ſuauiſſimæ lucis huius vſuram, prius ea cuncta quæ ſunt in hoc ſeculo mortalibus chariſsima, eripi mihi uelis, quàm vt ab hac men-

mente dimoueri me patiaris, qua semel mihi deliberatum est, omnia potius & facere & pati, quàm ut unquam ab hac sanctissima parente mea diuelli, & ab illius me communione separari permittam, in qua, & pro qua, quoties id usus tulerit, summa cum alacritate mori me semper paratum offero. Quam ad rem, quoniam uires meas imbecilles agnosco, gratiam ut suam præstare dignetur, vt qui dedit uelle, det simul & perficere, si qua necessitas id postulauerit, Patrem illum cœlestẽ unà mecum, Charissimi commilitones mei, supplices inuocate.

DIXI.

RE-

REVOCATIO SECVNDA.

PRoximo ſuperiori menſe Iulio, qui fuerim aliquãdo, qui nunc ſim, ex me cognouiſtis: Fui namque, pro dolor, Lutheranus, nunc ſum per Dei gratiam Catholicus: nec alium Chriſtum agnoſco, quàm qui natus eſt in Bethleem: nec aliud Euangelium, quàm quod per longam ſacerdotum & Epiſcoporum ſucceſsionem ab Apoſtolis & Euangeliſtis per manus nobis traditum, & multò antè per Prophetas in ſcripturis ſanctis promiſſum accepimus. Simul & cauſas didiciſtis, quibus adductus ſui, vt ab erroribus, in quibus verſatus eram, reſipiſcerem. Nunc & eius rei cauſam vobis reddendam eſſe putaui, cur in Venerab. Euchariſtiæ communione iuxta receptum Eccleſiæ morem, altera tantum Sacramenti ſpecie contentus eſſe voluerim: cum tamen ab ineunte ætate mea, quoties illius particeps anteà ſum factus, ab vſu calicis abſtinere

magna

magna mihi fuerit religio. Deplorabam autem etiam tunc horum temporum infœlicitatem. Quod enim non fecerunt impij milites, qui Christum in crucem egerunt, vt os ex eo comminuerent, sed integrum corpus eius in cruce permanere passi sunt: id, pro dolor, fecisse nonnullos hoc nostro sæculo videmus, speciem quidem pietatis habentes, virtutem autẽ eius abnegantes: qui mysticum Christi corpus Ecclesiam, quod ille sic dilexit, vt verum & viuum suum corpus in mortem pro illo traderet, in multas particulas miserandum in modum consciderunt. Inter hos cum essem natus, & educatus, & eum ducẽ secutus, qui sicut ipse primus ætate nostra Christum diuidere conatus est, sic à suis nunc quotidiana concisione diuiditur: quandoquidem neminem audire mihi contigit, à quo sanam Ecclesiæ doctrinam percipere liceret. si quid à me peccatum est in vsu Venerabilis Eucharistiæ: peccatum autem esse confiteor: mirum vobis videri nõ debet. Etenim quibus armis caput nostrum Christum, ijsdẽ & me miserum per satellites suos Sathanas oppugnabat. Nam eandem cantilenam occine-

bat mihi quoq;: Mitte te deorſum: ſcriptum eſt enim: Bibite ex hoc oẽs. Quòd ſi peræquè meis auribus ea verba quæ præcedunt, atque poſtrema hæc inculcaſſet, minus fuiſſem illius inſidijs opportunus: Verùm quod à S. martyre Cypriano ſui temporis hæreticis dictum aliquando fuiſſe legimus, id in iſtos etiam vſurpare nobis licet. Corruptores Euangelij, atque interpretes falſi, extrema ponunt & ſuperiora prætereunt, partim memores, partim ſubdolè corrumpentes: vt ipſi ab eccleſia ſciſsi ſunt, ita capituli vnius ſententiam ſcindunt. Quid potuit magis perſpicuè dici, quàm quod à Matthæo dictum eſt, Veſpere autem facto, diſcumbebat cum 12. Et à Marco, veſpere autem facto, venit cùm 12. Et à Luca, Cum facta eſſet hora, diſcubuit, & 12. Apoſtoli cum eo. Iam coniunge cum his ea quæ poſteà ſequuntur, Bibite ex hoc omnes: Aut ſicut eſt apud Lucam, Accipite & diuidite inter vos, & ſcrupulus omnis erit ſublatus. His enim 12. quin dixerit Chriſtus, Bibite ex hoc omnes, nemo Chriſtianus ambigit. Quod eos etiam feciſſe ſcribit Marcus. Nam

bibe-

biberunt, inquit, ex illo omnes. Neque temerè factum est, vt hunc duodenarium numerum, tres Euangelistæ tàm diligenter exprimerent. Omnibus enim testatum esse volebant, Apostolis tantum esse dicta, quos tum nouos noui sacrificij sacerdotes Christus instituit. Expressum Dei verbum istis videtur, Omnes: an minus est expressum quod præcessit, Duodecim? an eiusdem Dei verbum vtrunque non est? Iungamus igitur vtrumque. Bibite ex hoc omnes, vos, duodecim qui mecum accubuistis. Eritne deinceps vlla litigandi causa? Verum inter quos ego versabar cum essent in cernenda voce, Omnes, etiam lynceo perspicatiores, in ea quæ præcessit, vel ipsa talpa visi sunt esse magis cœci. Quis autem nos Christi verborum intelligentiam, quàm ipse contextus Euangelij, docebit melius? Deinde, quibus dictum est, Bibite, num ijsdem dictum non est, hoc facite? Et alio loco, Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos, &c. Et iterum alio loco, Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: quorum retinueritis, retenta sunt. Si pertinet ad omnes

etiam laicos hoc, Bibite, pertinet etiam ad omnes laicos vt faciant, hoc est, vt cōsecrent, vt offerant, vt doceant, vt baptizent, vt remittant & retineant peccata, vt vnicuique laico, sacerdotis officio fungi liceat. Quis non videt, hæc quàm absurda sint? Institutum est quidem sacramentum hoc, vt sub panis & specie vini sumeretur: vt autem ab omnibus ita sumeretur, præceptum non est. Institutum est & matrimonij sacramentum ad procreationem liberorum, vt autem vel contraherent matrimonium omnes, vel qui contraxissent, procreandis liberis operam darent omnes, præceptum non est: cum ex consensu mutuo licuerit etiā iunctis matrimonio continere, quò magis orationi vacare possent: Et quod ad rem præsentem propius facit, institutum à Deo fuit, vt offerretur ei semper cum omni victima certa similæ & vini mensura. Cæterum vt omnis qui de sacrificio manducaret, etiam de vino gustaret, præceptum non fuit, quin soli sacerdotes de vino gustabant, & fuit illa sacramēti huius figura. Errat autem, si quis putat illos ipsos, quibus cum nobis res est, hæc non videre. Quo primum quasi

fla-

flabello quodam vſus eſt Sathanas, ad iſtos quos nunc in Eccleſia Dei videmus motus & tempeſtates euitandas, an hæc illius clara verba nõ ſunt? Pulchrum quidem eſſet vtraque ſacramenti ſpecie potiri: quia verò Chriſtus hac in re nihil tanquam neceſſarium præcepit, præſtaret pacem & vnitatem, quam vbique præcepit ſectari, quàm de ſpeciebus contendere. Nec diuerſum ab hoc etiam alij ſenſerũt, quibus adiutoribus & socijs vſus eſt in Eccleſiæ tranquillitate perturbanda. Quin & inter eos qui nunc ſuperſunt, illorum ſectatores, quotquot aliquo ſunt iudicio præditi, nec omni prorſus ingenio deſtituti, tam illis certum eſt, altera laicus vtatur, an vtraque ſacramenti ſpecie, nihil ad ſalutem referre, cum nullum ea de re Chriſti præceptum extet, vt quæ ſuis ipſi cernunt oculis, quæ ſuis ipſi contrectant manibus, non ſint illis certiora. Quam igitur cauſam eſſe putatis, cur ab iſtis tanta contentione calix tanquam ad ſalutem neceſſarius exigatur? Breuibus accipite. Non temerè à me dictum fuit anteà, de ſententia cuiuſdam S. Patris. Quòd initijs tantum opus eſt Diabolo.

 Nihil

Nihil enim aliud quærit ista contentione, quàm initium discesſionis ab ecclesia Dei, quod non aliunde ſumere ſibi magis viſum eſt opportunum, quàm ſi quod eſſe videt ſacramentum pietatis, ſignum vnitatis, vinculum charitatis, ex eo faceret cauſam diſsidij, materiam diuiſionis, fomitem odij. Nolite putare, quòd hoc offendat Sathanam, ſi quis altera tantum vtatur ſacramenti ſpecie, vel quòd hoc vehementer laboret, vt potiatur vtraque. Scit ille quid à Patribus in quodam Concilio pronunciatum eſt: ſiue quis ſub vna, ſiue ſub duplici ſpecie communicet, ſecundum ordinationem ſiue obſeruantiam Eccleſiæ, proficere dignè communicantibus ad ſalutem. Itaque nec eum vna ſpecies offendit, nec de vtraque multum eſt ſollicitus: ſed ſi fiat ſecundum ordinationem & obſeruantiam Eccleſiæ: quoniam ſic demum, & non aliter proficit ad ſalutem: hoc eſt, quod eum offendit maximè, ac ne ſic fiat, hoc eſt quod inſtat & vrget maximè. Sathanas vult eſſe Sathanas. Sathanam Hebræi vocant aduerſarium. Vult igitur aduerſari Chriſto & capiti & corpori. Eſt ordinatio

ſiue

siue obseruantia Christi corporis Ecclesiæ, vt sub vna communicetur, vult sub vtraque. Est ordinatio siue obseruantia Christi corporis Ecclesiæ, vt sub vtraque communicetur, vult vel sub vna, vel sub neutra. Vultis autem audire bestiam ipsam verba sua sonantem? Sic per vas suum illud electum loquitur: Si quo casu concilium statueret, minimè omnium nos vellemus vtraq, potiri, imò tunc primum in despectum Concilij vellemus aut vna, aut neutra, & nequaquã vtraq; potiri, & planè eos anathema habere, quicunque authoritate talis Concilij potirentur vtraq;. Digna certè Sathana vox, In despectum Concilij. Videtis aũt quorsum eat ille? Non calicis vsum laicis concessum, sed in despectũ Christi capitis, & corporis eius Ecclesiæ, contraria sanctionib. illius facta, cupit omnia. Sathanas est, Christi capitis & corporis aduersarius est, Antichristus est. Quare quicquid per os Ecclesiæ decernere Christo visum fuerit, quãlibet id esse rectũ, Deiq, verbo cõsentaneũ intelligat, obnixè tamẽ ei, manib9, quod aiũt, pedibusq; semper aduersari conatur, & quã olim capiti nostro Christo caput

 &

& ipse sui corporis, eandem & nunc per membra sua membris Christi cantilenam occinit. Si filius Dei es, mitte te deorsum. Scriptum est enim. Præclarè præclarus author ille Vincentius Lirinensis, interpretatur hæc verba. Mitte te deorsum, hoc est, è sublimis Ecclesiæ, quæ templum Dei putatur, quæ ciuitas est super montē posita, doctrina & traditione te demitte. Non quod Ecclesiæ, sed quod mihi visum est, sequere: priuati alicuius qui cum spiritu meo sit afflatus, nihil sibi non arrogabit, nihil alijs omnibus non detrahet, non orbis totius Christiani, cui spiritum Dei minimè deesse certum est, sensum & consensum amplectere. Sciens igitur & prudens manifestæ veritati sathanas aduersatur, non aliam ob causam, quàm in despectum Concilij. Quid autem aliud Concilium legitimè congregatū, quàm Ecclesiam Catholicam repræsentat? De ea dixit Christus: Si quis non audierit ecclesiam, sit tibi tanquam Ethnicus & publicanus. Contrà nunc dicit Antichristus: Si quis authoritati Concilij, hoc est Ecclesiæ, paruerit, anathema sit. Potestne quicquā dici, quod cum expresso Dei ver-

verbo magis pugnet? vt vel cœco perſpicuum eſſe queat, in hac de calice tanta contẽtione, nihil aliud Sathanam, quàm ſchiſmatis, quàm diuiſionis, quàm ab Eccleſia Dei ſeparationis initium quærere, cum ipſe ſit ille, de quo dixit Propheta, qui diuidit inter fratres: de quo dixit Chriſtꝰ, qui mecũ non colligit, ſpargit. Noſter contrà non diuiſionis, nõ diſſenſionis, ſed pacis; ſed dilectionis Deus eſt: qui propterea mori dignatus eſt, vt filios Dei qui erant diſperſi, congregaret in vnum: vt nemo pius dubitare debeat, quin expreſſũ Diaboli verbum ſit, quo nihil aliud quàm diuiſio quàm ab Eccleſia Dei ſeparatio quæritur. Quò maiorem Chriſto gratiam habeo, qui per hos Reuerendos Patres, præceptores meos, tenebras quibus circumfuſus eram, ex oculis mentis meæ depulit, Euangeliįque ſui luce me tandem illuſtrauit, & ſicut olim duobus illis diſcipulis in Emaus euntibus, ita mihi quoque nunc ſolum panem frangendo, nec vllum calicẽ exhibendo, verborum ſuorum ſenſum aperuit. Nunc itaque coram Deo, & coram vobis quotquot hic præſentes adeſtis, quin & coram vniuerſo mundo, qua

de re nunc agitur, quæ ſit mea ſententia clara voce confiteor, nec enim eſt alia, quàm quæ fuit, & eſt, & erit ſemper eccleſiæ ſententia. Siue quis ſub vna, ſiue ſub vtraque communicet, proficit dignè communicantibus ad ſalutem. Hic aliquem obſtrepentem audire mihi videor: Si quemadmodum dicis nunc, ita ſentis, nec ad ſalutem referre quicquā cenſes, alteram an vtramque ſpeciem ſumas, cur à calice tibi nuper abſtinendum eſſe duxiſti, quo ſemper vſus antea fueras? Ego verò quod olim Donatiſtis dixit Auguſtinus, Non in ſacramentis, verum in præciſione vitium eſt: idem iſtis modò non totidem verbis reſponſum eſſe volo, Non in vſu Sacramenti, ſed in præciſione, vitium eſt. Non in eo vitium eſt, ſi ſub vna, nec in eo ſi ſub vtraque communices: ſed ſi contra ordinationem & obſeruantiam Eccleſiæ communices, in hoc ſolo crimen eſt. Ab hoc ergo crimine mihi cauendum, & propterea calicis vſum intermittendum eſſe putaui. Vultis autem ſcire quantum hoc ſit crimen. Docebit vos inuſitatum ſup-
pli-

plicij genus, quo propter hanc ſolam cauſam Core, Dathan, & Abyron, Deus affeciſſe legitur. Quid erat in ſacrificando vitij? Quid in adolendo incenſo? Dei cultus hic eſt. Quoniam tamen ſeorſum id illi faciebant, locique ſui miniſterium tranſgreſsi, contra Moyſem & Aaron ſacerdotem inſurgentes, ab illis ſe præcidebant, quamuis eundem cum illis Deum nouerant, pari lege & religione vixerant, vnum verum Deum, qui colendus & inuocandus erat inuocauerant: ob hoc tamen ſolum facinus, quòd à ſacerdote Dei ſe præciderant, dirupta eſt terra ſub pedibus eorum, & aperiens os ſuum deuorauit eos, cum tabernaculis ſuis, & vniuerſa ſubſtantia eorum, deſcenderuntque viui infernum operti humo. Iam ne videtis, quàm ſit hoc horrendum ſcelus, velle ſeorſum ab Eccleſia communicare, quamque grauiter id vindicandum eſſe DEVS exiſtimauerit. Ab hoc igitur tanto ſcelere, non à calice mihi temperandum eſſe putaui: neque dubitanter contrariam illi ſententiam proferam,
quàm

quàm produxiſſe per membrum illud ſuum Sathanam audiuiſtis. Quod ſi concilium legitimè congregatum, quod Eccleſiam Catholicam repræſentat, ſub vtraque ſpecie communicandum eſſe ſtatueret, magna reuerentia, nec minore cum alacritate Chriſto per os illius præcipienti, paruero. Si verò ſtatuat hoc aliquis, qui cum fuiſſet Monachus perpetuam continentiam profeſſus, voto ſe caſtitatis obſtrinxerat, & contra iuriſiurandi ſui religionem, fractis pudoris repagulis, & ruptis pudicitiæ clauſtris, cum nonna ſe coniungens, incœſtam cum ea libidinem ſuam expleuerat, ſimul honorabile connubium atque thorum immaculatum dici voluit, quod eſſe conſtat abominabile adulterium, & thorum incœſtu contaminatum: Si talis quiſpiam id ſtatuat, in deſpectum ſathanæ per eum id ſtatuentis, aut vna, aut neutra, & nequaquam vtraq; potiri volo, & planè eos anathema habere, quicunque authoritate talis Apoſtatæ potirentur vtraque. Hic iterum dicit aliquis: At non hoc ille voluit, vt ſuo iudicio de vſu Venerab. Euchariſtiæ quicquã ſtatueretur, verum quòd hominum commenta

mẽta diuinæ legis oraculis anteferuntur, quod hominibus quàm Deo magis obediendum esse statuitur, id illi minimè ferendum, & graui anathemate dignum visum est: expressum Dei verbum est, Bibite ex hoc omnes, tàm clarum, tàm dilucidum, tàm omnium oculis expositum, vt vel solis ipsius iubar clarius esse non posit. Quare contra Dei verbum hoc adeò manifestum veniri, quodq; decretum est ab ipso Deo, per homines rescindi, hoc est, quod ille iudicauit indignius, quàm vt ab homine pio tolerari queat. Quousq; autem eadem? Sed obsecro te, si tàm est hoc expressum Dei verbum, si vel ipsa solis luce clarius, cur de illo nunc ambigitur? An est quisquam qui de re clara, verbi gratia, num dies nũc sit, disceptandum esse putet? Minus igitur clarum esse oportet, de quo tantas cõtentiones excitari videmus. Tum autem & illud, quis est qui satis mirari queat, quòd ea totis 1400. annis quo sensũ nunc ab istis proferuntur, intellexit nemo: cum tamen in Ecclesia semper ea fuerint recitata, priuatim etiam à multis lecta, quin & in scholis, & in sacris concionibus frequenter

quenter

quenter explicata. Quo tempore Constantiense Concilium habitum est, eo primum calicem exigere nonnulli cœperunt, ex præcepto Dei tanquam ad salutem necessarium, sed magis illi nitebantur eo scripturæ loco, Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis sanguinem eius, non habebitis vitam in vobis, quòd eum qui nunc profertur, Bibite ex hoc omnes, non ad turbas, sed ad sacris operantes pertinere persuasum haberent: cùm tamen in illo capite toto neque vini, neque calicis vllam fieri mentionem, & soli pani factam esse promissionem legamus, à Christo dicente, Qui manducauerit panem hunc, viuet in æternum. Itaque nostro primùm sæculo, locum hunc, Bibite ex hoc omnes, obtorto quod aiunt collo, suam in sententiam, qui discesserunt à nobis, pertrahere voluisse videntur, cum non de sacramentali, verùm de spiritali manducatione tantùm, totum caput illud Ioannis intelligendum esse censerent. Ac superiore illo sæculo intra 20. annos duo fuere Concilia congregata.

In vtroque decretum eſt, nullum extare Dei præceptum de calice extra ſacrificium ſumendo, nec de neceſsitate ſalutis quenquam ad bibendum ex eo aſtringi. Quamobrem vix dum quinquaginta anni interceſſerunt, quòd alij ſuam hanc ſententiam ex verbis cœnæ Domini confirmare conati ſunt: quam tamen & ipſam in eo quod ſuperioribus annis Tridenti congregatum fuit Concilio condemnatam eſſe ſcimus. Ac non ſolùm in Occidentis, verùm & in Orientis Eccleſijs, non ferè quiſquam repertus eſt, qui locum hunc Euangelij ſic intelligendum eſſe putaret. Conſtat vti calice Græcos, & qui ritum eorum ſequuntur, magiſque nobis vicini ſunt, Ruthenos: etiam apud illos infirmis qui lecto ſunt affixi, calix non datur. Auderent autem id illi facere, ſi tàm expreſſum id eſſe Dei verbum, quo præcipitur, vt ex eo bibant omnes, exiſtimarent. Interceſſerunt iam anni plus minus centum viginti, quòd Concilium Florentiæ fuit congregatum, in quo præſentes fuerunt

Im-

Imperator & Patriarcha Constantinopol. cum plurimis orientis Episcopis. Actum est in eo, de reducendis ad vnitatem Ecclesiæ Græcis, & fuit res optatum exitum consecuta. Disputabatur ibi de processione Spiritussancti, de igne purgatorio, de primatu Rom. Pont. de calice ne my quidem, vt est in prouerbio. Magis adeò visum est ad rem pertinere, num in azymo Christi corpus, an in fermentato pane rectè conficeretur, de eo disceptare, quàm altera ne an vtraque specie communicandum esset, quòd plus in illo quàm in hoc esse momenti crederetur. Non defuerunt autem in eo concilio, qui ne procederet vnio modis omnibus impedire conabantur. Inprimis Marcus quidam Ephesius vir doctus, & in dicendo vehemens, qui mori se prius paratum ostendebat, quàm vt subscriberet Concilij decretis, & vnioni consentiret. Cum ei non suppeterent aliæ rationes, quibus id perficeret, an latissimum campum inuehẽdi non habuit, contra mutatam in Eucharistiæ communione Christi institutionem, contra præceptum eius violatum? contra fusum de Christi latere sanguinem, sine quo non

non est remissio peccatorum, Dei filijs ereptum? An vel solam hanc iustissimam causam adferre non potuit, quamobrem pro schismaticis & hæreticis Latinos habendos, & ab eorum communione, vel eo saltem vsque Græcis abstinendum esse diceret, dum ereptum laicis calicem restituerent. Certè nec animus illi, nec ingegenium, nec verba defuissent, si quid aduersus Ecclesiæ Latinæ morem rectè dici posse persuasum habuisset. Quoniam verò satis illi perspectum fuit & exploratũ, nullum esse Christi præceptum, vt necessariò laici de calice biberent, hoc nomine tria verba, cum latinis non commutauit. Manifestum igitur est, quòd nec ex Orientis partibus vidit quisquã in his Christi verbis, quod isti soli sibi videre videntur. Quid igitur dicemus? Cœcos, stupidos, bardos, truncos omnes fuisse, quotquot ita clarum & expressum Dei verbũ tot sæculis, ex quo tempore scriptum est Euangelium, non viderunt. Obsecro vos per Deum immortalem, etiam atque etiam vobiscum reputate, num sit hoc pietatis, & modestiæ Christianæ, sic cùm de alijs, tùm de his patribus sentire, qui primi

gentem hãc noſtram Deo genuerunt verbo veritatis, qui calicis vſum iam inde à 600. annis, ex quo tempore Chriſti receptum eſt Euangelium in his terris, præterquam ſacris operantes prorſus ignorabant, inter quos ſuerunt etiam Adalbertus & Stanislaus noſtræ gentis Apoſtoli, qui Euangelium Chriſti per longam ſacerdotum & Epiſcoporum ſucceſsionem, vnà cum hoc ritu ſibi per manus traditum, ſanguine ſuo ſignatum ad nos tranſmiſerunt. An illud potius perſonæ tuæ non eſſet, quiſquis es, qui tanta contentione calicem exigis, vt hominem eſſe te meminiſſes: ac te potius humanum aliquid paſſum non ſatis aſſecutum verborum Euangelij ſenſum exiſtimares, quàm vt orbem Chriſtianum vniuerſum cæcitatis condemnares: niſi fortè malis illum extremæ cuiuſdam impietatis condemnare, qui viuus, videnſque, ſciens prudenſque contra tàm clarum & expreſſum Dei verbum venire non dubitauerit? Qua quidem re quid aliud effeceris, quàm vt ſemen adulteræ te, non autem legitimam Eccleſiæ matris prolem eſſe declares, cùm tanta feritas hæc erga parentes

rentes in legitimam ſobolem cadere non poſſe videatur. Mihi quidem hominem exuiſſe, nec tàm pecudes, quã feras quaſdam animantes induiſſe videntur, qui talem erga ſuos parentes, quos piè Chriſtum coluiſſe conſtat, animum gerunt, niſi quod nec in ipſis feris beſtijs tantam immanitatem reperire licet, vt rectiùs cum Ambroſio dicere poſſemus, Quòd expoliantes Chriſtum ſuperueſtiti ſunt amictum Diaboli, cùm non in aliũ quàm in ſolumDiabolum hæc tanta cadat immanitas. Conceperant olim non diſsimilem de ſuis maioribus opinionẽ Ariani. Quid autem ad hæc S. ille pater Athanaſius? Quòd ſi illi malè ſenſerunt, inquit, & ſcriptis ſuis orbem ſeduxerunt, ceſſet eorum memoria, & ſcripta eorum abijciantur. Ite ergo vos ipſi, & eruite reliquias eorum ex monimentis, vt ab omnibus intelligatur, & eos fuiſſe ſeductores, & vos parricidas eſſe. Num verò multò rectius id iſtis à nobis dici non poteſt, qui tantam de calice moleſtiam nobis exhibẽt? Si tàm impij fuerunt patres veſtri iam inde ab eo tempore, quo vel in Polonia, vel in Pruſsia Chriſti receptum eſt Euangeliũ,

vt ſcientes prudentesque contra tàm a-pertum Chriſti præceptum venirent, inſtitutionem eius violarent, alijs etiam vt idem facerent authores fierent, ceſſet eorum memoria. Ite igitur vos quotquot eſtis vel Braunſpergæ, vel quibuſcunque tandem alijs in locis, qui ſic eſtis de maioribus veſtris perſuaſi, ſui quiſque patris, aut proaui, quin & ataui, & abaui reliquias è monumentis eruite, quò ſic ab omnibus intelligatur, & illos impios fuiſſe, & vos parricidas eſſe. Horruiſtis ad hanc vocem? Atque hoc eſt quod à nobis exigit Sathanas, dum tantopere calicem vrgens, nihil aliud quàm Euangelium, quàm expreſſum Dei verbum ſubinde crepat: vult vt ſeceſsionem à S. maioribus veſtris faciatis, vult vt eos non modò cœcitatis, verùm & impietatis omnes cō-demnetis: vult vt ſemen adulteræ, genimina viperarum & parricidas vos eſſe decla retis. Vos verò, chariſsimi, nolite locum dare Diabolo, ſed ea qua par eſt pietate S. maiores veſtros proſecuti, quem illi ſcripturæ ſenſum per longam ſacerdotū & Epiſcoporum ſucceſsionem, per manus vobis tradiderunt, eum germanum il-

lius

lius esse certò persuasum habeatis. Quem verò Sathanas adfert per membra sua dicens: Si filius Dei es, mitte te deorsum, scriptum est enim: Bibite ex hoc omnes, quãdoquidem aliud nihil per eum efficere conatur, quàm vt mittatis vos deorsum, hoc est, omnem authoritatem Ecclesiæ reijciatis, & illius iudicio, priuatum vestrum iudicium anteponatis, nõ expressum Dei sed expressum Diaboli verbum esse nihil dubitate. Non statim Dei verbum est, quicquid è scripturis à quocunque tandẽ profertur. Ad Nicodemum dicebant aliquando Pharisæi: Scrutare scripturas, quia Propheta ex Galilæa non surgit, ac non modò non esse Prophetam Christũ verumetiam supplicio mortis esse dignũ, è scripturis demõstrare conabantur. Nos aiebant legem habemus, & secundum legem hanc debet mori, quia filium Dei se fecit. Num ideo statim Dei verbum fuit, quo sensu per istos proferebatur? An autem hoc infœlici sæculo nostro nouos Arianos ab inferis excitatos non videtis, qui cùm alia multa impia & blasphema, tùm illud conantur è scripturis probare, quòd Christus non sit Deus, nec eiusdem

cum patre ſubſtantiæ, atq; id ipſius Chriſti teſtimonio dicentis, Pater maior me eſt. Quid aiunt his ipſius verbis Chriſti clarius? quid poteſt eſſe dilucidius? Num autem quem iſti proferũt eorum ſenſum, quem ita clarum eſſe volunt, eum vos expreſſum Dei verbum, & non potius expreſſum Diaboli verbum eſſe iudicatis? Quæſo vos vt vobiſcũ diligentius expendatis, à quibus, & quàm leuibus initijs, quorſum tandem impietatis progreſſum ſit. Omne ſtudium amplectendæ virtutis eneruatum: ſacramentorum Eccleſiæ numerum imminutum, vel ſublata potius omnia: Sacerdotium & ſacrificium, quæ propriè diuinitati debita ſeruitus eſt, abrogatum: ad extremum eò ventum eſſe videtis, vt ſanctiſsima Trinitas blaſphemetur, & Chriſtus eſſe Deus apertè negetur. A quibus autem initijs ventum huc eſt, dicam non minus liberè quàm verè. Principium ab hac de calice tanta contentione ſumptum eſt. Nam cùm eò quidam audaciæ atque amentiæ prorupiſſent, vt hæc ſcripturæ verba, Bibite ex hoc omnes, melius intelligere ſe, quàm

quàm vniuersam omnium sæculorum Ecclesiam, sibi persuaderent, & eam cœcitatis vel impietatis potius condemnare non dubitarent: posteaquam non infœliciter initia sibi cecidisse viderunt, idem in alijs quoque scripturarum locis facere sunt aggresſi, paulatimque longiùs progresſi, tandem ad extremam hanc, quæ sine quodam horrore commemorari non potest, impietatem peruenerunt. Nec enim causam videbant, quòd sibi permissum esset in vno scripturæ loco, secus vt eum interpretarentur, quàm habet sensus & consensus totius Ecclesiæ: cur idem & in alijs multis, & in hoc, Pater maior me est, similiter facere non liceret, cùm non minus & hæc verba clara sint, quàm illa, Bibite ex hoc omnes? Iamne cernitis, à quibus exordijs ventum sit ad horrendas abominationes istas, quas nunc audimus & ingemiscimus? Initijs tantùm, initijs tantum opus est Diabolo: quæ cùm semel ei cesserunt, ex animi sui sententia, iam non habet dimidium facti, verùm totam rem confecisse videtur.

Ab his igitur initijs, charissimi, cauete vobis diligenter, & memores illius quod scriptum est: Væ Prophetis insipientibus, qui sequuntur spiritum suum, & nihil vident, non suum quisque proprium, sed neque singularem cuiusque tandem alterius in scripturis interpretandis, verum Ecclesiæ spiritum sequamini. Nam qui suum spiritum sequuntur, nihil vident, ac tanto magis nihil vident quanto sibi plus videre videntur: Dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt. Qui verò sequuntur Ecclesiæ spiritum, cui soli sanæ scripturarum intelligentiæ lux promissa & missa est, ij demum sunt qui vident & verum scripturæ sensum assequuntur. Hæc est, quam qui non audierit, eum tanquam Ethnicum & publicanum haberi Christus iubet: hæc est, cum qua se futurũ vsque ad consummationem sæculi: cui se Spiritumsanctum esse missurum, qui doceat eam, & maneat cum ea in æternum: aduersus quam portas inferi non præualituras promisit idem Christus: hæc est, quam firmamentum & columnam veritatis vocat Paulus: hæc est, quam vt in symbolo nos credere profiteremur, Apo-

stoli

ſtoli docuerunt. Quam autem cauſam fuiſſe putatis, quod illi Spirituſancto pleni non dixerunt: Credo S. Biblia, vel ſanctũ Euãgeliũ, ſed maluerunt dicere: Credo ſanctã Eccleſiã. Num illi Biblia nos credere noluerunt? Abſit. Sed cũ haberi poſſe Biblia viderent extrà Eccleſiam, de quibus Iudæos gloriatos, quorum teſtimonijs Diabolum, & eius membra ſchiſmaticos & hæreticos, ita frequenter vſos legimus: propterea ſtatuerunt, vt nos Eccleſiam credere profiteremur, vt & ipſos Bibliorum libros non alios quàm quos ipſa nobis tradidit pro Canonicis haberemus: & eorum intelligentiam, non aliunde quàm ab ipſa peteremus: nec in illis interpretandis, priuatum noſtrum, vel cuiuſcunque tandem alterius qui falli poſſet, ſed Eccleſiæ, quæ neſcit errare, ſpiritum ſequeremur: extra quam pelles haberi ſiue chartæ poſſunt, atramentum haberi poteſt, literæ ſiue characteres quibus conſcriptum eſt Euangelium haberi poſſunt: cæterùm ipſum Euangelium, hoc eſt, ſanus illius intellectus extra Eccleſiam haberi non poteſt. In ea ſunt Biblia, in ea eſt Euangelium, in ea eſt ſanus intellectus Euangelij,

quin ipsa potius viuum est Euangelium, scriptum non atramento, sed Spiritu sancto, non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus. Hanc igitur Ducem et magistram sequamini: sic futurum est, vt germanum Euangelij sensum assequamini, nec à via veritatis aberretis: & semper infixa sint pectoribus vestris illa pientissimorum Imperatorum post synodi Calcedonensis definitionem, verba. Cesset iam prophana contentio. Nam verè impius & sacrilegus est, qui post tot sacerdotum sententiam, opinioni suæ, aliquid tractandum relinquit. Extremæ quippe dementiæ est, in medio & perspicuo die commentitiũ lumen inquirere. Quisquis enim post veritatem repertam aliquid vlterius discutit, mendacium quærit. Mendaciũ igitur quærunt & inueniunt, quotquot, post veritatem in quatuor Concilijs, Constantiensi, Basiliensi, Lateranensi, & nouissimo Tridentino, repertum, aliquid vlterius de vsu sacramenti Eucharistiæ discutiendum putant, ac verè impij sunt & sacrilegi habendi.

REVOCATIO TERTIA.

PRoximis ſuperioribus men ſib. ex hoc ipſo loco me ſemel & iterum vobis narrare memini, quemadmodum ſerpētis aſtutia ſeductus exciderim à ſimplicitate fidei, quæ fuit in S. maioribus noſtris. Quoniam verò pleraq; ſum in genere perſecutus, & ſtrictim attigi potius, quàm, pro eo vti rei magnitudo poſtulabat, accuratius explicaui: facturus operæpretium eſſe videor, ſi quoties tempus fuerit opportunum, paulò copioſius de quibuſdam verba fecero: quò ſic & eas quibus ſeductus, & eas quibus in viam ſum reductus rationes cognoſcere melius poſsitis. Pertinebit hoc & ad vacillantes in ſana Eccleſiæ doctrina confirmandos, & ad eos qui ſimiliter vt ego ſeducti ſunt, vt ſimiliter vt ego redeant, in viam veritatis adducendos. Viſum eſt autem ab eo, quod maximè Sathanas horret exordiri: nimirũ à ſacroſancto corporis & ſanguinis Chriſti ſacrificio,

quod eſt precium redemptionis noſtræ, quod ille tantopere cupit abrogatum, nihil vt maiore ſtudio contendat & elaboret, quàm vt non ſolùm extinguere memoriam illius omnem, verumetiam in ſummum illud horrorem adducere queat. Primùm autem vobis argumenta proponam iiſdem verbis, quibus à nobili quodam Sathanæ membro ſcripta ſunt, quibus eum apud me, rerum imperitum adoleſcentem, pro dolor, nimio plus profeciſſe confiteor: nihil vt magis abominandũ ducerem, quàm ſacroſanctum hoc Miſſæ ſacrificium, quo per miniſtros Dei ſacris operantes, ſub oculos noſtros ſubijcitur, quomodo Chriſtus dilexit nos, & tradidit ſemetipſum pro nobis oblationem & hoſtiam Deo in odorem ſuauitatis. Propoſitis autem argumentis, rationes quoque quibus ea refutare didici proferam. Nolite autem expectare, vt in vno ſermone producam omnia, cùm ei rei dies vnus non ſufficiat. Quamobrẽ vnicũ argumentum hoc tempore propoſuiſſe, ſimul rationes quibus dilui poſſet, explicaſſe contentus ero. Quoniam verò ſermo ea de re futurus eſt nobis, in qua totius noſtræ ſa-

lutis

lutis cardo versari videtur: tractandum enim erit de pretio redemptionis nostræ, quod nobis miris modis & artibus ereptum Sathanas cupit: vestrũ erit tantò maiorem nobis attentionem præstare. Sic igitur ille quæritatur: Intollerabilem in sacrificio Missæ blasphemiam & contumeliam Christo irrogari. Sacerdos enim, inquit, & Pontifex à patre consecratus est, non ad tempus, quomodo illi in veteri testamento constituti leguntur: quorũ cum vita mortalis esset, sacerdotium immortale esse non poterat. Quare & successoribus opus erat, qui subinde in demortuorum locum subrogarẽtur, & Christo qui immortalis est, vicarium substitui minimè necesse est. Itaque à patre designatus est sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech, vt æternùm permanente sacerdotio fungeretur. Qui verò quotidie sacrificant oblationibus sacerdotes præficiãt necesse est, quos Christo velut successores & Vicarios subrogent: qua subrogatione, non modò Christum suo honore spoliant, & æterni sacerdotij prærogatiuam illi rapiunt, sed è dextra patris deturbare ipsum conantur:
in

in qua ſedere immortalis non poteſt, quin ſimul æternus ſacerdos maneat. His ergo præſtigijs verborum, quin motus aliquando fuerim, inficias ire non poſſum. Verũ poſteà nihil aliud eſſe cognoui, quã aranearum telam, qua me captum tamen fuiſſe profiteor, quamdiu muſca fui. Nũc Deo gratias ago, cuius beneficio, miniſterio verò Patrum horum, per quos pane verbi ſui reficere me Chriſtus dignatus eſt, factum eſt, vt eſſe muſca deſierim. Quamobrẽ quæ fuerint mihi rationes oſtenſæ, quibus telam hanc diſijcerẽ, paucis indicabo. Libet autem alloqui verborum has ampullas iactantem. Cedo quiſquis es, qui te ſolum ſapere, totum autem orbem Chriſtianum deſipere perſuaſum habes: ecquem vnquam hominem Chriſtianum legiſti, vel audiuiſti, qui Chriſtum à patre deſignatum eſſe ſacerdotem in æternum ſecundum Melchiſedech negauerit: qui ſucceſſores veluti mortuo ſubrogare, qui ſuo eum honore ſpoliare, qui ſempiterni ſacerdotij prærogatiuam illi rapere, ac per hunc modum è dextra patris eum deturbare conatus fuerit: vel vnum aliquem profer:

ſat ſcio quòd proferre neminem poteris. Quæ eſt igitur hæc audacia atque impudentia tua, quòd Eccleſiæ crimen hoc impingere non vereris, à quo ſcis eam quàm longiſsimè remotam ſemper fuiſſe? An autem tuis, vel tibi potius tantum hoc ſacrilegium impingi rectius non poteſt? Scimus quale fuerit Melchiſedech æternum ſacerdotium: panem enim & vinum eum obtuliſſe legimus. An autem tu ſacerdotium, quod æternum eſſe voluit, Chriſto non eripis, qui negas eum vnquam hoc ſacrificij genere vſum eſſe? Deindè verò cùm contrà quàm vel cogitare Paulo venit in mentem, hæc illius verba, Neque vt ſæpè offerat ſemetipſum, ſemel oblatus eſt ad exhaurienda multorum peccata vna oblatione conſummauit, in æternum ſanctificatos, ita vis intelligi vt poſt illam in ara crucis factam, nullam oblationé aliam reſtare perſuadere coneris, an & illam oblationem ſimul non tollis, quam in cœlo facit Chriſtus vultui patris ſemper pro nobis apparens, & oſtenſis cicatricibus vulnerum ſuorum pro nobis interpellans.

pellans. Tu igitur ille es, qui Christum honore suo spolias: Tu es qui sempiterni sacerdotij prærogatiuam illi rapere, tu es qui eum è dextra patris deturbare, tu es qui nobis aduocatum nostrum, & propiciationem nostram è medio tollere conaris, & quod ipse facis impiè, falso nos facere criminaris. Nec enim nos aliū quàm Christum sacerdotem in æternum secundum ordinem Melchisedech: nec aliud in Ecclesia, quàm Christi sacerdotium & sacrificium agnoscimus: nec ei successorem quenquam subrogamus: quod nobis tu per summam calumniam affingis, verùm sicut in alijs reconciliationis muneribus, sic in offerendo sacrificio, ministris eū hominib. vti, cū Paulo docem⁹: Sic nos existimet homo, inquit Paulus, vt ministros Christi, & dispensatores mysteriorū Dei. Ministrorum ordinem tenent in Ecclesia sacerdotes nostri: verus autem & propriè dictus sacerdos, non est, nisi sacerdos ille in æternum secundum ordinem Melchisedech Dominus noster Iesus Christus. Hic est aduocatus noster: hic est propitiatio nostra: hic est & offerens, & oblatio, & sacerdos, & victima, vnus cum illo
cui

cui offert, vnum in se faciens pro quibus offert, & quod offert. Multis antè Christum incarnatum sæculis, tales futuros nouæ legis sacerdotes prædixit Esaias Propheta. Vos autem, inquit, sacerdotes Domini vocabimini, ministri Domini nostri dicetur vobis. Eosdem & sacerdotes & ministros appellat, neque propterea non sacerdotes, quia ministri sunt: nam & Rex Dei minister est, inquit Paulus, neque tamen propterea non est Rex. Ius omne sacerdotalis potestatis exercet solus Christus, homines verò tantùm ministerium adhibent. Quale sit autem hoc ministerium, docet nos Paulus ad Corinthios scribens: Omnia inquit ex Deo qui nos reconciliauit sibi per Christum, & dedit nobis ministerium reconciliationis, quoniam quidem Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi: non reputans illis delicta ipsorum, & posuit in nobis verbum reconciliationis. Pro Christo ergo legatione fungimur, tanquam Deo exhortante per nos. Vides quemadmodum Paulus reconciliationem soli Christo tribuit, qui pacificauit omnia per sanguinem crucis suæ, qui reconciliauit nos

in corpore carnis suæ per mortem. Ministerium autem reconciliationis Episcopis & sacerdotibus: vt sicut ipse fuit legatus Dei patris, sic illi sint ipsius legati: quod munus mandauit illis Christus, cùm post resurrectionem ianuis clausis ad discipulos ingressus, post iteratam salutationem dixit illis: Pax vobis. Sicut misit me pater, & ego mitto vos. Quamobrem aũt Christus fuit à patre missus, nisi vt inter Deum & hominem pacem conciliaret? Hanc ipsam igitur ad rem, suos quoq; misit in orbem vniuersum sacerdotes & Episcopos, vt eorũ ministerio reconciliarentur Deo, qui suis eum peccatis offenderant. Quod ergo dixit Christus, sicut misit me pater, idem est cum eo quod ait Apostolus, Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi. Quod verò subiungit, ita & ego mitto vos, idem est cum eo quod Paulus dicit, Posuit in nobis verbum reconciliationis. Pro Christo legatione fungimur. Obsecramus pro Christo reconciliamini Deo. Quamobrem semel dixisse non contentus repetita vice dixit: Pax vobis, vt insinuaret & pacem se fecisse illis, & pacem se per illos mittere nobis. Christus

ſtus igitur miſſus fuit à patre: fungebatur legatione pro patre. Sacerdotes & Epiſcopi miſsi ſunt à Chriſto: funguntur legatione pro Chriſto: Chriſtus Deus & homo, eſt verus reconciliator, per cuius mortem reconciliati ſumus Deo, quin eſt ipſa reconciliatio, verus pacificator, verus & propriè dictus ſacerdos inæternũ ſecũdum ordinem Melchiſedech, ſolus ſanct9 & immaculatus põtifex, qui & exauditus eſt, & exauditur pro reuerentia ſua, & per quem exaudiuntur quotquot exaudiũtur, qui per proprium ſanguinem introiuit ſemel in ſancta, qui ſedens ad dexteram patris, etiam nunc interpellat pro nobis. At ſacerdos ex hominibus aſſumptus, miniſter tantùm eſt reconciliationis. Miniſteriũ reconciliationis datum eſt illi. Quoniam verò totus Chriſtus & caput & corpus eſt, pro vtroq; legatione fungitur ſacerdos ex hominib. aſſumptus, Pro capite, quando Chriſti prædicat Euangeliũ, quando reconciliationis beneficium annunciat, quando monet populum vt reconciliationis huius fructum ad ſe transferre ſatagat. Pro corpore verò Eccleſia legatione fungitur, quando ſtans ad altare,

 cor-

corpus illud quod cruci pro nobis affixum, & sanguinem, qui susus est in remissionem peccatorum nostrorum, Deo patri offert, ac supplex precatur, vt huius reconciliationis in cruce factæ merito, populo suo propitius esse velit, qua tamen & ipsa in parte, nõ magis corporis quàm capitis Christi ministrum agit. Sic apud Hieremiam legimus, quòd missus erat ab vniuerso populo, vt oraret pro illis ad dominum Deum suum: & dixerunt ad Hieremiam, Sit Dominus inter nos testis veritatis & fidei, si non iuxta verbum omne in quo miserit te Dominus tuus ad nos, sic faciemus. Voci Domini Dei nostri ad quem te mittimus obediemus. Sic ille populi preces ad Deũ deferebat, & vicissim populo Dei voluntatẽ annũciabat. Vtroq; munere hoc functus est, & fungitur adhuc, & fungetur in æternum Christus Deus & homo. Vtroque fungitur & sacerdos ex hominibus assumptus. Verùm hic nihil aliud est, nisi minister, non autẽ sicut ille falso nos dicere fingit successor. Verus autem & propriè dictus sacerdos, verus mediator noster, quem proposuit Deus propitiationem per fidem in sanguine

guine

guine ipſius, quod iam toties repetitum eſt, non eſt niſi ille cui ſoli dictum eſt, Tu es ſacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech. Ille de quo ſcriptum eſt, quòd factus eſt propitiatio pro peccatis noſtris: ille eſt qui docet, ille eſt qui baptizat, ille eſt qui Deum patrem pro nobis interpellat, ille eſt qui conſecrat Euchariſtiam, ille eſt qui porrigit ſumere volentibus, ille eſt qui offert ſuum ipſius corpus & ſanguinem in altari longè gratiſſimum Deo patri ſacrificium. Ipſe eſt recōciliator & recōciliatio, & ſacerdos & ſacrificiū, & oblator & oblatio, minimè diuerſum vt ſit illius à noſtro ſacerdotiū & ſacrificium. Et ſicut Epiſcopi & eius Vicarij tribunal vnum eſſe dicitur, ſic omniū qui ſacerdotes vocantur, & Chriſti veri ſacerdotis, vnū eſt ſacerdotium & ſacrificium. Sicut in docendo ſiue prædicando, non eſt ſacerdotis niſi miniſterium, ſic enim loquitur Chriſtus, Non vos eſtis qui loquimini ſed ſpiritus patris noſtri qui loquitur in vobis. Sic & Paulus, An experimentum eius quæritis qui loquitur in me Chriſtus. Sicut in baptizando non eſt niſi ſacerdotis miniſterium, nā

ſolus ille verè baptizat, Solus ille verè nos abluit à ſordibus peccatorum, de quo dixit Ioannes Baptiſta, Hic eſt qui baptizat in Spirituſancto, Dominus noſter Ieſus Chriſtus, quod & Paulus indicat, cùm repræhendens eos qui baptiſmum ex miniſtrorum dignitate metiebantur, dicentes: Ego quidem ſum Pauli, alius autem, ego Apollo. Quid verò Paulus, Miniſtri eius cui credidiſtis, & vnicuiq; ſicut Dominus dedit, ego plantaui, Apollo rigauit, ſed Deus incrementum dedit. Neq; qui plantat eſt aliquid, neq, qui rigat, ſed qui incrementum dat Deus. Sicut in remittẽdis peccatis, non eſt ſacerdotis niſi miniſterium, cùm rectè dictum ſit: Quis poteſt dimittere peccata niſi ſolus Deus? ſicut in interpellando non eſt ſacerdotis niſi miniſterium, nam verus interpellator, qui ſolus exauditur pro ſua reuerentia, non eſt niſi ille qui ſedet ad dexteram patris, ſemper viuens ad interpellandum pro nobis: ſicut in alijs quibuſcunque functionibus ad reconciliationis munus pertinẽtibus, non eſt ſacerdotis niſi miniſterium: quod aũt virtutis eſt & efficaciæ non præſtat niſi ſolus Chriſtus: ſic in Euchariſtiæ conſecra-

ne, ſic in diſtributione, ſic in oblatione non eſt ſacerdotis niſi miniſterium. Qua quidem in re concors eſt omnium ſanctorum patrum tàm priſcorum quàm recentiorum ſententia, qui per miniſtros ſuos fungi ſempiterno ſacerdotio Chriſtum ſecundum ordinem Melchiſedech, vno ore teſtantur: quando ſub ſpeciebus panis & vini Deo patri ſuo per ſacerdotem ſacris operantem corpus & ſanguinem offert. Quoniam verò longum eſſet omnes recenſere, vnius aut alterius tantùm verba proferemus: Non ſunt humanæ virtutis hæc opera, dicit Chryſoſtomus. Qui tunc in illa cœna confecit, ipſe nunc quoque operatur, ipſe perficit: Miniſtrorum ordinem nos tantùm tenemus: Qui verò hæc ſanctificat & tranſmutat, ipſe eſt. Multis alijs in locis eadem hæc alijs atque alijs verbis repetit. Sed hunc vnum protuliſſe ſufficiat. Oecumenius explicans illum locum, Tu es ſacerdos in æternum, Non dixiſſet, inquit, de ea, quæ ſemel eſt facta oblatio & hoſtia: in æternum: ſed reſpiciẽs ad præſentes ſacrificos, per quos medios Chriſtus ſacrificat & ſacrificatur, qui etiã in myſtica cœna modũ

illis tradidit huiusmodi sacrificij. Eundē locum enarrans Theophilactus: Manifestum, inquit, est, de Christo hoc dictum esse. Solus enim ille pane & vino sacrificiū cōsecrauit, perinde ac Melchisedech. Qui verò dixit in æternum? quia quæ fit in singulos dies, & futura est in perpetuū oblatio per Dei ministros, ipsum habet Pontificem & sacerdotem Dominum, atq; adeò ipsam hostiam, qui seipsum pro nobis sanctificat, & frangitur, & distribuitur. Quoties enim hæc fiunt, mors Domini annunciatur. Vides igitur, quòd sicut in alijs reconciliationis generibus, sic & in Missæ sacrificio, non est sacerdotis nisi ministerium, per quem ipse Christus offert semetipsum, ad altare quidem in imagine, in cœlestibus autem in veritate. Qua de re sic aliquando scripsit Ambrosius: Hic, inquit vmbra, hic imago, illic veritas. Vmbra in lege, imago in Euangelio, veritas in cœlestibus. Anteà agnus offerebatur, offerebatur vitulus: nunc Christus offertur: sed offertur quasi homo, quasi recipiens passionem, & offert seipse quasi sacerdos, vt peccata nostra dimittat: hic in imagine, ibi in veritate, vbi apud

patrem

patrem pro nobis quaſi aduocatus interuenit. Hic ergo in imagine ambulamus, in imagine videmus, ibi facie ad faciem, vbi plena perfectio, quia perfectio omnis in veritate eſt. Hactenus Ambroſius. Vmbram ex Pauli ſententia dicit in lege fuiſſe, cùm agnus offerebatur, offerebatur vitulus. Vocat autem vmbram rudia lineamenta, quæ ſunt adumbratio veluti viuæ picturæ. Solent enim pictores, antequam penicillo viuos colores inducant, carbone faciem adumbrare, quam exprimendam ſibi proponunt, eam ſimul vt poſtea coloribus adhibitis ad viuum repræſentauerint, iam imago dicitur. Vmbram itaque fuiſſe dicit in lege, quòd ſacrificijs legis tanquam rudibus & inchoatis quibuſdam lineis, fuit adumbratū ſacrificium illud, quo ſe Deo patri Chriſtus obtulit in remiſsionem peccatorum noſtrorum. Cæterùm in Euangelio, non vmbra iam eſt, ſed imago. Iam enim viuis coloribus expreſſum eſt, quod in lege rudibus lineis fuerat adumbratum. Non amplius iam aut agnus aut vitulus, verùm ipſe Chriſtus offertur, vel ſe potius offert ipſe. Quoniam verò non recipiens, ſed

quasi recipiens passionem offertur, ideò dicitur in imagine offerri, cùm non sit in hoc nostro sacrificio vera passio veraq; mors, verùm imago quædam passionis & mortis, quam Christus pro nobis pendēs in cruce sustinuit. Sic ab Augustino quoque scriptum legimus, quòd mundationem peccatorum Dominus, oblatione sui holocausti, quod in veteri sacerdotio figurabatur, impleuit: & holocausti eius imaginem suæ passionis in Ecclesia celebrandam dedit, vt esset sacerdos in æternum non secundum Aaron, sed secundū ordinem Melchisedech. Quod autem hic imaginē, id eodem in loco paulo superius vocauit similitudinem, dicens: Ipse est sacerdos noster in æternum, secūdum ordinē Melchisedech, qui seipsum obtulit holocaustum pro peccatis nostris, & eius sacerdotij similitudinem in suæ passionis memoriam celebrandam commendauit, vt illud quod Melchisedech obtulit Deo, iam per totum orbem terrarum in Ecclesia Christi videatur offerri. Fuit igitur in cruce veritas passionis & mortis, hic autem quamuis præsens adsit verum corpus, & verus sanguis Christi, passio-

nis tamen & mortis imago quædam eſt & ſimilitudo. Nec enim denuo Chriſtus in hoc noſtro ſacrificio crucifigitur & occiditur, ſed paſsionis & mortis illius quam in cruce pertulit, memoria quædam fit & repræſentatio: vt illud impleatur quod à Chriſto præceptum eſt, hoc facite in meam commemorationem. Dicitur autem & alia ratione quadam in imagine Chriſtus offerri, nec enim in propria forma, ſed in imagine, hoc eſt in ſpecie panis & vini Chriſtus offertur. Apparet enim imago panis & vini quamuis ibi ſit verum & viuum Chriſti corpus, verus & viuus Chriſti ſanguis. Sic à Cypriano dictum eſt: Panis iſte, quem Dominus diſcipulis porrigebat, non effigie ſed natura mutatus, omnipotentis verbi factus eſt caro. Naturam quidem panis mutatam eſſe dicit, & in ſubſtantiam Chriſti corporis & ſanguinis eſſe conuerſam, ſed remanere nihilominus effigiem & imaginem panis. Sic à Cyrillo quoque Hieroſolymitano ſcribitur ἐν τύπῳ ἄρτου, hoc eſt in figura ſiue

ſpecie

ſpecie panis dat tibi carnem: ἐν τύπῳ οἴνου, in figura ſiue ſpeciè vini dat tibi ſanguinem. Ac paulò poſt, ὁ φαινόμενος ἄρτος qui videtur panis, non panis eſt, quamuis ita guſtui videatur, ſed corpus Chriſti: ὁ φαινόμενος οἶνος, quod videtur vinum, non vinū eſt, etſi guſtus ita velit, ſed ſanguis chriſti. Quod Ambroſ. & Auguſt imaginē ſiue ſimilitudinem, hoc effigiē Cyprianus, hoc typum, figuram ſiue ſpeciem, qui receptiſsimus eſt in Eccleſia loquendi modus, vocat Cyrillus Hieroſolymitanus. De Paſchate verò verba faciens Gregorius Nazianzenus, etiam nunc τυπικῶς illud, hoc eſt in imagine ſiue figura celebrari dicit, etiamſi claruiſſet expreſsius aliquanto quàm vetus. Nam legale inquit Paſcha audeo dicere τύπου τύπος figuræ figura erit obſcurior. Paulò poſt autem perfectius erit & illuſtrius, quando biberit illud nouum vna vobiſcum omnipotens verbū in regno ſui patris, vbi nos manifeſtius ea docebit, quæ nunc pro captu noſtro non obſcurè nobis demonſtrauit. Exiſtimant autem Theophylactus & Oecumenius, cùm hæc ſcriberet, ad locum illum Pauli reſpexiſſe Gregorium. Vmbram habens lex

lex bonorum futurorum, non ipſam imaginem rerũ: & hoc dicere voluiſſe, quod vmbram Apoſtolus legem vocauerit. Quæ verò nunc in Eccleſia myſteria ſiue ſacra peraguntur, imaginem eſſe cenſuerit futurorum bonorum, hoc eſt, maiorũ nimirum cœleſtium myſteriorũ, vt idem ſenſerit Gregorius, quod ab Ambroſio poſtea ſcriptum fuit. Vmbra in lege, imago in Euangelio, veritas in cœleſtibus, hic ad altare per miniſtros in imagine, hoc eſt ſub ſpeciebus panis & vini, ibi nimirũ in cœleſtibus, vbi ad patrem pro nobis interuenit, per ſemetipſum ſe Chriſtus offert in veritate, hoc eſt, vt Cyprianus loquitur, palàm abſque vllis integumentis omnibus conſpicabilis. Eundem Pauli locũ explicans Nicetas, Triplex, inquit Paſcha in medium producit Theologus, Iudaicum, noſtrum, & futurum. Ac Iudaicũ quidem figuram noſtri eſſe dicit: noſtrum autem, futuri. Iudaicum porro noſtro obſcurius eſſe: noſtrum verò, ſi quidẽ cum Iudaico conferatur, perfectum eſſe: ſi autem cum futuro comparetur, imperfectum: cuiuſmodi autem ſit futurum Paſcha, ſequentibus verbis docet. Quod verò

rò ait: non enim hoc dicere verebor, hoc ideò adducit, quia nouum atque absurdum videri poterat, Pascha nostrum figuram dicere. Perfectiùs autem in altera vita Paschæ participes erimus, quia nunc in spe resurrectionis nostræ festum celebramus, tunc autem eam ipsam celebrabimus, cùm nimirum ipsius quoq; pollicitatio expleta fuerit, quam fecit his verbis: Non bibam posthac ex hoc genimine vitis vsq; ad diem illum, cùm illud bibam vobiscum in Regno patris mei. Bernhardus verò non dubitauit dicere, quòd & hic & ibi, hoc est & ad altare & in cœlestibus veritas est, sed hic palliata, ibi manifesta. Quod Ambrosius & Augustinus imaginem, hoc appellat Bernhardus palliatam veritatem. Quicquid igitur facit in imagine per ministrum ad altare, idem facit in cœlestibus in veritate, per seipsum. In altari, manus quidem mortalis, lingua mortalis, ministerium hominis est mortale: verùm oblatio non est nisi sacerdotis illius æterni & immortalis Domini nostri Iesu Christi, qui quod in altari per ministrum, idem illud suum corpus glorificatum, nec amplius

pliùs pafsioni aut morti obnoxium offert in cœlo per ſeipſum. Quemadmodum autem non propterea non rectè baptizare dicitur miniſter, quia Chriſtus eſt qui baptizat: non propterea non rectè dicitur peccata remittere miniſter, quia Chriſtus ipſe eſt qui remittit: non propterea non rectè dicitur docere ſiue prædicare miniſter, quia CHRISTVS ipſe vnus eſt Magiſter qui docet nos: non propterea non rectè dicitur interpellare miniſter, quia Chriſtus ipſe eſt qui ſedet ad dexteram patris ſemper viuẽs ad interpellandum pro nobis: ita non propterea non rectè dicitur offerre ſiue ſacerdotio fungi miniſter ad altare, quia per eum ſacerdotio fungitur, per eum ſeipſum hoſtiam offert Deo patri, ſacerdos ille inuiſibilis & immortalis ſecundum ordinem Melchiſedech Dominus noſter IESVS CHRISTVS. Quæſo vos etiam atque etiam quotquot hic adeſtis, eſt'ne hoc Chriſtum honore ſuo ſpoliare, & æterni ſacerdotij prærogatiuam illi rapere? eſt'ne hoc è dextera patris eum deturbare? Si quis doceat CHRISTVM habere miniſtros, per quos quod

quod ipſe facit in cœleſtibus, nobis nunc inuiſibilis, in terris faciat per miniſtrum viſibilem: hoc eſt, vt doceat, vt baptizet, vt interpellet, vt peccata remittat, vt corpus ſuum conſecret & offerat, & aliud quodcūq; recōciliationis munus per miniſtros exequatur? An hoc non magis ad illius maieſtatem, gloriam, & potentiam amplificandam pertinere videtur, ſi plures habere miniſtros dicatur, per quos ea quæ vult exequatur. An & bonitatem illius ineffabilem ea res nō declarat, quòd quæ ſunt ipſius propria, cum ſuis creaturis communicare dignatur: & quamuis omnia per ſe præſtare poſſet abſq; vllo medio, tamen quos ipſe creauit, eos adiutores & cooperarios ſuos habere non recuſat: Dei enim adiutores ſumus dicit Paulus. Quid autem vobis videtur, quod per ſummam calumniam nos facere Sathanas falſo criminatur, an hoc non ipſe facit potiùs: qui cùm vnam oblationem illam in ara crucis factam, ſic ſolam vrget ac prædicat, vt nullam aliam velle admittere videatur, an Chriſtum honore ſempiterni ſacerdotij non ſpoliat? an eum etiam è cœlo quò minus pro nobis interpellare poſ-
ſit

ſit nō deturbat? Sed videte per Deum immortalem, quorſum ad extremum res reciderit. Cùm ſacrilegam audaciam hanc & impudentiam, in abrogando externo ſacrificio, non infœliciter ſibi cecidiſſe Sathanas animaduerteret, ijſdem rationibus etiam externum in prædicando Dei verbo miniſterium, ex Ecclesia per membra quædam ſua tollere conatus eſt, qui & ipſi modò non ijſdem tragicis verbis vociferantur: Intollerabilem Chriſto blaſphemiam & contumeliam irrogari, cui dum ſucceſſores & vicarij in docendo prædicandoq́ue Dei verbo ſubrogantur: honore Magiſterij ſui ſpoliatur, deq́ue cathedra quam habet in cœlo deturbatur, quaſi vel viuere vel docere nos iam deſierit, aut quaſi parùm ſit idoneus ad hoc munus per ſeipſum præſtandum. An autem ij non multò grauiores in ſpeciem rationes adferunt, ad externum in prædicando Dei verbo miniſterium, quàm iſti quibus cum nobis negocium eſt, ad externum ſacrificium abrogandum. Plures namque Magiſtros, aiunt, fieri, Chriſtus etiam ipſe prohibuit. at ſacrificio nouæ legis, non modò non interdixit cuiquam

aliquando, verumetiam expreſsis verbis id fieri præcepit, dicés: Hoc facite in mei commemorationem. Examina ſcripturarum proferunt, Nolite fieri plures Magiſtri, vnus enim eſt Magiſter veſter in cœlis, Non neceſſe habetis vt aliquis doceat vos, Vnctio eius docebit vos, Non docebit vnuſquiſque proximum ſuum, & vnuſquiſque fratrem ſuum dicens, Cognoſce Dominum, quia omnes ſcient me à minimo vſque ad maximum eorum. Has illi cùm ſcripturas ſic proferunt, adeò ſicut ipſis videtur dilucidas & apertas, cùm ſe ferre non poſſe dicant, vt Chriſtus honore magiſterij ſpolietur, & ſubrogatis ſucceſſoribus de cathedra ſua quam habet in cœlo deturbetur, maiorem habere tamen prætextum erroris ſui videntur. Iſti verò quam ſcripturam producunt, qua ſacerdotium & ſacrificium externum prorſus abrogatum eſſe doceant. Certè Paulus Apoſtolus non ſublatum, ſed translatum id eſſe docet, non abrogatum ſed conſummatum, & per meliorem ſacerdotem in aliud multò melius, auguſtius, & perfectius, mutatum: nimirùm ſicut à ſanctis patribus noſtris didicimus,

ab

ab eo quod fuit secundum Aaron, ad id quod est secũdum ordinẽ Melchisedech: ab eo quod fuit temporarium, ad id quod est sempiternum: ab vmbra, ad veritatem. Quam etiam ob causam explicans illum Psalmi locum Augustinus, Sacrificium & oblationem noluisti, Quid ergo, inquit, Nos iam hoc tempore sine sacrificio dimissi sumus? Absit: corpus autem perfecisti mihi. Ideo illa noluisti, vt hoc perficeres: illa voluisti antequam hoc perficeres. Perfectio promissorum, abstulit verba promittentiũ. Videtis, charissimi, quẽadmodum externi sacrificij abrogatio, peperit nobis etiam eius externæ qua pro Christo sacerdotes funguntur, legationis abrogationem, quæ in externa Dei verbi prædicatione consistit: cùm nihil contrà sacerdotium externum dici possit, quod non similiter ac multò magis etiam contra externum verbi ministerium dici queat. Contrà quod phanatici quidam nostri temporis, tot habere se tàm expressa scripturæ testimonia gloriantur, Theodidactos, hoc est, à Deo doctos aiunt esse nos oportere, non ab homine doctos. Itaque frequens

eis est illud in ore: Audiam, non quod omnis homo mendax, sed quod loquatur in me Deus, qui verax est, & ipsa veritas. Beatus vir quem non Petrus aut Paulus, verùm quem tu erudieris Domine. Certo sibi persuasum habent, quod & alijs persuadere conantur, Spiritumsanctum è supernis delabi, citra omne medium: non per auditum externum, & vocalem prædicationem siue scripturarum lectionem: & æquè nos hodie docere Deum, ac olim Patriarchas & Prophetas, etiam si neq; Magistros aliquos audiamus, neque scripturas vllas legamus. Et sunt plures quàm facile credi queat, quibus hoc tàm persuasum est, quàm quod maximè. Quam etiam ob causam in hortos frequenter se conferunt, & in abdita quædam loca, Voces de cœlo quibus erudiantur expectantes. An autem qui non inuitus etiam scripturis vtitur, non rectè potest illud ex Psalmo proferre Sathanas: Funes ceciderunt mihi, in præclaris, adeò tragicæ vociferationes istæ, non modò sacerdotiũ & sacrificium æternũ, verùm & prædicationem externã in multis locis omnem sustulerunt, quin & scripturis

pturis Canonicis authoritatem omnem abrogarunt. Prodeunt nunc libelli, quibus non ex Ecclesia modò, verùm & ex Repub. discrimen omne tollitur, nihil vt intersit inter Regem & populum, inter principes & illis subiectos. Neque dubitauit quidam Phanaticus homo in Regni comitijs, quæ proximo anno superiore Lublini sunt habita, cùm ad populum concionem haberet, multis audientibus, palàm dicere: Non habemus Regem, nisi qui spinis pro nobis coronatus, & in crucem actus est. Quibus autem rationibus adductum putatis, vt hæc tàm absurda sentiret ac diceret? Non alijs certè quàm tragicis eiusmodi vociferationibus, quibus ad abrogandum sacerdotium Sathanas vtitur. Melchisedech non solùm sacerdos, verùm & Rex fuit, figuram Christi gerens, qui & ipse non solùm sacerdos, verùm & Rex fuit. Et sicut sacerdotium, sic & Regnum ipsius est æternum. Sic enim dicit scriptura: Regni eius non erit finis, cuius Regnum, Regnum sempiternum: Regnum eius, Regnum omnium sæculorum. Hæc itaq; cùm non ignorent isti, vociferantur & ipsi, intollerabilem

 blas-

blaſphemiam & contumeliam irrogari Chriſto, quando ei qui Rex eſt in æternũ, ſicut & ſacerdos in æternum, haud aliter quàm ſi mortuus eſſet, aut eſſe Rex deſijſſet, ſucceſſores & vicarij ſubrogãtur: qua ſubrogatione Regia ſua dignitate ſpolietur, & qui cœlum & terram implet, è ſolio ſuo Regio deturbetur. Videtis, quibus rationibus homines iſti ſacerdotalem dignitatem, quemadmodum ijſdem etiam Regiam poteſtatem euertere conentur: vt non ſine cauſa dixerit, qui longo tempore verſatus eſt inter eos, Eraſmus Roterodamus, & mores eorum benè cognitos habebat: Iſte populus tàm Euangelicus etiam Principi Turcarum dicitur eſſe deteſtabilis, quem ait ſeditioni natum: quos ſubinde tumultus excitat? quoties quàm leuibus de cauſis procurrit ad arma, ne ſuis quidem Eccleſiaſtis ſatis obtemperans, niſi dicant blanda auribus? Hi ſunt fructus iſtius præclari, ſi Dijs placet, Euangelij, quos nobis attulerunt hoc genus Tragicæ vociferationes. Vidimus bellum ſeruile contrà Dominos, vidimus & ſubiectorum Principum contra legitimum ſuum Imperatorem Carolum V. fortiſſimum

mum Euangelij propugnatorem, seditionem excitatam, quin & in ipso statim initio nascentis huius Euangelij, qui tumultus exorti, quemadmodum loco suo Magistratus moti sunt, etiam in his Prussiæ terris, qui sunt natu grandiores memi nisse queunt. Quamobrem quotquot hic præsentes adestis, procul ab hoc genus hominum contagione discedite, & sermones eorum velut pestem fugiendo vitate: quosque Deus ministros elegit, vel ad reconciliandos nos Deo, vel ad gubernandos, & ad politiam conseruandã, eis debitum honorem præstate. Sic futurum est, vt ordine seruato tùm in ijs quæ ad Rempub. tùm in ijs quæ pertinent ad religionem, optata pace tranquillitateque frui nobis liceat gratia & misericordia, &c. Cætera, si Deus volet, alio tempore prosequemur.

FRIDERICI BARSCII AD FABIANVM ORATIO.

MVltùm te amo, mi Fabiane, qui tuos iſtos errores, in quibus verſatus aliquando fuiſti, non modò confiteris tàm candidè, tantaque cum eorum deteſtatione: verumetiā, quæ tua minimè vulgaris eſt vereq; Chriſtiana pietas, memor illius quod ſcriptum eſt, vnicuiq; mandauit Deus de proximo ſuo, tanto ſtudio prouidere conaris, vt ne vel incidant in eoſdem errores alij, vel ſi fortè iam inciderunt, viam & rationem cognoſcant, qua facilè poſsint ab illis explicari. Sed quale fuit hoc per Deum immortalem, quod in maioribus Regni comitijs, quæ Lublini ſunt habita, non ita pridem accidiſſe narraſti? Sic ne iam & Regem non agnoſcit præclarum hoc, ſi Dijs placet Euangelium, niſi qui ſpinis pro

pro nobis coronatus, & in crucem actus est? Obstupui cùm hæc audirem. Verùm qualis est arbor hæc, alios fructus ferre non potest. Equidem sepè mecum animo volutans, quænam sit causa, plusquam Babylonicæ confusionis huius, quam in plerisq; locis magno cum animorum nostrorum dolore cernimus: vbi sursum deorsum omnia miscentur: ac non solùm Ecclesiastici, verùm & ciuilis magistratus nulla ratio ducitur: aliam non reperio, quàm quòd ab eius obedientia discessum est, cuius ministerio Deus vnitatem, & erga quemque magistratum reuerentiam & obedientiam conseruatam voluit: cuius authoritatem quoàd cognoscebant omnes, & vnum sub Christo capite, caput Ecclesiæ Romanum Pontificem profitebantur: necesse habent hoc ipsi fateri, quin & fatentur nonnunquam, qui se per summum nefas ab isto capite disiunxerunt, quòd ciuili quoque Magistratui, qui debebatur honos & obedientia fuit attributa. Sed posteaquàm illum de gradu suo deturbare nonnulli conati sunt, idem non ita multò post de Regia, deq; cæteris quæ sunt illa inferiores, pote-

ſtatibus facere ſunt aggreſsi. Nec ſunt veriti libris etiam editis dicere, quòd Eccleſia Catholica ſolum vnum caput, ſolũ vnum dominum, tàm in cœlis quàm in terris agnoſcit, Ieſum Chriſtum Dei filium: quæ ſi caput aliud ſub illo capite profiteatur, biceps monſtrum potius quàm Eccleſia dici debeat. An autem his verbis non tibi videntur omnem ſubiectionem erga legitimam poteſtatem ex animis hominum ſuſtuliſſe? Quis negat, quin caput Eccleſiæ ſit Chriſtus? num propterea nõ erit caput Eccleſiæ Pontifex? Eſt Rex & dominus noſter Ieſus Chriſtus: ſed num propterea non erit Rex & Dominus noſter Sigiſmundus Auguſtus? Eſt quidem ita, quòd ſolus Chriſtus regit & regnat in Eccleſia, & imperium hoc ſolo illius verbo exercetur atq; adminiſtratur. Sed quoniam is viſibili præſentia inter nos nõ habitat, vt voluntatem ſuam ore ſuo coram nobis declaret, hominum in hoc miniſterium adhibet: non ad eos ius honoremque ſuum transferendo, ſed vt ſuum tantùm per eos opus agat ipſe, qualiter ad opus quodq; faciendum artifex vtitur inſtrumento. Quare manet ipſe nihilominus

nus caput Ecclesiæ summus illius Pontifex & pastor: regit, regnat, & imperium exercet ipse nihilominus in Ecclesia, verũ opus hoc suum per Pontificem Pium V. agit, ministrum suum. Nõ quòd non possit illud per seipsum sine quouis alio vel adminiculo vel organo præstare, sed hoc modo visum est illi suã erga nos dignationẽ declarare, dum ex hominib. sumit, qui pro se in mundo legatione fungatur, qui sit arcanæ suæ voluntatis interpres, qui denique personam suam repræsentet. Nec alius illi visus est firmior vnitatis retinendæ nodus, quo suam astringeret Ecclesiam, quàm si vnum aliquem illi præfecisset, cuius in ea gubernanda visibili ministerio pastor inuisibilis vteretur, cui quicquid subiectionis, honoris, obedientiæ deferretur, non tam Pio V. quàm ipsi Christo deferretur. Contrà verò, quisquis eum reijceret, non tàm Pium V. quàm ipsum Christum reijceret. Sicut ad Samuelem dixisse Dominum legimus: Non te reiecerunt, sed me, ne regnem super eos. Ex huius igitur vnius authoritate pendere voluit Ecclesiam, quòd aliter nec Ecclesia, nec fides vna retineri posit.

Susci-

Suscitabo super eos pastorem vnum, ait Dominus, Et iterum: Pastor erit vnus omniũ. Et in Euãgelio: Et erit vnus pastor, & vnũ ouile. Pulchrè coniunxit vtrunq;. Nec enim esse potest vnum ouile, nisi pastor sit vnus. Quem pastorem Christum libenter agnoscimus & confitemur, verùm is pascendi munus hoc in terris, per ministrum suum Pontificem exercet, de quo non dubitauit Hieronymus aliquando scribere: quòd ex eius dignitate, Salus pendeat Ecclesiæ, cui si non exors quædam, & ab omnibus eminens detur potestas, tot in Ecclesia efficientur, inquit, schismata, quot sunt sacerdotes, quod oculis ipsi nostris nunc euenisse videmus. Vocamus autem Pontificem caput Ecclesiæ, quòd cùm capitis munus proprium sit, subiecta sibi membra gubernare, per ministrum hunc suum Christus hoc facit. Nec est in scripturis inusitatum, vt capitis nomen etiam homini tribuatur. Saulo Samuelem dixisse legimus: Caput in Tribubus Israel factus es. De se quoque Dauid, Constituit me, inquit, in caput gentium. Oseas quoq; Propheta, Ponent, inquit, sibimet caput vnũ. Et apud

Amos Prophetam legitur: Optimates capita populorum. Sic à Paulo quoque dicitur: Omnis viri caput Christus est, caput autem mulieris vir. Mulieris caput virum esse dicit Paulus. An autem propterea mulieris caput Christum esse negat? Absit vt hoc vnquam sensisse Paulũ credamus: verùm hoc ille significare voluit, quòd Christus constituit caput mulieri virum, vt eam gubernet: non quòd ipse Christus eam nõ gubernet, sed quòd per virum hoc facit, cui mulierem subiectam esse vult. Eadem prorsus ratione, cùm dicimus, quòd Ecclesiæ caput est Pontifex, absit vt Christum excludamus, qui verè caput illius existens verè gubernat eam: sed sicut mulieri virum, sic huic dilectæ sponsæ suæ caput constituit Petrum, & eius legittimum successorem, cuius ministerio gubernaret illam. Hoc autem tum fecit, quando dixit, Petre pasce oues meas. Ipse caput, ipse gubernator est Ecclesiæ, ipse pastor est & Episcopus animarum nostrarum: verùm intereà Petrum elegit, Petriq; successorem, cuius in ea pascenda gubernandaque visibili ministerio pastor inuisibilis vteretur.

Hæc

Hæc est Ecclesiæ catholicæ sana doctrina, de capite suo, quod propriè Christum agnoscit. Sed ei nihil tamen detrahi persuasum habet, si subiectum etiam illi Romanum Pontificem, suum in terris caput esse confiteatur. Vbi locus est huic sanæ doctrinæ, videre licet, quòd omnis anima potestatibus sublimioribus subdita est, siue Regi, quasi præcellenti: siue ducibus, tanquam ab eo missis: quia sic est voluntas Dei, à quo est omnis potestas: cui qui resistit, Dei ordinationi resistit. Vbi verò, nescio quæ, libertas carnis magis quàm spiritus prædicatur, vbi persuasum est populo, non aliud caput Ecclesiæ: non alium Dominum in terris agnoscendum esse, præter solum & vnum Dominum Iesum Christum: quanta sit ibi rerum omnium confusio, quis est qui non videat & ingemiscat? Reiectum est Ecclesiæ caput Pontifex facta est ab illo discessio: num autem Imperij caput, etiam & Regni caput alibi reiectum non est? Num & ab illis nō est facta separatio? Attigisti tu nonnulla, quæ facta sunt in quibusdam Prussiæ ciuitatibus, cùm primùm quod quibusdā Euangeliū vocare placuit, id quod maximè

pugnat

pugnat cũ Euangelio Christi, cœpit in his
terris peruulgari. Sed ego externa cõme-
morare malo. Neq; tamẽ intereà quicquã
dicam, de seditione rusticorũ cõtrà suos
dominos ante 40. annos cõcitata. Ab Au
gust. cõfes. sumã exordiũ, quæ nõnullis
à Christiana min⁹ abhorrere videtur. An-
nus iam agitur 38. cùm illa fuit exhibita
fortissimo puri verbi propugnatori Ca-
rolo V. Imperatori: nonne statim subsecu-
tum est fœdus quoddam Smalcaldicum?
Quid aũt annis aliquot interiectis per fœ
dus illud factum sit, quomodo nonnulli
contra suum legitimum dominum &
Imperatorem arma sumpserint, recens
multorum est memoria. Qui suaue Chri-
sti iugũ per Pontificẽ Ecclesiã suã guber-
nantis excusserũt, an idẽ facere de cæsaris
quoq; iugo nõ ita multò pòst aggressi nõ
sũt? sicut ab ecclesiæ capite, sic ab Imperij
capite se disiunxerũt, qđ etiã ense præci-
dere cogitarũt, ne sicut bicipitẽ ecclesiã,
sic biceps Imperiũ habere, & aliud præter
christũ caput ac dominũ agnoscere vide-
rẽtur. Sed in his quæ sunt nobis viciniora,
quandoquidẽ cũ primis odiosa sunt, præ-
stat non immorari. Sed neq; de Scotis me-
minisse nũc libet, ꝗ post excusũ põtificis

iugum, quam fidem erga suam Reginam ostenderint, crebris rumoribus vbique iam est peruulgatum. In florentissimo quondam Galliarum Regno, quid factũ sit ante sex plus minus annos, quid nunc etiam fiat, quis est qui sine magno quodam animi horrore vel dicere vel audire queat? Discessum erat ab Ecclesiæ capite, discessum est eodẽ iure à Regni quoque capite. Qui sibi superintendentes creãdi potestatem arrogauerũt, idem in Rege quoque creando sibi licere voluerunt: & in superstitis Regis locum, cui iurisiurandi religione fuerant obstricti, alium elegerunt, cui Ludouici 13. nomen tribuerunt. Sicut non ita multò antè cathedram contra cathedram, sic nunc solium contra solium constituerunt, & sceptrum contra sceptrum erexerunt. Num simile quid auditur apud eos fieri, qui caput Ecclesiæ Romanum Pontificem agnoscunt, vel in Italia, vel in Lusitania, vel in Hispanijs, vel quibuscunque tandem alijs in terris, vbi nulla est ab Ecclesia Dei facta separatio? Vbi pastor vnus est, & vnum ouile, ibi Rex etiã vnus in suo quisque Regno. Princeps vnus

nus

nus est in sua quisque prouincia. Quæ debetur à Deo constitutæ Potestati fides atque subiectio, seruatur integra, nec de ea quicquam detrahitur: vbi verò quæ Christi Vicario debetur fides & obedientia non præstatur, non maior ibi ratio ciuilis Magistratus habetur: qui suam autoritatē non retinet, vbi potestatem Ecclesiasticam euersam videmus. Sed hæc de politicis rebus dicta sufficiant. Quod autem ad religionem attinet, in iisdem illis terris, in quibus vnum Ecclesiæ totius, in quibus & Regni cuiusque caput vnum agnoscitur, fidem etiam vnam retineri cernimus. Contrà, quàm verum sit illud, quod non aliunde schismata & hæreses obortæ sunt, quàm inde quòd sacerdoti Dei non obtemperatur: dum Episcopus qui vnus est, & Ecclesiæ præest, superba quorundam præsumptione contemnitur, & homo dignatione Dei honoratus ab indignis hominibus iudicatur. Non tam in Cypriani libris magis legimus, quàm in his locis, vbi discessum est ab obedientia Romani Pontificis, factum oculis ipsi nostris cernimus. Tot ibi sunt fides, quot voluntates. Nam & Papæ tot ibi sunt, quot hære-

 sium

siũ magistri: qui se mutuò iam etiam ferre non possunt. Graues ea de re Philippi Melanchtonis quærimonias legimus, quem cùm quidam ex discipulis diris deuouisset, vt pro Ethnico & publicano haberetur, vt nemo pius cum ipso vel sectatoribus eius familiaritatem, consuetudinem, amicitiam vllam haberet, in quadam admonitione ad lectorem, quam præfixit ei volumini, quod corpus doctrinæ Christianæ vocari voluit, his verbis vtitur: Cum isto mirabilium hominum genere (Matthiam Flaccum intelligit, & Nicolaum Gallum) agi nihil potest, qui suo arbitrio damnant quidlibet. Cogunt cõcilia, quando, & vbi ipsis placet, & vendicant sibi maiorem magisque intollerabilem, & minus excusabilem authoritatem ac potestatem, quàm Papa Romanus vnquam: quæ quorsum tandem euasura videantur, cogitetur. In præfatione verò quæ præcessit admonitionem hanc, in Anarchiam quandam euasisse dicit. Huic Philippi quærimoniæ pluribus verbis respondens Nicolaus Gallus, Nouos, inquit, Papas nos criminantur, sed certò persuasum habeant, quòd magis id in il-

los

los quadrat. Ac multis rationibus ostendere conatur, quòd Philippus potius pro Papa se gerat quàm ipsi. Vides quorsum res rediјt, abiecto suaui Christi iugo, per vnum Pontificem Romanum Ecclesiam suam gubernantis, pro vno multi Papæ nati sunt, & illud euenit, quod in libro Iudicum legimus: In diebus illis, non erat Rex in Israel, sed vnusquisque quod sibi rectum videbatur hoc faciebat: Quod sibi rectum videtur, hoc facit, hoc scribit, hoc docet quisque. Flaccus ex Ecclesia sua Philippum eijcit, vicissim è sua Flaccum Philippus exturbat: quem adeo pertæsum iam fuisse tot sectarum, tot Paparum constat, vt vir quidam dignus fide dixerit, ex ore se illius audiuisse, modò congregaretur aliquando Concilium, se profecturum ad illud, & quicquid Spirituisancto & patribus in eo congregatis visum esset, in eo libenter acquieturum. Sat scio, mi Fabiane, si quando versatus inter eos fueris, qui suaue CHRISTI iugum, per Pontificem Romanum Ecclesiam suam gubernantis, excusserunt,

summi, probri loco tibi ab illis obijcietur, quòd sis Papista. Tu verò caue quicquam eiusmodi sicut illis videtur cõuicio mouearis: quin potius cumprimis id tibi gloriosum fore puta, si Papista vocatus fueris. Quid enim aliud est esse Papistam, quàm Christianum esse? Siquidem qui Christi Vicarium agnoscit, & ei se dicto præbet audientem, is demum & non alius verè Christianus dici meretur. Quorsum autem res recidit per Deum immortalem? Virtus probro ducitur, sceleri virtutis nomen tribuitur. Si quem conuicio maximo volunt affectum, Papistam vocant. Quasi verò flagitium hoc sit, quam debes fidem & subiectionem à Deo constitutæ potestati præstare. Videmus autem, quòd quibus in locis infame visum est Papistæ nomen, ijsdem Cæsaristas & Registas appellari, paulò pòst non minùs ignominiosum iudicabatur: neque plus ciuili, siue vt nonnulli vocant, seculari, quàm Ecclesiasticæ potestati subiectionis præstabatur. Tu verò si quis te Papistam vocauerit, non modò molestè ne feras, verùm te magno potius affectum honore interpretatus age gratias, quòd integrè

tegrè

tegrè conseruatæ fidei, subiectionisq́; legitimæ potestati tuæ, tibi testimonium dederit, & non modò Papistam, verùm & Registam, & si fueris è ciuium numero, consulistam esse te clara voce pronuncia. Quò meliùs autem ab omnibus intelligi queas, etiam vernacula lingua dicito: Ich bin ein Christ/ein Papist/ein Consulist/aller meiner Oberkeit/der mich Gott vnderworffen hat/will ich treüw vnnd gehorsam leisten/Aber da behüt mich Gott für/ das ich soll ein Lutherist/ ein Caluinist/ ein Sathanist sein. Debitam fidem & subiectioné erga sublimiorem potestatem testatam omnibus facere cumprimis id ad laudem & gloriã, amplũ & illustre tibi fore iudicato, nec vlla tibi res maiori sit abominationi, quam vel à Luthero vel à Caluino, vel ab alio quopiã eiusdẽ farinæ nomẽ ducere, & eorũ alicuius verbũ, Dei verbi & Euangelij appellatione dignari, cũ nulla posit esse maior quàm hæc idololatria. Memineris eius quod scriptum est; Fugite Idola. Politicis in rebus ciuili: quæ verò pertinent ad religionem, in his Ecclesiastico

F ein regist.

Magiſtratui pareto, & infixa perpetuò ſint in pectore tuo aurea illa Auguſtini verba, In cathedra vnitatis poſuit Deus doctrinam veritatis. Cathedram autem vnitatis non aliam eſſe certò perſuaſum habeto, quàm eam, in qua nunc ſedet Pius V. Romanus Pontifex: cui qui adhærent, vides ipſe quàm ſit inter eos admirabilis fidei dogmatum conſenſio, quomodo multitudinis credentium eſt cor vnum, & anima vna, facile vt agnoſcere liceat, qualis fuit ante turrim Babel ædificatam, terram vnius labij & ſermonum eorundem. Qui verò deſeruerunt cathedram hanc vnitatis, in quas ſectas mirabiliter inter ſe diſſectas, quàm ſint miſerandum in modum diſſecti, quamuis & hoc oculis ipſe tuis videris, cùm inter eos verſareris: tamen hæc quoque tabula, quam cùm per ocium licuerit legendam tibi trado, te docebit. Huic igitur vnitatis cathedræ ſemper adhærebis, ſicut olim Damaſum Papam Hieronymus, ita nunc tu Pium Quintum nihilo ſanctitate illo inferiorem alloquens dices: Beatitudini tuæ, id eſt,

Ca-

Cathedræ Petri communione confiteor, ſuper illam Petram ædificatam Ecleſiam eſſe ſcio. Quicunque autem extra domum hanc agnum comederit, profanus eſt. Et quod idem ſcripſit ad eundem: Non noui Vitalem, Meletium reſpuo, Paulinum ignoro. Quicunque tecùm non colligit, ſpargit: qui CHRISTI non eſt, Antichriſti eſt, hoc tu commutatis nominibus ita profer, Non noui Lutherum, Oſiandrum reſpuo, Caluinum ignoro. Quicunque tecum non colligit, ſpargit: Qui CHRISTI non eſt, Antichriſti eſt. Vides autem quomodo vir ille ſanctiſsimus iuxtà ac doctiſsimus, quicunque cum Petri ſucceſſore Papa non colligeret, eum non ad CHRISTVM, ſed ad Antichriſtum pertinere dicit. Sathaniſtam liberè pronunciat, qui non vult eſſe Papiſta. Quamobrem caue, CHRISTVM alium agnoſcas, quàm qui natus eſt in Bethleem, illius Euangelium, tanquam ipſiſsimum Dei verbum amplectere & oſculare, Eiſlebienſem

autem Antichriſtum, qui ſuum verbum, Dei verbum appellare, ſuoque Euangelio nomen Euangelij tribuere veritus non eſt, haud aliter atque viperam & baſiliſcum, remis, quod aiunt, velisque fugito: ſic futurum eſt, vt cùm firmiter adhæſeris Cathedræ vnitatis, nunquam te deſerat lux veritatis.

REVOCATIO QVARTA.

QVOD vobis promiſerim proximis ſuperiorib. menſibus, memoria teneo. Sed incidi nuper in quandam epiſtolam Auguſtini, quã ille ſcripſit ad Ianuarium, in qua de Sacramentis, deque ritibus & ceremonijs tractans ita loquitur: Si quid horum tota die per orbem frequentat Eccleſia, hoc quin ita faciendum ſit, diſputare, inſolentiſsimæ inſaniæ eſt: equidem perculſus fui, cùm hæc legerem. Nam cùm tale ſit hoc, de quo ſermo nobis nunc eſt inſtitutus, tremendum Miſſæ ſacrificiũ: cùm, quàm latè patet orbis Chriſtianus, iam inde ab Apoſtolorum temporibus ad hæc vſque noſtra ſemper illud frequentauerit, ac nunc etiam frequentat eccleſia vniuerſa, quam etiam ob cauſam iuge ſacrificium à Daniele vocatur, non potui non metuere, ne me quis inſolentiſsimæ cuiuſdam argueret inſaniæ, qui num id faciendum ſit, de eo diſputare nunc ag-

gredior. Nam etsi nihil ea de re diuinæ ſcri pturæ præſcriberet authoritas, quam nobis minimè deeſſe ſuo loco docebimus, tamen vel hoc ſolo nomine, quod ab orbe toto Chriſtiano, totis 1500. annis receptum, & in omnibus Eccleſijs perpetuo frequentatum eſt: ab homine ſobrio qui vel micam ſanæ mentis haberet, id in diſceptationem vocari minimè deberet. Cùm verè dictum ſit ab eodem Auguſtino, quamuis huius rei è ſcripturis Canonicis non proferatur exemplum, earundem tamen ſcripturarum etiam in hac re à nobis tenetur veritas, cùm hoc facimus quod vniuerſæ iam placuit Eccleſiæ, quam ipſarum ſcripturarum commendat authoritas, vt quoniam ſcriptura fallere non poteſt, quiſquis falli metuit huius obſcuritate quæſtionis, eandem Eccleſiam conſulat, quam ſine vlla ambiguitate ſacra ſcriptura demonſtrat. Fateor quod cùm hæc Auguſtini verba legiſſem, & quod ſcripſit alius quidam qui præceſsit eum: Traditio eſt, nihil quæras amplius: non parum ab inſtituto meo fui retardatus. Quoniam

verò promiſsi reus teneor, fidem vt meam liberem neceſſe eſt. Quamobrem quando nos huc adigunt inſaniæ, inſani quidam homines, qui in medio & perſpicuo die commentitium lumen inquirere conantur, nec niſi quod ipſi ſentiunt rectum eſſe quicquam putant: liceat mihi quæſo per vos, vnà cum illis inſanis inſanire paululum, liceat cum Paulo dicere: Sufferte nos inſipientes, cùm ſitis ipſi ſapientes: ac grauiſsima de re diſſerentibus benignas nobis aures præbete. Priuſquam autem ad rem aggrediar, paucis vos admonendos eſſe putaui, quòd Sathanas non ferè ſua forma prodit, neque ſtatim quod vulgò dici ſolet, oſtendit cornua, ſed ad illaqueandos homines ſemper abutitur integumento. Nam ſi qualis eſt illicò ſe talem exhiberet, quis aſpectum eius non exhorreſceret? quis congreſſum non expaueſceret? quis non vel maximè refugeret? Itaque transfigurat ſe in Angelum lucis, contra Chriſtum, portat ſignum Chriſti: contra legem, arma ſumit ex lege: ex Euangelio pugnans, Euangelium impugnat, & in ſui perni-

ciem de veris mendacia fingit. vt non temerè deſcribens hæreticũ dixerit Ambroſius: Hæreticus eſt, qui per verba legis legem impugnat. Nam proprium ſenſum verbis aſtruit legis, vt ſuæ mentis prauitatem legis authoritate commendet. Sciens enim impietas, multum authoritatem valere, fallaciam ſub eius nomine componit, vt quia res mala per ſemetipſam acceptabilis eſſe non poteſt, bono nominis cõmendetur. Legem Ambroſius vocat ſcripturam. Nunc quemadmodum legem per verba legis, hoc eſt ſcripturam, ſiue Dei verbum, per verba ſcripturæ Sathanas impugnet, audiatis. Primum autem legem Chriſti proferemus, Hoc facite, inquit, in meam commemorationem. Nouum Paſcha Chriſtus inſtituit in cœna nouiſſima, de quo dicit Paulus: Paſcha noſtrũ immolatus eſt Chriſtus. Paſcha vetus, fuit agnus, qui prius immolabatur, poſtea mãducabatur. Paſcha nouum Chriſtus fuit, qui manducaturus illud cum ſuis diſcipulis, prius immolauit ſub ſpeciebus panis & vini, deinde manducandum illis tradidit: & quod ipſe fecit, vt ſimiliter illi quoque facerent, hoc eſt, vt prius corpus & ſan

guinem ipsius offerrent, ac ipsi quoque su merent, deinde sumere volentibus distribuerent, præcepit. Audiatis igitur, quomodo legem hanc ab Christo ipso latam, Sathanas per verba legis oppugnat, & ex veris mendacia fingit. Conatur ostendere, quòd Missa Christi crucem & passionem obruit & opprimit. Hæc enim sunt illius verba: constat, inquit, ex scripturis, quòd Christus in cruce semetipsum sacrificium obtulit, quo nos in perpetuum sanctificaret, & æternam redemptionem nobis quæreret. Quamobrem haud dubiè vis atque efficacia huius sacrificij nullo fine perstat: alioqui nihilo honorificétius de Christo sentiremus, quàm de bobus & vitulis, qui sub lege immolabantur, quorum oblationes ex eo inefficaces arguuntur & imbecilles, quòd sæpius iterabãtur. Quare aut Christi sacrificio quod in cruce impleuit, purgationis æternæ vim defuisse fatendum erit: aut vno semel sacrificio Christum in omnia sæcula defunctũ esse. Id est quod dicit Apostolus. Summũ hunc Pontificem Christum, per immolationem sui apparuisse sub consummatione sæculi ad peccati profligationem. Itẽ

volūtate Dei nos ſanctificatos per oblatio nem Ieſu Chriſti, Semel item Chriſtum vna oblatione in perpetuū conſumaſſe ſanctificatos. Quibus inſig nem ſententiam ſubnectit: acquiſita ſemel peccatorum remiſsione, nullam amplius reſtare oblationem. Hoc & poſtrema ſua voce, & inter vltimos ſpiritus ædita Chriſtus ſignificauit, cùm dixit: conſummatū eſt. Solemus extremas morientiū voces ꝓ oraculis obſeruare. Chriſtus moriens teſtatur, vno ſuo ſacrificio perfectum eſſe & impletū, quicquid in ſalutem noſtram erat: nos huiuſmodi ſacrificio, cuius perfectionem luculenter adeò commendauit, quaſi imperfecto, innumera quotidie aſſuimus, quando ſacroſanctū Dei verbum, non affirmat modò ſed clamat etiā & conteſtatur, hoc ſacrificium ſemel peractū fuiſſe, eius vim æternā permanere. Qui aliud poſtulant, non ne ipſam imperfectionis inſimulant & infirmitatis? His ergo verborum fucis, quin deceptus aliquando fuerim, diſſiteri non poſſum. Sed ſicut priorem illam, ita & hanc aranearum eſſe telam poſteà cognoui, quæ me tenebat irretitum, quādiu muſca fui. Nunc Deo gratias ago, cuius

in-

ingens hoc beneficium agnoſco, quòd in hos Reuerendos Patres incidi, quorum cura, diligentia, labore, perfectum eſt, vt eſſe Muſca deſinerem, & hoc genus telæ non ita magno negotio perrumperẽ. Vidiſtis aũt Sathanã in Angelũ lucis ſe transfigurantem, quãdo tam piè concionatur de vi, efficacia, & perfectione ſacrificij, quo ſe Chriſtus in ara crucis Deo patri pro nobis obtulit in odorẽ ſuauitatis. Audiuiſtis quemadmodum ex lege ſumit arma contra legem, & ex veris mẽdacia fingit. Quæ profert ex Paulo verba legis, quid poteſt illis eſſe verius? quod autem ex illis colligere conatur, quod poteſt magis craſſum eſſe mendacium? De ſacrificio quod in cruce Chriſtus peregit, nihil tã dici magnificè poteſt, quin multò virtutem illius excellentiorem eſſe profiteamur, quàm vt eius præſtantiam vlla verborum vis explicare ſatis queat. Libet autem hac de re cuiuſdam S. Monachi verba recitare, qui vixit eo ſæculo, quo volunt iſti lucem Euangelij prorſus extinctam fuiſſe. CHRISTVS, inquit, pro ſalute mundi, ſemel factus eſt hoſtia ſalutaris, rei reconciliatio generalis,

omni-

omnibus ſacramentis tàm præcedentibus, quàm ſubſequentibus virtutem dedit & efficaciam, vt tanta & tali hoſtia ſanctificarentur omnes liberandi per illam. Vnde legitur, quia agnus occiſus eſt ab initio ſæculi, ijs videlicet, qui fuerunt ab initio, vt per hoc quod dicitur Ab initio, determines non tẽpus occiſionis, ſed ſalutis. Priùs enim mors eius ꝓfuit, quàm fuit: priùs ꝓmiſsio & deinde exhibitio: Ab initio ſæculi occiſus eſt. Hactenus ille S. Monachus, cuius tàm piã doctrinam cum Pauli doctrina ſanctorumque Patrum interpretatione pulchrè conſentiẽtẽ, libenter amplectimur. Nihil enim ab eo prætermiſſum eſt, quod ad vim, efficaciam, & perfectionem illius oblationis vnicæ, qua Paulus conſummatos eſſe dicit omnes qui ſanctificati ſunt in æternum, illuſtrandã pertinere videretur. Prius etiam eam profuiſſe dicit quàm fuiſſe, neq; tum primùm cùm eſſet exhibita, verumetiam ante multa ſæcula, cùm adhuc eſſet in mente diuinæ præſcientiæ præuiſa, reconciliaſſe ſanctificaſſeque quotquot reconciliati ſunt vnquam & ſanctificati. Quametiam ob cauſam nihil dubitauit Auguſtinus, eodẽ

ex Apocalypsi loco producto, quòd agnus occisus est à mundi constitutione: sanctis omnibus, Patriarchis, & Prophetis, qui Christum præcesserunt, Christianorum nomen tribuere, quòd indubitanter crediderint agni illius immaculati, qui pro totius mundi peccatis occidendus, & iam in præsentia patris occisus erat, precioso Christi sanguine se redimendos, reconciliandos, & sanctificandos esse. Sic ab initio genus fuisse christianorum docet. Vides igitur quisquis es, qui tibi tàm prudens in oculis tuis esse videderis, vt omnes alios præ te stupidos, bardos, truncos, & adeò cœcos esse persuasum habeas, vt nihil in scripturis videant, quòd de verbis legis quæ profers ex Paulo de vi, efficacia, & perfectione oblationis, quà Christus vnica consumauit in æternum sanctificatos, nulla sit prorsus nobis vobiscum disceptatio: nec illi quicquam à vobis tribui tantum potest, quin plus etiam vltro concedamus. Nam prius etiam illam profuisse dicimus, quàm fuisse: nec sequentibus modò, verùm & præcedentibus oblationem hanc sacramentis & sacrificijs virtutem & efficaciā de-

disse, nullus vt vnquam ab origine mundi reconciliatus, iustificatus, & sanctificatus fuerit, aut reconciliari, iustificari & sanctificari deinceps etiam possit, nisi per vnam hanc oblationem, extra cuius fidem nulla potest esse sanctificatio, nulla salus. Itaq; nihil est eo verius, quod à Paulo scriptum est: quòd semel oblatus est ad exhaurienda multorum peccata, quòd vna oblatione consumauit in æternum sanctificatos. Nam nec fuit, nec est, nec erit vnquam oblatio, qua sint exhausta peccata, vel deinceps etiam exhauriantur, qua fuerint homines sanctificati, vel deinceps etiam sanctificabuntur, præter vnam illam in ara crucis factam, quæ tàm accepta Deo fuit, vt propria sua virtute ac meritò sanctificet quotquot Deo reconciliantur, & reconciliandò sanctificantur. Sed quàm vera sunt Pauli verba, tàm falsum est quod ex illis colligere conaris, quandoquidem per illud sacrificium crucis consumauit in æternum sanctificatos, non debere quotidianum illud sacrificium in Ecclesia frequentari: quòd CHRISTI crucem & passionem obruat & opprimat, & eam imperfectio-

ctionis & imbecillitatis insimulet. Certum est, quòd hæc oblatio crucis, non solùm quæ subsecuta sunt, verumetiam quæ præcesserunt illam, Sacramentis & sacrificijs omnib. virtutem dedit & efficaciã. Quæ, si non sublata sunt per hãc oblationem crucis, præuisam, priusquam esset exhibita, quin etiam grata Deo fuerunt, nõ propter sanguinem hircorum aut vitulorum, cuius nulla fuit vis ad remissionem peccatorum impetrandam, sed propter sanguinem in ara crucis fundendum, cuius vmbra quædam & figura fuerunt illa sacrificia, nec aliò quàm ad vnã hanc oblationem de qua loquitur Paulus, referebantur: certè multò minus tolli debet per exhibitam oblationẽ hanc, quotidianum hoc sacrificium, quod Ecclesia frequentat vniuersa, cùm in altari nostro nõ alia sit oblatio, quàm quæ fuit in cruce, idem vtrobiq; sit sacrificium, idem vtrobiq; sit sacerdos Christus, etiãsi modus offerendi nõ est idẽ. Nam in ara crucis mactabatur caro, fũdebatur sanguis: in ara nostra, nulla mactatio, nulla sanguinis effusio, sed factæ mactationis, & ꝓfusi sanguinis, grata quædã cõmemoratio fit, & repræsẽtatio.

Proponit quæstionem hanc Theodoretus, Epistolam ad Hebræos enarrans, qui vixit ante 1200. plus minus annos. Si & sacerdotium quod est ex lege finem accepit, & sacerdos qui est secundum ordinẽ Melchsedech obtulit sacrificium, & effecit vt alia sacrificia non essent necessaria, cur noui testamenti sacerdotes mysticam lyturgiam siue sacrificium peragunt? cui mox ita respondet : Clarum est his qui sunt in rebus diuinis eruditi, nos non aliud sacrificium offerre, sed illius vnius & salutaris memoriam peragere. Hoc enim nobis præcepit Dominus, Hoc facite in meam commemorationem, vt per figurarum contemplationem earum quæ pro nobis susceptæ sunt passionum recordemur, vt in benefactorem beneuolentiam conseruemus, & futurorum bonorum perceptionem expectemus. Idem responsum dedit aliquantò antè Ioannes quoq; Chrysostomus, & posterioribus sæculis Haymo, Theophylactus, & qui sunt eos cõsecuti. Est autem hoc obruere crucem & passionem Christi, si fiat quod à quodam S. Patre scriptum est, vt iugiter colatur per mysterium quod semel offerebatur

tur in precium:& quia quotidiana & indefessa currit pro salute hominum redemptio, perpetua sit etiam redemptionis oblatio: & perennis illa victima iuuat in memoria, & semper præsens adsit gratia. Oblatio nostra non est noua redemptio, qualis fuit in cruce, sed est factæ per crucem redemptiois oblatio quædam & cōmemoratio. Sed obsecro vos, diligentiùs vobiscum expendite, cuiusmodi sit hæc ratiocinatio: Obtulit se Christus in cruce, non igitur offeramus nos. An ad eundem modum ratiocinari non licebit? Orauit Christus pro nobis, & fuit eius orationis tanta vis & efficacia, nihil vt eorū non obtinuerit, quæcunque nobis necessaria sunt ad salutem, exauditus enim est pro sua reuerentia:nos ergo non oremus, ne videamur orationem eius imperfectionis arguere. Ieiunauit Christus, nos non ieiunemus. Tulit crucem suam Christus, nos igitur non feramus nostram, ne crucem illius obruere, opprimere, & imperfectionis arguere videamur. Fuit bonus & sanctus Christus, non simus ergo nos neque boni neque sancti:ne similiter existimet aliquis, nos illius bonitatem & san

ctitatem opprimere, & infirmitatis insimulare velle. Num autem tale quid Architectus nostri temporis hæreseôn docere non videtur? Nam si quem arrodit propter peccatum conscientia, sic eum respondere iubet: Quid peccatum, peccatum, attamen ego sanctus sum. Si ego probus nõ sum, Christus tamen probus est. Sic isti belli homines licere sibi iam putãt, vt extremè sint improbi, quandoquidem Christus non tam probus, quàm ipsa probitas est. Sicuti illius oblationem in cruce, sic illius orationẽ, illius ieiunium, illius probitatem & sanctitatem ad salutem sibi sufficere putant, nec aliud maiore studio cauent, quàm ne vel micam quidem probitatis in se habere videantur, ne sic perfectioni probitatis, quæ est in christo, detrahere velle iudicentur: quàm etiam ob caussam nolunt, vt quisquam inhærenti sibi, quam à Deo accepit, sed ea tantum, quæ est in CHRISTO iustitia, sibique imputetur, iustus esse censeatur, etiamsi ne micam quidem in se probitatis habeat. An hæc vobis non portentosa videntur? quæ non aliunde quàm ex fidei solius prædicatione proficiscuntur. At non

ita

ita nos Christus, non ita nos eius Apostoli docuerunt, Orare, ieiunare, crucem nostrā ferre Christus nos iussit, & qui princeps fuit Apostolorum, Christus, inquit, passus est pro nobis, relinquens vobis exemplum, vt sequamini vestigia eius: Christo passo in carne, & vos eadē cogitatione armemini. Paulus verò cū Dei filios & hæredes, cohæredes autem christi nos factos esse docuisset, mox addidit: Si tamen compatiamur vt & cōglorificemur. Et alio loco: Si commortui fuerimus, & conuiuemus: si sustinuerimus, & conregnabimus. Compati nos ille, commori, sustinere vult, si conglorificari, si conuiuere, si conregnarę volumus. Sicut autem compatimur, vt passionis illius ac deinceps gloriæ participes reddamur; sic & offerimus, vt oblationis illius in cruce participes efficiamur, & quem illa toti mundo fructum attulit, eum in nos transferamus. Nullus igitur est, qui non libenter confiteatur, quòd CHRISTVS vna crucis oblatione consumauit in æternum sanctificatos omnes. Gustauit enim mortem pro omnibus, factus est saluator omnium, & maximè fide-

 lium

lium, factus est propiciatio pro peccatis nostris:non pro nostris autem tantum,verumetiam pro totius mundi. Num autem propterea sanctificati sunt,aut sanctificantur omnes?Præclarè Ioannes Chrysostomus,Ipse quidem,inquit,Christus pro omnibus est mortuus, non pro fidelibus tantum,sed & pro mundo vniuerso, quid autem si non omnes credunt? ille quod suum erat impleuit. Quantum igitur ad vim,efficaciam,&perfectionem illius oblationis attinet, certum est quòd nihil ei defuit. Fuit illa plus quàm sufficiens ad reconciliandos & sanctificandos omnes, verùm si non omnes,non solùm infideles, verumetiam ex eorum numero qui confitentur se nosse Deum,sed factis abnegant, fructum ex ea capiunt,ipsorum culpa fit, non quòd illi sacrificio crucis, purgationis æternæ vis,defuerit. Rectè dictum est ab illo S.Monacho,quòd Christus pro salute mundi semel factus est hostia salutaris,rei reconciliatio generalis. Generalis,inquit ille,reconciliatio rei,hoc est,vniuscuiusque peccatoris fuit illa salutaris hostia, qua seipsum in ara crucis Christus pro nobis obtulit. Sed ea sic se habet

ad

ad ſanctificandos omnes, ſicut ſe lux habet ad illuminandos omnes. Luci quidem nihil deeſt, quod ad illuſtrandos omnes pertínere videatur, cæterum ſi quis mauult in tenebris & vmbra ſedere, ſi neque foras in aerem prodire, neque feneſtras per quas lux ingredi queat velit aperire, iam non lucis, verùm ipſius vicio fit, quòd non illuminatur. Sic igitur dicit Paulus, chriſtum vna oblatione conſumaſſe in æternum ſanctificatos: Sicut ſi quis diceret, Deum vna illuſtratione mundum in æternum illuſtrauiſſe, quod reuerà facit, cùm ſolem quaſi ſempiternum lumen accendit, cuius tamen luminis non ſtatim fiunt omnes participes. Monet alio loco Paulus, vt emundemus nos ob omni inquinamento carnis & ſpiritus, perficientes ſanficationem in timore Dei. Et alius Apoſtolus: Omnis, inquit, qui habet hanc ſpem, in eo ſanctificat ſe, ſicut & ille ſanctus eſt. Num autem chriſti ſanguis non emundauit nos ab omni delicto? Præcipit nihilominus Paulus, vt & nos emundemus nos. Et alio loco dicit. Si quis ergo ſe mundauerit ab iſtis, erit vas in honorem ſanctificatum. An vna Chriſtus oblatione non

cõſumauit in æternũ ſanctificatos? & tamen Paulus monet, vt ſanctificationem ipſi perficiamus. Et alius Apoſtolus dicit: Sãctificet ſe, ſicut & ille ſanctus eſt. Quaſi non conſumauerit ſanctificatos Chriſtus? Quin etiam vno & eodem loco dicit Paulus: Deus erat in Chriſto mundum reconcilians ſibi, non reputans illis delicta ipſorum, & poſuit in nobis verbum reconciliationis. Obſecramus pro Chriſto, reconciliamini Deo. Dixerat paulò antè, quòd ſibi nos Deus per mortem filij ſui reconciliauerit, obſecrat nihilominus Corynthios, vt reconcilientur Deo. Quorſum autem attinet reconciliari, ſemel iam reconciliatos, & ſanctificari ſemel iam ſanctificatos? An illi reconciliationi & ſanctificationi, qua per vnam crucis oblationem conſumauit omnes, parum fidebat Paulus? an illam, ſicut iſti loquuntur, imperfectionis & infirmitatis inſimulabat? Abſit, quin fidebat ille plurimum, ſicut & nos omnem ſpem & fiduciam noſtram, non alia magis in re, quàm in vnica oblatione illa poſitam atque defixam habemus, qua Chriſtus Deo mundum reconciliauit, & conſumauit in æ-

ternum

ternum sanctificatos. Cæterùm intelligebat ille spiritu Dei plenus, à nobis etiam aliquid adferri oportere, quò fructum illius oblationis consequi possemus. Nec enim sine causa dixit alio loco, Dei adiutores sumus. Non quòd ille sit imbecillior, quàm vt per se nos absque vllo adminiculo reconciliare & sanctificare queat, cùm rectè dixerit Propheta, Qui adiuuit spiritum Domini, sed quòd cooperarios suos nos esse voluit, & ministros. Si fructum aliquem ex illius oblatione, generalique reconciliatione capere volumus, simul vt patiamur, simul vt offeramus cum illo. Verùm hic alia proferuntur verba legis. Vbi est peccatorum remissio, iam non est oblatio pro peccato. Nihil est his verbis legis verius, nihil est eo sensu, quem ex illis elicere conaris, magis falsum. Iam enim audiuistis, quòd vna illa oblatione consumauit Christus in æternum sanctificatos, remissione peccatorum illis obtenta: nihilominus monet Paulus, vt reconciliemur Deo, vt perficiamus sanctificationem nostram. Generalis illa fuit oblatio, generalis reconciliatio & sanctificatio nostra,

nec

nec alia deinceps generalis vlla requiritur: sed si volumus fructum illius ad nos redundare, speciali quoque nobis opus est oblatione, quò nostram illam facere posimus, & vim atq, efficaciā illius nobis applicare. Quod exēplo planū faciemus: Illustratus est semel mūdus generali quadam illustratione, quamobrē nulla tali deinceps nobis opus est: non opus est alio sole, alia luna, alijs stellis, verūtamen interea necesse est quotidie singulas aeris illustrationes interuenire, si terra singulis est diebus illustranda. Tale quid de altaris oblatione nobis imaginari licet. Certum est, quòd iam non relinquitur nobis alia pro peccatis hostia, non alia crux, non alia pasio, non alia mors, non alia sanguinis profusio, per quam reconciliari Deo & sanctificari nos oporteat, quandoquidem illius semel in cruce mactatæ hostiæ oblatio, non minus hodie in conspectu patris efficax est, quàm eo die quo de saucio latere sanguis & aqua exiuit, & reseruatæ in corpore plagæ semper humanæ salutis precium exigunt, & obedientiæ donatiuum requirunt. Sed si volumus, vt ea nostra quoque propria sit, & vt obla-

tionis illius fructum cōsequamur, necesse est, vt illam ipsam, & non aliam hostiā, hoc est, redemptionem, sanctificationem reconciliationem, quam illa nobis attulit, offeramus Deo patri, simul supplices precemur, vt illius contemplatione placatus & propitius esse nobis velit: Quò magis aūt intelligi possit, quale sit hoc sacrificiū, de quo sermo nobis nunc est, admonēdos vos esse duxi, quatuor in scripturis oblationū genera reperiri. Fuerunt enim quædā ante legē, & sub lege, quæ vocat Apostolus vmbrā & figurā, quòd illud in cruce pro nobis immolandum sacrificiū adumbrabant & præfigurabāt. Ac habuerunt illa quoq; reconciliandi vim ~~& sanctificandi~~, verùm non ex propria sua, sed ex illius oblationis in cruce faciendæ virtute, ad quam referebantur: à qua vim sanctificandi mutuabantur, vt illius hostiæ futuræ meritò sanctificarētur, quotquot erant sanctificati. Cæterùm adueniente veritate, cesserunt figuræ: adueniente luce, cessit vmbra. Quorsum enim attinebat, vt præfiguraretur & adumbraretur amplius, quod iam exhibitum est omnibus & reuelatum. Nam quod veterum victimæ

&

& ſacrificia promittebant, id vna crucis oblatione perfecit Chriſtus & conſumauit. Promittebant autem futurum, vt Dei filius in aſſumpta carne genus humanum redimeret, Deoque patri per mortem ſuam reconciliaret, id impletum eſt in cruce. Quam etiam ob cauſam exhalaturus animam dixit Chriſtus, Conſumatum eſt. Sublatæ ſunt igitur vmbræ, ſublatæ ſunt figuræ, poſteaquam quod adumbrabatur & præfigurabatur perfectum eſt. Sed num ideò tanti beneficij iam re ipſa nobis præſtiti memoria debuit intermitti? Hoc verò cum illa pugnaret Euangelij voce: Hoc facite in meam commemorationem. Oblationis illius in cruce factæ memoriam hoc quotidiano ſacrificio, ſacerdos ille ſecundum ordinem Melchiſedech CHRISTVS, in Eccleſia ſua perpetuo celebrari præcepit, neque vnquam ante ſæculi conſumationem intermitti. Succedere voluit hoc omnibus illis veteris teſtamenti ſacrificijs, quæ immolabantur in vmbra futuri. Cuius enim futuræ victimæ Prophetiam ſuis victimis Hebræi celebrant, eius peracti ſacrificij memoriam nos chriſtiani cele-

bra-

bramus. Sacrificij noſtri caro & ſanguis, ante Chriſti aduentum per victimarum ſimilitudinem promittebatur: in paſsione CHRISTI per ipſam veritatem reddebatur, qua perfecta per memoriæ ſacramentum celebratur. In veteri teſtamento fuit vmbra, figura, ſimilitudo, in cruce veritas. Nam ibi verè mactata fuit caro Chriſti, verè ſanguis illius profuſus: in hoc noſtro quotidiano ſacrificio, memoria. Non quòd in ipſo quoque non ſit veritas & præſentia carnis, quam pro nobis Chriſtus obtulit in cruce, ſed quòd paſsionis in ea veritas & præſentia non eſt, verùm imago quædam commemoratio & repræſentatio. Iam enim paſsio præterijt, nec vnquam deinceps amplius iterabitur, cùm illa quæ præterijt perpetua virtute conſiſtat, neque minus Deo ſit acceptabilis, nec minus efficax in illius conſpectu hodie, quàm quo die caro pendentis in cruce mactata, quo die ſanguis de ſaucio latere profuſus eſt. Et ſicut illa Iudæorum non propterea non fuerunt vera ſacrificia, quòd ſimulachra quædam erant veri ſacrificij, quod erat in cruce per-

peragendum, ſic & hoc noſtrum, nō propterea non eſt verum ſacrificium, quòd ſimulachrum eſt eiuſdem illius veri ſacrificij iam peracti. Niſi quis fortè ſic inſaniat, vt magis ad rationem ſacrificij pertinere putet, quod rem faciendam ſignat, quàm quod iam factam commemorat. certè ſicut cœna noſtra, non eſſet commemoratio cœnæ Dominicæ, imagoque illius & exemplar, niſi verè manducaremus: ita nec Euchariſtia noſtra, verum exemplar & imago foret ſacrificij, quod in cruce chriſtus obtulit, niſi verè ſacrificaremus. Habemus itaque iam tria genera ſacrificiorū, vmbrā, veritatem, & memoriam.
1 moriam. Supereſt quartum adhuc, quo chriſtus fungitur ingreſſus in cœlum, vt appareat vultui Dei pro nobis, vbi noſtrum agit aduocatum & propiciatorē, & ſedens ad dexteram patris interpellat pro nobis, patrique ſuo cœleſti cicatrices offert vulnerum ſuorum, quæ pro peccatis noſtris in corpore ſuo pertulit. Et eſt hoc idem ſacrificium prorſus cum eo quod offertur in altari, idem vtrobiq; ſacerdos, eadem victima, idem offerendi modus, nimirum incruentus. Niſi quòd

in

in cœlo, per ſeipſum: in altari, per miniſtrum. Vtrobique corporis quod offertur veritas: verùm hic palliata, in cœlo manifeſtata. Hic in imagine Chriſtus offertur, hoc eſt, ſub panis ſpeciebus & vini, ibi palàm abſque vllis integumentis omnibus conſpicabilis. An autem & hanc non tollunt oblationem? An autem aduocatum & ſacerdotem noſtrum, qui ſedēs ad dexteram patris pro nobis interpellat, de cœlo non deturbant? qui tantopere contendunt, poſt illam in cruce factam nullam oblationem pro peccato ſupereſſe. Iam igitur habetis quatuor oblationum genera. Cæterùm de qua nunc agimus, eam nemo deſcripſit melius, quàm qui dixit: Paſsio Chriſti eſt ſacrificium quod offerimus. Quam etiam ob cauſam Hermanus Patriarcha Conſtantinopolitanus, Agnoſcite, inquit, oēs ſacerdotes qui ſacro altari aſsiſtitis, & incruentam victimam ſacrificatis, quòd viuas Chriſti paſsiones annunciatis. Viuas vocat, tanquam ad viuum veluti coloribus quibuſdam expreſsis, non autem verbis tantùm annunciatis. Nullam itaque nouam hoſtiam, nullum nouum ſacrificium offeri-

mus, verùm quod in cruce peractum est, id sub oculos astantium subijcimus, vt eorum erga tam beneficum redemptorem affectum excitemus, & patri cœlesti, redemptionis nostræ precium repræsentemus, vt illius admonitus peccatis nostris propitius esse velit. Quam etiam ob rem à viro quodam pio & docto scriptũ legimus, Missam dici legationem, quia in eius officio nobis legatio repræsentatur, qua pro humano genere patris legatione fungebatur. Porrò legatio non erat aliud quàm crux illius & passio, ad hoc enim à patre missus erat. Dicitur etiam legatio Missa, quia sacerdos in ea pro Ecclesia legatione fungitur, quæ Christi corpus est, qua tamen ita fungitur, vt capitis quoque Christi legatum agat, quem etiam quibus induitur vestibus repræsentat, vt passionem illius & habitu, & gestu, & actione, & quibuscunque potest signis exterius, non auribus modò, verùm & oculis assistentium ingerat, & sic mentibus eorum imprimat, vt haud aliter afficiantur, quàm si nunc in cruce pendentem & morientem Christum aspiceret. Amictus, significat velum

quo

quo velabantur oculi CHRISTI cùm alapis cederetur: Alba siue Camisia, vestem, qua fuit illusus ab Herode: Manipulus, funes quibus ad columnam ligatus: Chorda siue cingulum, flagella quibus grauiter fuit afflictus: Stola, crucem quam ad Caluariæ locum baiulabat: Casula, purpuream vestem, in qua fuit à Iudæis illusus. Ad hunc igitur modum ornatus, non aliter quàm si mundus vniuersus illi concreditus, atque omnium sit pater, sic ad Deum accedit, & pro vniuerso terrarum orbe legatus apud illum & deprecator intercedit, vt non solùm viuentium, sic enim Chrysostomus loquitur, verùm & mortuorum peccatis, eum propicium reddat, nihil aliud offerens Deo patri, quàm CHRISTI crucem & passionem. Quam eleuans Eucharistiam, quod est sacrificij signum, (nam & in lege, quæ sacrificabantur eleuari consueuisse docemur ex Leuitico) seorsum etiam corpus, & seorsum sanguinem in sublime tollens, & manus expandens, ita sub aspectum astantium subijcit, vt sibi tum CHRISTVM in crucem sublatum, & in ea

manus expandentem, ſanguinem etiam à corpore ſeparatum videre videantur. Quod etiam ab Hermano Patriarcha Conſtantipolitano legimus annotatum. Quamobrem & rude vulgus cernere licet, vbi diligentiùs ad pietatem inſtitutum eſt, & pectus tundentes, & ora percutientes, & gemitus atq; ſuſpiria quædam ædentes, ac modò in has voces nonnullos ex illis qui liberaliùs inſtituti ſunt, prorumpentes: Domine Deus virtutum, exaudi orationem meam, auribus percipe Deus Iacob. Equidem indignum eſſe me fateor, cuius orationem exaudias: verùm ô protector noſter, aſpice Deus, aſpice qualis ſit hæc victima, quæ tibi nunc offertur: num agnus hic eſt? num vitulus? num hircus pro peccato? num ex eo victimarũ genere quas offerri tibi per Moyſen in veteri lege præcepiſti? Protector noſter aſpice Deus, reſpice in faciem Chriſti tui, pro nobis in cruce pendentis & morientis: reſpice quis patitur, & reminiſcere benignus pro quo patitur. Nonne hic eſt mi Domine innocēs ille, quem vt ſeruum redimeres filium tradidiſti? Nonne hic eſt author vitæ, qui vt ouis ad occiſionem du

ctus

ctus,&vſq; ad morté obediens tibi factus, ignominioſæ crucis non dubitauit graue ſubire tormentũ? Reduc Domine Deus oculos tuæ Maieſtatis ad hoc opus ineffabilis pietatis. Intuere dulcem natum toto corpore extẽſum. Cerne manus innoxias pio ſanguine manantes. Vide immaculata veſtigia, quæ nõ ſteterunt in via peccatorum, ſed ſemper ambulauerũt in lege tua, diris confixa clauis, & remitte placatus, quæ manus pedesq; mei ſcelera patrauerunt. Conſidera inerme latus crudeli cuſpide perfoſſum, & renoua me ſacro fonte, quem inde credo fluxiſſe, ſpecta gratiſſimæ prolis lacerata mẽbra, & recordare benigniùs quæ ſit mea ſubſtãtia. Conſpicare Dei hominis pœnam, & relaxa conditi hominis miſeriam: vide redemptoris ſupplicium, & redempti dimitte delictũ. Hic eſt, Domine mi, quem propter peccata populi tui percuſsiſti, qui iuſtꝰ pro iniuſtis mortuus, peccata noſtra pertulit in corpore ſuo ſuper lignum crucis. Vtinã Domine appendas in ſtatera peccata, quibus iram tuam merui, & calamitatem quã pro nobis paſſus eſt hic innocens filius tuus. Certè grauior hæc apparebit & ma

gis digna, vt propter ipſam effundas ſuper me miſericordiam tuam, quàm fuit illa, vt pro peccatis meis contineas in ira miſericordias tuas Hanc igitur pro peccatis meis tibi ſatisfactionem offero, filij tui dilecti crucem & mortem interpono inter peccata mea & iram tuam, & cùm quæ poſsim allegare merita mea nulla reperiam, crucis hoc paſsionis, & mortis illius meritum allego. Meum eſt hoc meritum, quoniam ille pro ſua ineffabili bonitate & miſericordia, mecum id communicare, & quaſi meum proprium eſſe voluit. Meum eſt, quia caro quoque de meo eſt, quæ fuit in cruce mactata, quia ſanguis de meo eſt, qui de ſaucio filij tui latere manauit. Huius itaque paſsionis & mortis filij tui merito, per quam abundè pro totius mundi peccatis, tibi ſatiſfactum eſt, quæ ſunt à me patrata ſcelera, clementer mihi condonari ſupplex peto. Nec enim aliud habeo quod offeram, vel tibi gratius, vel ad exinanienda peccata mea magis efficax, quàm vnicam oblationem iſtam, qua dilectus filius tuus in cruce conſummauit in æternum ſanctificatos. Sic ſacrificium

hoc offertur à cunctis ſimul fidelibus, non ſolùm viris, verumetiam mulieribus, licet ab vno ſacerdote ſpecialiter offerri videatur. Nam quæ ille Deo offerendo manibus tractat, hæc multitudo fidelium intenta mentium deuotione commendat. Nec abſunt ab hoc ſacrificio cœleſtes quoque virtutes, cùm non ſine cauſa ſuperiorum quoque ciuium ordines in præfatione, quæ canonem præcedit, à ſacerdote commemorantur: quam etiam ob cauſam ſacrificium Angelorum à nonnullis præfatio vocatur. Qua de re ſic aliquando ſcripſit Chryſoſtomus: Cùm autem ſacerdos Spiritumſanctum inuocauerit, ſacrificiumque illud horrore ac reuerentia pleniſsimum perfecerit, communi omnium Domino manibus aſsiduè pertractato: quæro ex te, quoto illum ordine collocabimus? Per id tempus & Angeli ſacerdoti aſsident, & cœleſtium poteſtatum vniuerſus ordo clamores excitat, & locus altari vicinus in illius honorem qui immolatur Angelorum chorus plenus eſt. Et alio loco: Papæ menſa myſterijs inſtructa eſt, agnus Dei

pro te immolatur, ſacerdos pro te angitur, ſanguis ſpiritualis ex ſacra menſa refluit, Seraphin aſtant ſex alis faciem tegentia, Omnes incorporeæ virtutes pro te cum ſacerdote intercedunt, ignis ſpiritualis de cœlo deſcendit, ſanguis in cratere ad tuam purificationem ex immaculato latere hauſtus eſt, & non erubeſcis, & non reuereris, non confunderis, neque Deum tibi propicium facis. Et iterum alio loco: Tempore, inquit, illo mi frater chariſsime, non ſolùm homines clamorem illum horribilem reddunt, ſed etiam Angeli Domino genua flectunt, & Archangeli rogãt, habent ſibi tempus id idoneum, habent ſacram illam oblationẽ in fauore. Itaq; vt homines ramos oliuarũ gerẽtes mouere Reges conſueuerunt, eoque arboris genere miſericordiam cõmemorant, ſic & Angeli tunc pro ramis oleaginis corpus Domini protendentes, rogant pro humano genere, quaſi dicant: Pro his Domine oramus, quos tu adeò dilexiſti, vt pro eorũ ſalute mortem obires, animam in cruce efflares: pro his ſupplicamus, pro quibus ipſe tuum largitus es ſanguinẽ: pro his oramus, pro quibus corpus

pus hoc immolaſti. Etiam Angelos habere dicit Ioannes Chryſoſtomus hanc oblationem in honore, quam tamen ab hæreticis nunc rideri videmus. Nec tantùm fideles omnes, & ſuperni ciues, verùm & ipſe Chriſtus, qui verus eſt ſacerdos in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech: præſens adeſt in hoc ſacrificio, & quod in altari per miniſtrum, hoc in cœlo per ſeipſum facit, Deo patri vulnerum ſuorum cicatrices offerens, ſic abſq; voce, quemadmodum à Theophylacto dictum eſt, re ipſa loquens: Pro humana natura, filius tuus ego ſuſtinui hæc: miſerere igitur eorum, pro quibus ego pati & mori ſuſtinui. Si non interpellaret ſacerdos hic, ſi nõ appareret vultui patris pro nobis, ſi non ageret aduocatum noſtrum apud illum, fruſtrà preces & à populo, & à clero ſunderentur vniuerſo. Sed per hunc ſacerdotem petimus, quicquid impetratum cupimus. Quam etiam ob cauſam, omnes orationes, quas vulgò collectas vocant, ita ferè concludimus, per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, & poſt abſolutum ſacrificium hoc populo dicitur, Ite miſſa eſt. Quæ verba ſic ante 700. annos quidam ex

SS. Patribus interpretatus eſt, ſingularis legatio, Chriſtus miſſa eſt pro nobis ad patrem, habens indicia ſecum ſuæ paſsionis, vt patri pro nobis ſupplicans, quale genus mortis pro mortalium vita pertulerit, ſemper oſtendat. Hic videre licet, quàm verè dictum ſit à quodam S. patre, In ipſa immolationis hora cœlos ad ſacerdotis vocem aperiri, in ipſo Ieſu Chriſti myſterio Angelorum choros adeſſe, ſummis ima ſociari, terrena cœleſtibus iungi, vnum quoq; ex inuiſibilibus atque viſibilibus fieri, dixit Auguſtinus, quòd ſacrificium ſit omne opus quod agitur, vt ſancta ſocietate inhæreamus Deo. An autem eſſe poteſt opus vllum, quo magis inhæreamus Deo ſancta ſocietate, quàm ſit hoc quod in Miſſa peragitur, per quod ſic & inter nos & cum Chriſto coniungimur, vt vnum corpus, vnus panis eſſe videamur. Nec in quoque alio, quàm in hoſtia crucis, qua conſumauit in æternum ſanctificatos, omnem ſpem & fiduciam noſtram collocatam habeamus. Quamobrem Cyrillus Hieroſolymitanus de Miſſa, quam Lyturgiam Græci vocant, verba faciens appellat eam, τὴν πνευματικὴν

κὴν θυσίαν, τὴν ἀναίμακτον λατρείαν, hoc eſt, ſacrificiũ ſpũale, & incruentũ cultum. Chriſti verò corpus quod præſens adeſt in altari vocat ibidem τὴν θυσίαν τȣ͂ ἱλασμοῦ, hoc eſt, ſacrificium propiciationis. Germanus quoq; Patriarcha Conſtantinopolitanus, θυσιαςήριον, hoc eſt, altare, vocat, ἱλαςήριον, hoc eſt, propitiatorium: propter præſentiam illius in ipſo, qui eſt propiciatio noſtra. Ioannes verò Chryſoſtom. pulchram quandam ſimilitudinem adfert de rege. Si quando trophęum illius celebratur, quòd illo tempore captiui dimittuntur è vinculis, & multa licet impetrare, quæ, poſteaquã ſolennitas eſt peracta, fruſtrà petũtur. Sic fieri dicit etiam, cùm horrendum hoc ſacramentum celebratur, quo pro mundo dedit ſeipſum Deus, quòd hoc tempus opportunũ ſit ad eorum qui peccauerũt memoriã faciendã, & veniã illis impetrandã. Sic à Cypriano, vel quiſquis fuit author ſermonis de cœna Domini, fuit aũt cũprimis pius & doct9, & ex priſcis patrib. ſcriptũ legim9, ꝙ in huius victimæ præſentia, nõ ſuperuacuæ mẽdicãt lachrymæ veniã, neq; vnq̃ patitur cõtriti cordis holocauſtũ repulſã. Hinc manaſſe mos iſte videtur,

qui

qui nunc etiam obſeruatur in Eccleſia, ſi quod grauiùs impendat periculum, quod propulſatum, aut ſi quid maiore ſtudio cupimus impetratum: verbi gratia, vel vt peſtilentiam à nobis Deus repellat, vel ab imminente ceruicibus noſtris hoſte nos protegat, vel aeris temperiem donet, vel ſi quid eſt eiuſdem generis, vt ad hæc impetranda non aliud magis opportunum tempus exiſtimetur, quàm ſub eleuationẽ Euchariſtiæ, quo tempore præſens adeſt realiter in altari, qui ſacerdos & victima pro nobis factus eſt Dominus noſter Ieſus Chriſtus. Cui victimæ vſq; eo ſoli tribuitur omnis propiciatio, nihil vt referre putetur, quo vitæ meritò, iuſtus an iniuſtus ſit ſacerdos: ſicut nihil refert qui ignẽ accendit, & ad ſtipulam aut lignum comburendum admouet, frigidus ille ſit an calidus, tantum quippe caloris impertiet, non quantum habet ipſe, ſed quantum habet ignis admotus, quãdoquidem ex opere operato, hoc eſt, ex vi rei factæ ſit illa combuſtio. Sic proximis ſuperioribus ſæculis ab Innocentio III. dictum eſt: Non ergo ſacerdotis iniquitas effectum impedit ſacramenti, ſicut nec infirmitas medici,

ci, medicinæ virtutem corrumpit. Quamuis opus operans aliquando sit immundũ, semper tamen opus operatum est mũdum. Opus operans ab Innocentio vocatur sacerdos, qui sacris operatur: op⁹ operatũ, res immolata, victima quæ præsens adest in altari. Huius virtute, non merito vel actione sacerdotis fieri dicit, vt cum Deo recõciliemur, peccatorum remissionem, & ea quæ petimus pro salute nostra, consequamur. Nec aliter docuerunt, qui secuti sunt eum scholastici Doctores oẽs, virtute sacrificij, & operis operati valere Missam, productis illis christi verbis, Panis quem ego dabo, caro mea est, pro mũdi vita, probauerunt. Quando christus vt summus sacerdos offert, ait Schotus, caro eius est mundi vita, qualiscunq; tandẽ sit minister per quẽ offert. cùm igitur in hoc sacrificio non alius agnoscatur sacerdos, nec alia victima, quàm christ⁹, qui semetipsum in cruce pro nobis obtulit, cùm nõ alia sit legatio, sic enim appellare Missam quibusdam sanctis patribus visum est, quæ per ministrum ad patrem cœlestem ab Ecclesia mittitur vniuersa, quã ille ipse Christus pro nobis apud patrem interpellans,

&

& vulnerum suorum cicatrices, quæ pro salute nostra pertulit, Deo patri offerens, cùm quicquid est propiciationis, illi soli tribuatur hostiæ, quæ pro nobis in cruce mactata est, qua vna consumauit in æternum sanctificatos: iam vos ipsi quotquot hic adestis iudicate, num hoc sit obruere & opprimere crucem & passionem christi? num hoc sit eam imperfectionis & infirmitatis insimulare? Quid autem est aliud, bonum dicere malum, & malum bonum, ponere lucem tenebras, & tenebras lucem, ponere dulce in amarum, & amarum in dulce, cuius generis hominibus væ sempiternum per Prophetam Deus comminatur, quàm quod isti faciunt, qui quod est quā maximè clarum, testatum omnibus & illustre facere, vocant obruere & opprimere: quod est summam virtutem & efficaciam tribuere, vocant imperfectionis & infirmitatis insimulare. Scilicet hoc est obruere Christi crucē & passionē, eam sub aspectum omnium subijcere, perennem illius memoriam esse velle. Denique sic mentibus hominum eam imprimere, vt à quo se sic amatos esse vident, non possint vicissim eius amore non inflam-

flammari? Hoc est imperfectionis eam insimulare, illam ad patrem cœlestem allegare, in illa spem & fiduciam omnem collocare, illam inter peccata nostra, quibus Deum grauiter offendimus, & iram eius interponere: ab illa propiciationem, ab illa salutem omnem expectare. Quæso vos per Deum immortalem, quale sit hoc genus hominum, vobiscum expẽdite. Sub horum persona dixisse videtur aliquando Propheta, Posuimus mendacium spem nostram, & mendacio protecti sumus. Quod ipsi facere conantur, vt Christi crucem & passionem obruant & opprimant, vt illius memoriam prorsus omnem deleant, id nobis per summam calumniam impingere non verentur. Quid aliud est hoc tremendum de quo nũc agimus Missæ sacrificium, quàm omnium Christi beneficiorũ breuis quædam cõmemoratio, & quasi sub oculos subiectio? præsertim illius immensi mortis & crucis beneficij, quo nullum præstari nobis maius potuit. Hoc igitur dum isti abolitum esse volũt, quis est qui dubitare queat, quin Christi crucẽ & passionẽ sempiterna quadã obliuione obrutam & oppressam cupiant.
Sed

Sed ego longior ſum, quàm initio propoſueram. Quamobrem hic dicẽdi finem faciam, ſi priùs vos admonuero, quanto maiore ſtudio contendit & elaborat Sathanas; vt redemptorẽ noſtrũ, & redemptionis noſtræ pretiũ ſacroſanctũ Chriſti corporis & ſanguinis iuge ſacrificium nobis eripiat: vt id vos tanto crebriùs maioreq; pietate frequentetis. Nec alia magis in re, quàm in aſsidua crucis & paſsionis huius, quæ per ſacerdotem ſacris operantẽ ſub aſpectum noſtrum ſubijcitur, cogitationes veſtras, ſpem etiam & fiduciam veſtrã omnem defixam habeatis, & eadem, ſicut Petrus admonet, cogitatione armemini, Ita futurum eſt, vt, ſi compaſsi fueritis & conglorificemini, & ſempiterna bona conſequemini, gratia & miſericordia Domini noſtri Ieſu Chriſti.

REVOCATIO QVINTA.

DVas aranearum telas, quibus captus eram, quamdiu musca sui, sic mihi dissoluisse videor, vt bona spe sim, non facilè quenquam vestrum deinceps illis irretitum iri. Sed si quis tamen adhuc in animo cuiusquã scrupulus restat, is ad Reuerendos Patres & præceptores nostros adeat, qui facilè sunt ei dubitationem omnem sublaturi. Nunc ad reliquas dissoluendas vestris precibus adiutus aggredior. Vos quod hactenus fecistis, benignas aures, grauissimis de rebus differenti præbeatis. Idololatriam aiunt esse cultum extra Dei verbum instituere: quod clarè testetur hoc dictum: Frustrà me colunt mandatis hominum, Et prophetæ vocant, inquiunt, idololatriam sacrificia, quæ fiebant extra verbum & mandatum Dei, qualia fuerunt sacrificia excelsorum, & in lucis & cultus idolorum in Betauen, & cultus ænei serpentis. Sed si verum est quod isti di-

cũt, quis poterit SS. Patriarchas ab idololatriæ grauiſsimo crimine vindicare? Quod enim habuit mandatum Abel, de ſuis primogenitis & adipibus offerendis? Num autem quia faciebat id extra Dei verbum, quod aſſerere videntur iſti, reus idololatriæ pronunciabitur? At non ita ſcriptura, verùm has oblationes gratas Deo fuiſſe teſtatur, cùm ait, Reſpexit Deus ad Abel, & ad munera eius. Quod habuit mandatum Dei Noe de altari ædificando, & holocauſtis in eo offerendis? quod Abraham, quod Iob, & alij nonnulli, quos in odorem ſuauitatis obtuliſſe Deo ſacrificia ſcriptura teſtatur? An hos omnes tu reos fuiſſe idololatriæ dices? Vides igitur quantum ſit abſurditatis in hoc argumentandi genere. Sed ſcripturam profers? Rectè ſcriptura, ſed ſenſus quem adfers rectus non eſt, quin à veritate longiſsimè remotus eſt. Nihil minus cogitabat Spiritusſanctus, quàm quòd ex hac ſcriptura tu colligere conaris, Idololatriam eſſe cultum omnem extra Dei verbum inſtitutum. Sed quem adfert Baſilius, hic verus eſt huius ſcripturæ ſenſus. Traditionibus humanis ad manda

tum Dei reprobandum vtendum non esse. Sensum hunc etiam ipse CHRISTVS attulisse videtur, cùm in eodem capite paulò superius dixisset: Irritum fecistis Dei mandatum propter traditionem vestram. Non igitur his verbis cultus extra Dei verbum prohibetur, sed ne propter traditionem humanam irritum faciamus Dei mandatum. Quòd autem exemplum adfers de sacrificijs excelsorum, & alijs: quis potuit ad id melius respondere, quàm ille celeberrimus Ecclesiæ Doctor Augustinus, Qui christianas, inquit, literas vtriusque testamenti sciunt, non hoc culpant in sacrilegis ritibus paganorum, quòd construant templa, & instituant sacerdotia, & faciant sacrificia: sed quòd hæc idolis & dæmonijs exhibeant. Videtis quemadmodum vnum & idem opus, & sacrificium sit in odorem suauitatis, si quis Deo: & abominandum sacrilegium, si quis illud exhibeat Idolis atque dæmonibus. Antè 1200. annos congressurus cum Augustino Maximinus Arianus, hûc ipsum

ſcripturæ locum, eodem quo nunc iſti ſenſu protulit: Si quid, inquit, de diuinis ſcripturis protuleris, neceſſe eſt vt audiamus: hæ verò voces, quæ extra ſcripturam ſunt, nullo caſu à nobis ſuſcipiuntur, cùm ipſe Dominus moneat nos & dicat: Sine cauſa colunt me docentes mandata & præcepta hominum. At Auguſtinus ne reſpondere quidem ad hæc illius verba dignatus eſt, quòd ea nihil ad rem pertinere iudicauerit. Sed vt ad cauſam veniatur, fidem ſuam profiteri Maximinum iubet. Si quis hiſtoriarum Eccleſiaſticarum ſcriptores legat, ſi Conciliorum Oecumenicorum acta, non alio rationis genere frequentius vſos fuiſſe Hæreticos reperiet, quàm hoc, Non eſt ſcriptum, non eſt itaque recipiendum: vetus vt hæc eorum cantilena ſemper fuerit, nihil eſſe recipiendum præter ſcripturas, quas & earum intelligentiam vſque eò ſibi ſolis arrogabant, vt earum poſſeſsione cæteros excluderent. Quam etiam ob cauſam ſcriptor ille vetuſtiſsimus Tertullianus, qui non ita longo interuallo fuit à temporibus Apoſtolorum diſiunctus, hūc
po-

potiſsimùm gradum obſtruendum illis eſſe docet, vt non admittantur ad vllam de ſcripturis diſputationem, quòd eis minimè competat poſſeſsio ſcripturarum. Arius cum ſuis ſectatoribus, nullam vocẽ extra S. Scripturam recipiebat, atq; propter eam cauſam non admittebat Homouſion, quòd ea vox in ſcripturis non reperiretur. Sed eos ex non ſcriptis piè tamen intellectis ſermonibus in Concilio Niceno damnatos fuiſſe, Theodoretus narrat. Similiter in Concilio Conſtantinopolitano, cùm Spiritumſanctum Deum eſſe profiteri nollet, quandoquidem id his ipſis verbis expreſſum in ſcripturis non inueniretur, ex Patrum Theologorumq; doctrina confirmatam veritatem, & Macedonium eſſe condemnatum, ſcribit Photius. Nec ſecus actum eſt in Epheſino concilio. Cùm enim tragicè Neſtorius vociferaretur, ſemel & iterum Ieſu matrẽ in Euangelio vocari, Dei verò matrem nuſquam in ſcripturis appellari: non eſſe voces extrà ſcripturam recipiendas, reſpõſum hoc à Cyrillo tulit: Hãc nobis fidem Diuini tradidere diſcipuli, & licèt nullam fecerint dictionis huius mentio-

nem, ita tamen sentire à SS. patribus edocti sumus. Fatetur hic nusquam in scripturis vocem hanc reperiri, sed quia sic Patres docuerunt, in eorum placitis acquiescendum esse cēset. In Concilio Calcedonensi quærebat Eutiches, in qua scriptura iacent duæ naturæ. Ego, inquit, in SS. scripturis non didici de duabus naturis. Solas inquirere se scripturas iactabat, tāquam SS. Patrū doctrinis & expositionibus firmiores. Quid ad hæc Reuerendissimi Episcopi in illo Concilio congregati? Clamauerunt, vt in actis eius Concilij legimus, Ea quæ sunt patrum teneantur. Sequentes SS. Patres ita docemus, qui non cōsentit expositioni SS. Patrum, seipsum alienat ab omni sacerdotali communione, & à Christi præsentia. Sed quorsum attinet, quæ sunt in alijs quoq; synodis ad eundē modum aduersus hæreticos acta cōmemorare? Quamobrē vnum tantum canonem adhuc ex actis septimæ synodi œcumenicæ quæ fuit habita Nicœæ protulisse contēti erimus. Qui doctrinas SS. Patrū, & Ecclesiæ Catholicæ cōtemnunt, quiq; causantur, & voces Arij, Nestorij, & Dioscori iactāt dicētes: Qd nisi

satis

ſatis ex veteri & nouo teſtamẽto inſtructi eſſemus, ſanctorũ Patrũ, ſacrarũ ſex ſynodorũ, doctrinas & Cathol. Eccleſ. traditiones nõ ſequeremur: execratio: ſemper eos Eccleſia Cathol. fuit execrata, q̃ reijciendũ eſſe cenſerent, ſi quid ijſdẽ verbis in ſcripturis expreſsũ nõ reperiretur, & cũ Apoſtolo ſuos eſt hortata: State & tenete traditiones, quas didiciſtis ſiue per ſermonẽ, ſiue per epiſtolã noſtrã. Sicut ille Theſſalonicen. ita ſuos illius exẽplo pia mater Eccleſia, nõ magis ea quæ ſcripto, quàm quæ ſermone tradita ſunt, obſeruari voluit. Sed videte per Deũ immortalẽ, quorſum tandẽ res reciderit, cùm ab iſtis perſuaſi quidã, Idololatriã eſſe cenſerẽt, cultũ extra Dei verbũ inſtituere, doctrinis quibuſdã alijs nouis & peregrinis abducti, nec paulò longius q̃ eorũ præceptores progreſsi, cæperũt & ipſi quærere, quodnã Dei verbũ ſit illud, quo Deũ trinũ in perſonis, & vnũ in eſſentia colere iubeamur, & vbi ſcriptum hoc inueniatur. Et cùm nec Trinitatis, nec eſſentiæ, nec perſonæ nomen vſquam illis in toto canone ſcripturarum oſtendi potuerit, ſicut etiam ab Auguſtino ſcriptum legimus: Per-

 ſonam

ſonam dicimus, non quia ſcriptura dicit, ſed quia ſcriptura non contradicit: in SS. Trinitatē, in Deū trinū & vnū, in eſſentiā Diuinam, tot ꝓbra, tot maledicta, tot blaſphemias eiaculati ſunt, vt rectè cum Propheta nobis exclamare liceat: Miſericordiæ Domini, quia conſumpti non ſumus, Miſericordia Domini, quia terra nō dehiſcit, & blaſphemātibus, & has tàm horrēdas blaſphemias æquis aurib⁹ audiētibus. Verū grauiora tantis flagitijs ſupplicia Deus deſtinaſſe videtur. Quid aūt ad hæc iſti, qui docent Idololatriam eſſe cultum extra Dei verbum inſtituere? moleſtè quidem ferre ſe, quòd eorum diſcipuli tàm longè progreſsi fuerint, oſtendunt, cùm doctrinæ ſuæ, quam purum Dei verbum & Euangelium vocari volunt, ea re detrahi plurimùm, & ab ea multos alienari videant. Sed cùm ad ipſos in eam quam volunt viam reducendos, & ad eorum tetros errores confutandos aggrediuntur, non eis alia ſuccurrunt arma, quibus vti rectè poſsint, quàm quibus à catholicis prius oppugnatos ſe fuiſſe meminerunt. Intelligunt in ſcriptura ſibi parum aut nihil eſſe præſidij, quamobrem Patres, Con-

Concilia, vetuſtatem, perpetuum totius Eccleſiæ conſenſum, blaſphemis iſtis opponũt. At boni Trideiſtæ, malorum coruorum oua peſsima: Non imponant, inquiunt, nobis Patres, Concilia, vetuſtas. Vetuſti ſunt iſti panni, quos primi vos laceraſtis in alijs articulis fidei. Vnus ſit magiſter noſter Chriſtus, Os Iehouæ conſulendum, non hominum. Sunt etiam hic pleríque Gabaonitæ, qui vobis imponũt, amicos ſe profitentes, & nihil intereà optant, quàm vt populum ad Aegyptum reducant, varijs modis & Confeſsione Auguſtana. Iamne videtis, chariſsimi, quò tãdem ventum ſit, qui cùm de ſanctorum inuocatione, de ſatisfactione, de purgatorio, de tremendo Miſſæ ſacrificio, deque cæteris eiuſdem generis diſceptabatur, nihil minùs ferre poterant, quàm vt ſibi Patres, Concilia, vetuſtatem, quiſquã obijceret: quandoquidem idololatriam eſſe docebant, inſtituere cultum extra Dei Verbum. Os Iehouæ conſulendum eſſe non hominum: ecce nunc ij diſcipulis ſuis longius quàm volebant progreſsis, opponunt eadem illa, quæ cùm olim à Catholicis obiecta ſibi fuiſſent, aures eorũ

audire non ſuſtinebant. Sed ſurdis, quod aiunt, fabula. Irritus cadit labor eorum omnis. Audiunt enim ab illis, vetuſti ſunt iſti panni, quos primi vos laceraſtis in alijs articulis fidei. Licuit vobis cùm alia multa, quæ paulo antè commemorauimus, tùm quotidianum Eccleſiæ ſacrificium, tanta priſcorum Patrum & Conciliorum autoritate firmatum, tot ſæculorum incredibili totius Eccleſiæ conſenſu roboratum, vt ſemper hactenus fuerit habitum ſacroſanctum: Licuit vobis illud hoc ſolo nomine reijcere, quòd nihil in ſcripturis Prophetarum & Apoſtolorum de eo reperiatur, & idololatria ſit, cultum extrà Dei verbum inſtituere: cur & nobis non liceat, quandoquidem ſemel Papatum omnem, hoc eſt, Chriſtianam religionem omnem euertere decretum eſt, qua via vos alij tectum illius diruiſtis, alij parietes diſiecistis, eadem ad fundamentum etiam illius aggredi, quo ſic & illud ab Antichriſti ſordibus repurgetur. Nam quoad in illo putridum aliquid remanſerit, metuendum eſt, ne putrefacto fundamento, totum ædificium inclinatum paulatim ruat. Cùm autem fundamentum ſit

Papa-

Papatus Trinitas, Deus trinus in persona, vnus in essentia, hoc nobis imprimis repurgandum est. Facessant igitur voces quæ non reperiuntur in scripturis: facessat cultus Trinitatis extra Dei verbum institutus: facessat illa precatio, quæ neq; Caluino placet, quòd eam barbariem sapere dicit, Sancta Trinitas vnus Deus miserere nobis: cum puluisculo tollantur omnia quæ sunt extra Dei verbum: & ne vestigium quidem vllum doctrinæ de Trinitate relinquatur. Videtis charissimi quorsum impietatis ventum sit ad extremum, posteaquam hominibus persuaderi cœptum est, quòd nihil sit recipiendum præter scripturas, quòd Idololatria sit, cultum extra Dei verbum instituere. Simul & hoc intelligitis, quàm verè dictum sit à Basilio, si consuetudines, quæ scripto proditæ non sunt, tanquam haud multum habentes momenti reijcere conemur imprudentes, etiam præcipuis Euangelij partibus plurimum detrahemus, vel potius ad nudum nomen fidei prædicationem contrahemus. Quamobrem perpetuò mentibus vestris infixa sint ea verba,

quæ proxima superiore Declamatione ex Augustino recitauimus. Insolétissimæ cuiusdã est insaniæ, de eo disputare, qđ per orbẽ vniuersum tota frequentat Ecclesia: nec vnq̃ excidat è memoria vestra saluberrima S. Patris alterius admonitio, Traditio est, nihil quæras amplius. Si traditiones tot sæculorum Hæretici nostri temporis non contempsissent, nunquam in hoc tàm profundum totius impietatis barathrum incidissent. Iam igitur & hac aranearum tela dissoluta, multò minus illam habere virium demonstratum est, quàm vt ea teneri facilè quisquam possit, qui nõ prorsus omnis Ecclesiasticæ doctrinæ rudis est. Sed nos tamen hoc loco minimè consistemus, non quòd aliquid addere necessarium ducamus, quandoquidẽ sufficit illud, Traditio est, nihil amplius quæras: verùm vt quorundã curiositati, quoad eius fieri poterit, satisfaciamus. Itaque sicut falsum esse docuimus, Idololatriam esse, cultum extra Dei verbum instituere: Nam alioqui sanctos etiam illos Patriarchas, grauissimi criminis huius condemnare necesse foret: Sic & illud falsum esse demonstrabimus, quòd extra Dei verbũ

sit

sit institutus cultus hic, hæc, sicut Augustinus loquitur, propriè soli Deo debita seruitus, quod Missæ sacrificium vocamus. Nisi fortè Dei verbũ nõ est, quod ab ipso filio Dei pronunciatũ est, qui dixit: Hoc facite in meam commemorationem. Quid hac scriptura clarius & apertius esse potest? Quid enim tunc Christus faciebat? Pascha cum discipulis suis manducabat. Quale Pascha? Pascha de quo paulò antè dixerat, Desiderio desideraui hoc Pascha manducare vobiscum. Non veruecinum fuit hoc Pascha, sicut loquitur Tertullianus, indignum enim erat, vt veruecinum Dei filius tanto desiderio manducare desideraret. Illud igitur Pascha manducare desiderabat, de quo scripsit Paulus: Pascha nostrum immolatus est Christus, quod Pascha paulo post verè fuit immolaturus in ara crucis, vbi sanguinem suũ pro nobis fudit, id in mysterio tùm obtulit in illa cœna nouissima. Duplex enim Pascha celebrabat, duplicem agnum eadem vespera cum suis discipulis manducabat, Iudaicum vnum, nostrum alterum: Agnus ille Iudaicus, quem in lege Moyses manducari præceperat, agni futuri typus fuit

fuit, sanguis ille, sanguinis Dominici, sicut apud Chrysostomũ legimus, monstrabat aduentum, & ouis illa, fuit spiritualis ouis exemplũ. Agnus ille vmbra fuit, hic veritas. Sed postquam sol iustitię radiauit, vmbra soluitur luce, & ideo in ipsa mẽsa, vtrumq; Pascha, & typi, & veritatis celebratum est. Nam sicut pictores pingendã tabulã vestigijs quibusdã adumbrare cõsueuerunt, & sic varietate colorũ perficere: ita & Christus fecit in vna mensa, & typum Paschæ descripsit, & Pascha veritatis ostendit. Vbi vis paremus tibi manducare Pascha? Iudaicum Pascha fuit, quod discipuli præparabant, sed opportet vmbram euanescere apparente sole, & figurã cedere adueniẽte veritate. Sic de duplici celebratione Paschæ loquitur Chrysostom⁹, à quo non diuersum sentit Hieronymus. Postquam typicum, inquit, Pascha fuerat impletum, & agni carnes cum Apostolis comederat, assumit panem, qui con fortat cor hominis, & ad verum Paschæ transgreditur sacramentum, vt quomodo in præfiguratione eius Melchisedech summi Dei sacerdos, panem & vinum offerens fecerat, ipse quoque veritatem sui cor-

corporis & sanguinis repræsentaret. Si verum Pascha tùm Christus cum suis discipulis celebrabat, & verum agnum cum illis manducabat, nimirum suum ipsius corpus & sanguinem, constat autem, quòd ex præscripto legis agnus ille primus immolabatur, & immolatus manducabatur: cui dubium esse potest quia CHRISTVS verum agnum, hoc est, suum ipsius verum corpus, & verum sanguinem, prius obtulerit patri suo cœlesti: deinde & manducauerit ipse, quandoquidem & conuiua fuit & conuiuium, & manducandum Apostolis dederit. Vnanimiter testantur hoc omnium sæculorum sancti Doctores omnes, quin & ipsa vocula, qua Christus vsus est, Hoc facite, satis id exprimere videtur. Nam non Latina magis quàm Hebræa & Græca lingua facere significat, idem quod offerre, cum frequens illud sit in scripturis: Facere agnos, facere hircum, facere turtures, facere hædum, facere holocaustum, facere arietes, facere vitulos. Citat Hieronymus ex Leuitico iuxta septuaginta: Accede ad altare, & fac pro peccato. Ac paulo post,

Descenditque cùm fecisset pro peccato. Quod est in Græco ποίησον καὶ ποιήσας, hoc ille sic ex Hebræo vertit: Accede ad altare, & immola pro peccato tuo. Et rursus: Completis hostijs pro peccato descendit. Quin & ipse verborum Christi contextus, quemadmodum Græcè scripta leguntur, satis indicat, quòd in illa cœna se Christus obtulit. Præsentis enim temporis, non futuri verbis vtitur. Hoc est, inquit, corpus meum, quod pro vobis datur & frangitur. Hic est sanguis meus, qui pro vobis, vel pro multis effunditur in remissionem peccatorum. Iam tum in illa cœna dari, hoc est, immolari Christi corpus: iam tum in mysterio, sicut fit ad altare sacris operante sacerdote, sanguis eius in remissionem peccatorum effundi videbatur. Quò respexisse videtur etiam Gregorius Nissenus, magni Basilij frater, cùm non dubitaret dicere, quòd Christus in illa cœna præoccupauerit œconomia quadam violentium impetũ Iudæorum, & iuxta quendam ineffabilem sacrificij modum, & qui ab hominibus cerni nequit, seipsum obtulerit oblationem & hostiam pro nobis. Cuius sententiam Theo-

Theophylactus quoque sequutus esse videtur. Ex quibus omnibus, vel ipsa luce magis perspicuum esse potest, quòd priùs offerebat seipsum in illa cœna Christus, deinde verò cùm ipse manducabat tùm Apostolis manducandum porrigebat, quodque fecerat ipse, etiam illis præcepit: Hoc, inquit, facite in meam commemorationem, hoc, quod me vidistis facientem, qui prius obtuli Deo patri meo cœlesti, corpus hoc meum, & sanguinem hunc meum, deinde manducandum & bibendum Apostolis dedi, hoc & ipsi facite. Corpus hoc meum, sanguinem hunc meum, gratissimum Deo sacrificium offerte, cum gratiarum actione, summum illud redemptionis vestræ beneficium recolẽtes, deinde cùm edetis ipsi, tùm edendum alijs exemplo meo præbeatis. Hic est germanus Christi verborum sensus, nec pro sacrificio quod à nobis nunc asseritur, apertiùs dici quicquam potuit. Præcepit enim his verbis Christ⁹ Apostolis, vt qđ ipse fecit in illa cœna sacrosancti sui corporis & sanguinis hostiam, in suæ passionis & mortis recordationem offerrent, quò sic iugiter coleretur per

 my-

mysterium, quod semel offerabatur in precium. Sicut Iudæis mandatum à Deo fuerat, vt immolarent agnum illum typicum: sic Apostolis & eorum successoribus idem præcepit, vt immolarent verum illum agnum, quem designans Ioannes dixit: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. De quo scripsit Esaias, Sicut ouis ad ad occisionem ducetur, & sicut agnus coram tundente se obmutescet, De quo loquitur agnꝰ per ipse Hieremiã: Ego quasi agnus mansuetus qui portatur ad victimam. Et sicut Iudæis Deus præceperat, Cùm dixerint vobis filij vestri, quæ est ista religio? vel vt est apud Septuaginta: Qui cultus hic est? dicetis eis. Victima transitus Domini est, quando transiuit super domos filiorum Israel in Aegypto, percutiens Aegyptios, & domos nostras liberans. Sic & nunc præcipit Christianis: Si dixerint vobis filij vestri, quænam hæc religio? qui cultus hic est? quid sibi vult, quod sacrosanctum corpus & sanguis Christi sub panis & vini specie offertur in altari? Dicetis eis: Victima transitus Domini est,

Grata quædam fit illius nunquam fatis prædicandi beneficij recordatio, quo Dei filius homo factus, victimam Deo patri feipfum obtulit, quo fuum corpus ex virgine fumptum pro nobis in mortem tradidit, quo fuum fanguinem in cruce fudit, vt nos erutos è Diaboli captiuitate, patrique cœlefti per mortem fuam reconciliatos, non tantùm in libertatem affereret, verumetiam fratres, Regnique fui cœleftis cohæredes efficeret. Hic videre licet, quòd agni figura, quem Iudæi iuxta legis præfcriptum offerebant, magis in cœna, quàm in cruce fuit repræfentata. Nam ficut in Pafchate Iudæorum, fic & in eo quod cum fuis difcipulis in illa nouiffima cœna CHRISTVS celebrabat, quod nunc etiam à facerdotibus ex illius inftitutione quotidie celebratur, præteritæ tantum redemptionis fit recordatio, cùm in cruce præfens fuerit ipfa redemptio. Quod etiam enarrans illa verba Ioannis Chryfoftomi, Hoc facite in meam commemorationem, non obfcurè videtur indicare, cùm ait:

 Vides

Vides quomodo à Iudaicis abducit & auocat moribus. Nam ſicut illud, inquit, in miraculorum rememorationem, quæ in Aegypto patres veſtri viderant, faciebatis: ſic & hoc in meam facite commemorationem. Habetis itaque iam tale præceptum de cultu hoc ſoli Deo propriè debito præſtando, nullum vt euidentius requiri poſsit. Facit nihilominus omnia per membra ſua ſathanas, vt huic tàm claræ luci tenebras offundere queat. Negat præcepiſſe Chriſtum Apoſtolis, vt offerant, verùm vt manducent & bibant, & idem facere volentibus miniſtrent. Quid autem? An optima non magis humanæ quàm diuinæ legis interpres cõſuetudo non eſt? Ante 1500. & amplius annos, hæc ſemper totius Eccleſiæ praxis fuit, quotidianum hoc & iuge ſacrificium, nunquam in ea celebratum non eſt, nec per tot ſæcula quiſquam repertus eſt, aut ex priſcis aut ex recentioribus Theologis, quos quidem Catholicos eſſe conſtaret, qui contrarium his verbis affingere ſenſum auderet. Habemus Miſſæ Canonem, quem Romana recitat Eccleſia, ſimul vt ſub Chriſti perſo-

na dixit sacerdos, Hoc facite. &c. statim subiungit, in sua & cuius minister est Ecclesiæ persona: Vnde & memores nos Domine serui tui, huius tàm beatæ passionis. &c. offerimus, &c. De Christo quoque loquens Ambrosius in sua Missa: Qui formam, inquit, sacrificij salutis perennis instituens, hostiam se prius obtulit, & primus docuit offerri. Et in libro de sacramentis, quantum sit sacramentum cognosce: Quotiescunque hoc feceritis, totiens commemorationem mei facietis, donec iterum adueniam. Et sacerdos dicit: Ergo memores gloriosissimæ eius passionis, & ab inferis resurrectionis, & in cœlum ascensionis, offerimus tibi hanc immaculatam hostiam, rationabilem hostiam, incruentam hostiam, hunc panem sanctum, & calicem vitæ æternæ, & petimus & precamur, vt hanc oblationem suscipias in sublimi altari tuo per manus Angelorum tuorum, sicut suscipere dignatus es munera pueri tui iusti Abel, & sacrificium Patriarchæ nostri Abrahæ, & quod tibi obtulit summus sacerdos Melchisedech, &c. Quis

poteſt melior eſſe verborum Chriſti interpres, quàm ſponſa ſit eius Eccleſia? Ne verò putet aliquis Latinam tantum Eccleſiam hæc verba Chriſti ſic intellexiſſe, Græca quoque, quin & Hebræa minimè diuerſam eorum interpretationem adfert. Extat Miſſa Iacobi Apoſtoli fratris Domini. In ea poſt recitata verba, Hoc facite in meam commemorationem, ſubiungitur mox: Memores igitur & nos peccatores paſsionum eius viuificarum, crucis ſalutaris & mortis, &c. offerimus tibi Domine hoc ſacrificium verendum & incruentum. Extat quoque Liturgia Baſilij, in qua ſimiliter his verbis recitatis, Hoc facite in meam commemorationem, ſubiungit è veſtigiò, Memorantes igitur & nos ſalutarium paſsionum, &c. tua de tuis tibi offerimus, &c. Ac aliquantò ſuperius, Tu Domine, inquit, oſtendiſti nobis magnum iſtud ſalutis myſterium. Tu idoneos nos feciſti fieri miniſtros ſancti altaris tui. Miniſtros altaris, inquit, non verbi tantùm. Extat Liturgia Chryſoſtomi. Recitantur ibi quoque verba cœnæ, ſubiungitur

mox

mox: Memoriam igitur agentes ſalutaris huius mandati, & omnium pro nobis factorum, crucis, &c. tua de tuis tibi offerentes. Quæ verba Germanus Patriarcha Conſtantinopolitanus explicans, Dominus, inquit, noſter Ieſus præcioſum ſuum corpus & ſanguinem nobis dedit, inquiens, Hoc facite in mei commemorationem. Nos autem memores eius mandati ἀντίτυπα, hoc eſt, figuralia, ſic enim vertit interpres, offerimus, inquientes tua ex tuis tibi, &c. Ac aliquantò ſuperius: Fac nos dignos vt offeramus tibi ſacrificia immaculata pro populo tuo, & idóneos nos redde, quos in hoc tuo miniſterio poſuiſti. Ac paucis interiectis: Summus pontifex noſter, ſacrificiorum ritum inſtituiſti, ac ſolennis huius & immaculati ſacrificij celebrationē nobis mandaſti. Extat Aethiopum quoque Miſſa. In ea, poſtquam dixit Sacerdos, Quoties hoc feceritis, &c. ſubiungit: Nunc autem recordamur mortis tuæ, & reſurrectionis tuæ, offerimuſque tibi hunc panem, & hunc calicem, tibique gratias agimus, quòd per hoc ſacrificium, dignos nos feci-

ſti ſtandi in conſpectu tuo, & ſacerdotale coram te officium exercendi. Extat apud Clementem quoque Lyturgia ſimiliter ibi recitatis verbis his, Hoc facite, Memores igitur, inquit, paſsionis eius & mortis, offerimus tibi Regi & Deo, ſecundum ipſius ordinationem, panem hunc, & calicem hunc &c. Et aliquanto ſuperius, vbi tractat de ordinatione Epiſcoporum: Placeat, inquit, tibi, laudabiliter offerendo tibi mundam & incruentam hoſtiam, quam pro Chriſto inſtituiſti myſterium noui teſtamenti in odorem ſuauitatis. Et in fine eiuſdem libri, Primus, inquit, natura Pontifex, & vnigenitus Chriſtus, qui non ſibijpſi honorem arripuit, ſed conſtitutus eſt à patre, qui propter nos factus homo, & ſpirituale ſacrificium offerens Deo & patri ſuo, ante paſsionem nobis ſolis præcepit hoc facere, quanquam præſentes nobiſcum eſſent alij, qui in ipſum crediderunt. Sed non omninò omnis qui credit, continuò ſacerdos eſt, & pontificium conſequitur honorem. Poſt autem aſſumptionem ipſius, nos oblato ſecundum ordinationem eius ſacri-

ficio, puro & incruento constituimus, &c. Idem Dionysius quoque sentit Areopagita, qui fuit æqualis eius. Is itidem vt Clemens discipulos ad functionem sacerdotalem à Christo in cœna fuisse promotos indicat, iterùm ita, ne prius hoc officio fungerentur, quàm assumptus in cœlum, Spiritumsanctum eis misisset. Et aliquanto antè, Hoc facimus, inquit, vt eloquia aiunt, in eius recordationem. Et paucis interiectis, Quòd hostiam salutarem quæ supra ipsum est litet, excusat se decenter ad ipsum exclamans, Tu dixisti, Hoc facite in meam commemorationem. Et qui vixit eodem tempore Martialis, Quòd, inquit, Christi corpus Iudæi per inuidiam in ara crucis immolauerunt, putantes se nomen eius à terra abolere, nos causa salutis nostræ in ara sanctificata proponimus, scientes hoc solo remedio nobis vitam præstandam, & mortem effugandam. Hoc enim ipse Dominus noster iussit nos agere in sui commemorationem. Proximus horum temporum Irenæus, disertis verbis, Noui testamenti nouam oblationem Christum in cœna docuisse scribit. Nec minus a-

pertè Cyprianus id indicat, patres hos nō ita longè sequutus, cùm dicit, quòd sacrificium Deo patri Christus ipse primum obtulit, & hoc fieri in sui commemorationem præcepit. Sed nec illud obscurius est quod ab Eusebio scriptū legimus: Sacrificium eximium patri suo Christus operatus pro nostra omnium salute obtulit, eiusq; rei memoriam vt nos ipsi Deo pro sacrificio offeramus instituit. An autem & hæc Ambrosij verba non æquè clara sunt? Accedo ad altare tuum, vt offeram tibi sacrificium quod tu instituisti, & offerri præcepisti in commemorationem tui pro salute nostra. Num autem obscuriora sunt quæ profert æqualis eius Gaudentius. Discipulis eius, inquit, fidelibus mandat, quos primos Ecclesiæ suæ constituit sacerdotes, vt indesinenter ista vitæ æternæ mysteria exercerent, quæ necesse est à cūctis sacerdotibus per singulas totius orbis Ecclesias celebrari, vsquequo Christus iterū de cœlo adueniat, quò & ipsi sacerdotes & omnes pariter fidelium populi exemplar passionis Christi ante oculos habentes quotidie & gerentes in manibus, ore etiam sumentes, ac pectore, redem-

redemptionis noſtræ incredibilem memoriam teneamus. Chryſoſtomus verò cùm dicit, quòd pro brutorum cæde ſeipſum offerendum præcepit: an minus apertè idem aſſerit? Verumetiam apertius Leo Pontifex, Ieſus, inquit, diſcumbentibus ſecum diſcipulis, ad edendam myſticam cœnam corporis & ſanguinis ſui ordinans teſtamentum, docebat qualis hoſtia deberet offerri Deo. Nec minus perſpicuè Theodoretus: Clarum eſt, inquit, nos non aliud ſacrificium offerre. Hoc enim nobis præcepit ipſe Dominus: Hoc facite in meam commemorationem. Sed longum eſſet omnium hac de re ſentētias proferre. Quamobrem ijs contenti nunc erimus, quos vixiſſe conſtat antè mille annos. Nam qui ſunt cæteris recentiores, Leo Pontifex ac Theodoretus, vixerunt Calcedonen. Concilij tempore, quod habitū eſt ante mille centum annos. Qui verò poſteà ſunt ad hæc vſq, noſtra tēpora conſequuti, quin idem ſenſerint cum iſtis, dubium eſt nemini. Itaque ſuperuacaneum prorſus fuerit, eorum hac de re ſententias recenſere, cùm & vnus dies ad id non ſufficeret. Habetis igitur iam ex

vna

vna parte sanctas illas aquilas, quæ ex varijs, & longo locorum interuallo disiunctis totius orbis Christiani partibus, in vnam hanc sententiam conuolarunt, quòd his verbis: Hoc facite in meam commemorationem, noui testamenti nouam oblationem CHRISTVS instituerit. Habetis ex altera parte coruum vnum, Monachum vnum apostatam, qui cùm interposito iureiurando perpetuam professus continentiam, voto se castitatis obstrinxisset, posteaquam ei Monacha quædam adlubescere cœperat, œstro numinis quam venerem vocant percitus, contra iurisiurandi sui religionem perfractis pudoris repagulis, ac ruptis pudicitiæ claustris, cum ea se nefaria turpitudine contaminauit, & quod semper fuit habitum incœstum sacrilegium, id honorabile coniugium & thorum immaculatum vocari voluit, & vt ita vocaretur, à multis obtinuit. Hoc igitur tale monstrum habetis ex altera parte viris illis totius orbis christiani celeberrimis oppositum. Non agitur de scriptura, quæ profertur à Catholicis, nec reijcitur ab hoc monstro, verùm agitur

gitur de eo, num ſit ea potius illius interpretatio recipienda, quam totius orbis Chriſtiani lumina, tot ſancti Patres adferunt, an ea quam heri, quod aiunt, & nudiuſtertius à cerebro ſuo commentus eſt vnus ab omnibus diſſentiens, quidam excuculatus frater, quem verè ſemen adulteræ dicere poſsis: quandoquidem nulla parentum reuerentia tangitur, & eis obſtrepere non veretur. Et erit quiſquam, qui ſanctiſsimos, grauiſsimos, doctiſsimosque patres illos, quorum ſententias protulimus, fuiſſe cœcos: hunc verò ſolum cum ſuis ſectatoribus oculos habuiſſe, quibus à ſe nuper inuentum ſcripturæ ſenſum videret, perſuaderi ſibi patiatur. An autem & nobis exclamare cum Auguſtino non licebit: Vſqueadeò permiſcuit ima ſummis longus dies, vſqueadeò tenebræ lux, & lux eſſe tenebræ dicuntur, vt videant Cœleſtius, Pelagius, & Iulianus, dicemus nos, Lutherus, Philippus, Brentius: & cœci ſunt Clemens Pontifex, Dionyſius Areopagita, Irenæus, Tertullianus, Cyprianus, Baſilius, Gregori⁹ Niſſenus, Euſebius, Ioannes Chryſoſtomus,

mus, Ambrosius, Gaudentius, Leo Pontifex, Theodoretus, & alij sexcenti. Quid fuerit aliud tenebras lucem, & lucem tenebras dicere, quàm illis tribuere scripturarum intelligentiæ lucem, istis autem adimere. Scilicet illa tetra portenta viderũt, quod hæc tàm clara totius orbis Christiani lumina non viderunt. Dixit quidã ex huius mundi sapiẽtibus, Errare se malle cum Platone, quàm cum obscurioribus quibusdã Philosophis benè sentire: quantò rectiùs à nobis dici potest, quòd præstat errare cum illis, ad quos proculdubiò pertinent illa Christi verba, Vos estis lux mundi, quàm cum tenebrionibus his rectè sentire. Sed nec errare facilè potest, qui lucem sequitur, nec rectam viam insistere, qui tenebras insectari mauult. Sed iam tẽpus est, vt receptui canamus, ne quid nobis molestiæ longior afferat oratio. Quãobrem in aliud tempus, quæ restant reijciemus, ac euidẽtioribus etiã argumẽtis, modò nos Deus incolumes cõseruet, christum in vltima cœna sacerdotio functum, sacerdotium & sacrificium instituisse planum faciemus. Vnum tantùm Canonem adhuc proferemus à Patribus in Trullo
Impe-

Imperialis Palatij Constantinopolitani constitutum, qui fuerunt, 227. Oportet inquiunt, eos qui præsunt Ecclesijs, si ad scripturam pertinens controuersia aliqua excitata fuerit, non eam aliter interpretari, quàm quomodo Ecclesiæ luminaria & Doctores suis scriptis exposuerunt: & maiorem ex his laudem assequentur, quàm si quæ à se dicuntur componant, ne dum quandoq; ad id hæsitant, ab eo quod conuenit excidãt, Canonẽ hunc, vt perpetuò mentibus vestris infixum habeatis, etiam atque etiam vos hortor & moneo.

Sic enim futurum est, vt nunquam in perniciosum aliquem errorem incidatis.

REVOCATIO SEXTA.

PRoxima ſuperiore declamatione tàm clarè tamq́ue dilucidè demonſtraſſe videmur, quòd in illa nouiſſima cœna ſeipſum oblationem & hoſtiam Deo patri Chriſtus obtulerit, & ab Apoſtolis eorumq́ue ſucceſſoribus eandem perpetuò deinceps offerri pręceperit, vt apud quos vel ratio vel authoritas aliquid valet, ſatisfactum eis eſſe minimè dubitemus. Docuimus enim, ꝙ in cruce paulò pòſt facturus erat Chriſtus, quòd prius id in cœna repræſentauerit, & à ſuis diſcipulis, quos tum noui ſacrificij nouos inſtituerat ſacerdotes, idem fieri voluerit. Quid autē in cruce fecit Chriſtus? Obtulit ſe Deo patri ſacrificium acceptabile. Si quis igitur manducat & bibit modò, non autem offert, cœnam quidem ille Dominicam repræſentat, ſed ſacrificium crucis non repræſentat, ac verbis modò, non autem ſymbolis Chriſti mortem annunciat. At-

qui non dixit Christus, Hoc dicite, sed, Hoc facite: symbolis ille, non verbis tantùm, sacrificij quod oblaturus erat in cruce, memoriam celebrari voluit. Quod si manducatio est tantum Eucharistia nostra, sicut quidam contendunt, non autē oblatio, quid aliud consequetur, quàm quòd exemplar & imago cœnæ erit: exemplar & imago sacrificij non erit. Quãobrem vt sit exemplar & imago sacrificij, statim vt consecrauerit Eucharistiam sacerdos, eleuat illam. Signum enim sacrificij, quod ex Leuitico paulò antè docuimus, fuit eleuatio: quam etiam ob causam ab Hæreticis nostri temporis eam sublatam cernimus, ne sacrificium agnoscere videantur. Eleuat igitur hostiam sacerdos, quò sic sub aspectum hominum subijciat, quomodo Christus in crucem sublatus Deo patri se sacrificium obtulit. Cū itaque Christus dicit, Hoc facite, dicere videtur, Hoc quod ego faciā, vos facite. Sed ego faciā in cruce cruēto sacrificio, vos in illius cruenti memoriam facite incruento. Mysticè facite sicut ego nunc, quod paulò post reipsa palam & sine vllo mysterio sum facturus in cruce. Voluit

Chriſtus, vt quæ menſa eſt, eadem ſit nobis & altare, quò non tantùm cœnaremus, verùm & ſacrificaremus. Voluit vt Euchariſtia noſtra, non modò ſacramentum eſſet, verùm & ſacrificium, quorum alterum cœnæ Dominicæ, alterum mortis Dominicæ foret ſymbolum: quaſi diceret: Nolite putare, quòd iam ſatisfeceritis legi, ſi manducaueritis & biberitis: ad commemorandam quidem cœnam hoc ſuffecerit, ſed ego volo mortem quoque meam commemorari, quod non tam fit manducando quàm ſacrificando Quamuis enim inter manducandum & bibendum aliqua fit mortis commemoratio, quando ſanguis à corpore quodammodo ſeparari videtur, tamen oblationis & hoſtiæ commemoratio non fit: ego verò non qualiſcunque mortis, verùm eius mortis commemorationem fieri volo, qua Deo patri meipſum in ara crucis oblationem & hoſtiam pro vobis in odorem ſuauitatis obtuli. Quamobrem hoc idem facere vos, quomodo fuit à me factum in cœna miſtica, nec verbis magis quàm ſymbolis oblationem in cruce factam commemorari volo. Quin hæc verborum Chriſti

ſti germana ſit interpretatio, nemo ſanus dubitare poteſt. Non qualemcunq; mortem, ſed oblationem & hoſtiam commemorari Chriſtus præcepit. Mortui ſunt etiam duo latrones in cruce pendentes, vnus à dextris, alter à ſiniſtris: neq; tamen eorum corpora fuerunt oblationes & hoſtiæ. Plus dicam aliquid, quamlibet ſancti fuerint Apoſtoli, vel quicunque tandem alij ſancti Martyres, eorum tamen corpora propriè loquendo non fuerunt oblationes & hoſtiæ pro peccatis noſtris: ſolum eſt Chriſti corpus, quod oblationem & hoſtiam pro peccatis noſtris rectè vocamus. Veriſsimum enim eſt, quod ſanctus ille Pontifex dixit. Quamuis in conſpectu Domini multorum ſanctorum precioſa ſit mors, nullius tamen inſontis occiſio propiciatio fuit mundi: acceperunt iuſti, non dederunt coronas. Propiciatio noſtra non eſt alius, quàm Dominus noſter Ieſus Chriſtus. Hanc igitur propiciationem, hanc oblationem & hoſtiam, qua nos in cruce Chriſtus redemit, & auribus & animis fidelium, pia mater Eccleſia ſemper eſt inculcare conata, nunquam vt ex eorum pectoribus eius elabi

moria posset. Quamobrem etiam pueri panem ad consecrandam Eucharistiam præparatum, hostiam & oblatam vocatā esse meminimus, ac nunc etiam vocari sci mus, idque non Latina magis, quàm vernacula cuiusque gentis lingua: quin & in festis Natalicijs mos hic fuit obseruatus, & obseruatur adhuc apud Catholicos, vt custodes templorum, quos Campanatores vocant, strenæ loco ferrent in domos ciuium panem ad consecrādum præparatum, quas hostias & oblatas vocabāt, quò sic admonerentur eius rei, quòd iam natus est ille, qui semetipsum Deo patri traditurus est oblationem & hostiam in odorem suauitatis. Priscos quoque Doctores omnes ferè, quoties Eucharistiæ meminerunt, sacrificium, oblationem, & hostiam illam appellasse legimus. Cœnā non ferè vocant, nisi cùm cœnæ Dominicæ verba explicant. At in hæreticorum nostri temporis oculis, sudes est oblationis, hostiæ, sacrificij nomen, nec aliud ferè quàm cœnæ nomen Eucharistiæ tribuunt: & hæc est admirabilis eorum audacia quædam & impudentia, quòd cùm sæpè Cypriani testimonium proferant,

ex epiſtola quam ſcripſit ad Cecilium, in qua frequentem oblationis & ſacrificij: nullam cœnæ fieri mentionem legimus: adulterare S. patris verba non verentur, quodq́ue vocat ille ſacrificium, cœnam appellant: adeò non alia de re quàm de cœna, deq́; manducando & bibendo perpetuò cogitant. Libet autem paucis commemorare, qualem illi cœnam celebrant. Quando ſuam cœnam Corinthij manducabant, ſcribit Paulus, quòd alius quidem eſuriebat, alius autem erat ebrius: & apud iſtos tales cœnas celebratas eſſe ſcimus, vix vt quiſquam in eis reperiretur, qui nō eſſet ebrius. Poſtquam poculis certatum eſt, armis quoque non raro dimicari cœptum eſt: & qui ſacrificium incruentum reſpuunt, ab illis cruentas victimas Diabolo non Deo mactatas & oblatas eſſe ſcimus, vt quod ab illis celebratur Lapytarum conuiuium, quale deſcribitur à Luciano, quàm cœna Dominica dici rectiꝰ queat. Non tales igitur cœnas, verùm oblationem & hoſtiam inuitis etiam omnibus inferorum portis, oblationem & hoſtiam propitiationem noſtram, redemptionem noſtram in cruce factam perpe-

tuò mentibus hominum infixam Deus esse voluit. Hoc igitur nomẽ semper in Ecclesia retentum est, & ipsi pani, nõ solùm consecrato, verùm & consecrando tribu tũ, planũ vt omnibus fieret, ꝙ non magis ad manducandũ, quàm ad offerendum à sacerdote iuxta Christi mandatũ cõsecretur. Mirũ est aũt, ita grauiter quosdã ferre, quòd non cõtenti Christi mortẽ verbis annũciasse, symbolis etiam & rebus ipsis eam ad altare cõmemoramus. Num idẽ in Baptismo quoq; non fit? Num & ibi Christi mors, sepultura, resurrectio, solis verbis, & non symbolis quoq; repræsentatur? Quid enim sibi vult, quòd mergitur baptisandus, idque ter: quòd paulò pòst ab aquis eleuatur: quid aliud ea re, quàm quomodo Christus mortuus & sepultus tertiò die resurrexit: & quomodo qui baptisatus est illi commortuus & consepultus vnà cum eo resurrexerit repræsentatatur? Et audet blasphema lingua de tremendo sacrificio dicere, quòd quædam theatrica sit actio & hystrionica repræsentatio. Quid auem prohibet, quin idem etiam de Baptismo dicat: certè qui dixit Baptizate, idem dixit, Hoc facite, offer-

te,

te, ſacrificate. Sicut illud, ſic & hoc externis quibuſdam ſymbolis fieri voluit, nec manducationis tantum, verùm oblationis & hoſtiæ pro nobis in ara crucis factæ iugem recordationem fieri præcepit. Ego verò non dubitauerim affirmare, quòd ex Apoſtolica traditione manauerit, vt non ſolùm conſecratus, verumetiam conſecrandus panis, oblata, vel hoſtia vocaretur: vt oblationis in cruce factæ memoria nunquã ex pectoribus noſtris elaberetur. Verùm hac de re ſatis. Nunc alium ſcripturæ locũ producemus, ex quo magis etiam cuiuis perſpicuum eſſe queat, quòd Chriſtꝰ in illa nouiſsima cœna ſacerdotis munere functꝰ, noui teſtamenti nouã oblationẽ inſtituit. Chriſtum ſacerdotem in æternum ſecundũ ordinem Melchiſedech fuiſſe, manifeſtius eſt, quàm vt alicuius demonſtrationibus indigeat. Teſtatur hoc Paulus, teſtatur ante Paulum quoque Dauid Propheta, nec eunt inficias illiipſi, qui diſceſſerunt à nobis, qui per ſummũ ſacrilegiũ redẽptionis noſtræ preciũ, ꝓpiciationẽ noſtrã, oblationẽ & hoſtiã pro peccatis noſtris, auferre nobis conantur. Hic quæritur, v-

bi ſit functus hoc ſacerdotio Chriſtus? Certè neque locus, neque tempus aliud reperietur, præterquam in illa nouiſsima cœna. Nam quale fuit ſacerdotium, quale ſacrificium illud Melchiſedech, ſcribitur in Geneſi, quod panem & vinum obtulerit: erat enim ſacerdos Dei altiſsimi: Melchiſedech oblatio fuit panis & vinum, Chriſti verò ſub ſpeciebus panis & vini corpus eius & ſanguis. Tunc igitur & nō aliàs, ſacerdotem ſecundum ordinem Melchiſedech eſſe ſe declarauit. Nam in illa oblatione, quæ facta eſt in ara crucis, quod etiam Thomas Aquinas annotauit, quin & res ipſa loquitur, magis expreſſa fuiſſe videtur figura ſacerdotij ſecundum ordinem Aaron, quàm ſecundum ordinem Melchiſedech, cùm ibi cruentam victimam obtulerit, & ſemetipſum verè mactandum tradiderit. At eiuſmodi victimas offerebant ſacerdotes ſecundum ordinem Aaron, in illa verò nouiſsima cœna, quamuis eandem hoſtiam corporis & ſanguinis ſui, non tamen palam & abſque integumentis, ſed ſub his quæ Melchiſedech obtulerat, anteà, panis & vini ſpeciebus obtulit: nihil aliud Melchiſedech

dech quàm panem & vinum: at Christus corpus & sanguinem sub illis speciebus: & sicut in ara crucis, qui finis legis est, Christus, sacrificijs secundum ordinem Aaron finem imposuit, sic in nouissima cœna nouum sacerdotium & nouum sacrificiũ secundum ordinẽ Melchisedech, instituit. Quid aũt ad hæc isti? Protulisse dicũt Melchisedech, nõ aũt obtulisse: nullum igitur sacrificium fecisse. Cùm aliter elabi se non posse videant, controuersiam de verbo nobis mouent. Atqui sacerdos omnis & Pontifex ad hoc vt offerat dona & sacrificia pro peccatis constituitur. quod ipse quoque Paulus testatur. Quãobrem si nullum obtulit Melchisedech sacrificium, sacerdotis nomen illi rectè tribui non posit. Sic enim connexa sunt inter se sacerdotium & sacrificium, vt vno sublato tollatur & alterum. Quam etiam causam videmus, quòd qui sacrificium abrogarunt, ijdem & sacerdotij nomen sustulerunt, quòd certe persuasum habeant, absque sacrificio, sacerdotem aliquẽ dici non posse. quare quorum opera in ijs quæ pertinent ad religionem vtuntur, eos ministros, non sacerdotes appellant.

Verùm quale genus hoc est ratiocinandi? Scribitur in Genesi, quòd protulerit panē & vinum, ergo non obtulit. An contraria sunt inter se proferre & offerre? certè nemo potest offerre, nisi pri9 proferat quod offerat. Sed non ad offerendum eis protulit, verùm ad manducandū & bibendum. Qui probas hoc? Sicut nō dixit scriptura, quòd protulerit ad offerendū, ita nec hoc dicit, quòd protulerit ad manducandum. Atqui tu nihil dici vis, quod in scripturis expreſsè non inueniatur, dicamus igitur quòd protulerit ad inspeciendū, vt videret Abraham panis & vini copiā, & admiraretur, neq; tamē quicquā de ijs gustaret. Huc absurditatis tandē vt isti veniant necesse est, dùm nihil recipiendū esse putant, quod in scripturis nō habetur. At Iosephus historiā hanc tractans, non obtulisse Deo, sed his qui cum Abraham fuerunt, in cibū & potū panē & vinū suppeditasse Melchisedechum scribit. Posterius quidem hoc scribit Iosephus, prius aūt illud nequaquā. quin contrariū ex illius verbis elici potest. Quemadmodum nō pugnāt inter se proferre & offerre, ita non pugnāt inter se, proferre ad manducan-

candũ, & ꝓferre & offerendũ. Quin grauis author Gregorius Nyssenus nõ dubitauit dicere, ꝙ nemo comedit, nisi quod prius immolatũ sit. Quæ verba Theophylactus quoq; scribens in Matthęũ repetit, & iã docuimus, ꝙ agnus Paschalis, qui fuit huius nostri sacrificij figura, prius immolabatur iuxta legis præscriptũ, deindè mãducabatur. Cæterũ expendamus verba Iosephi quẽadmodũ habẽtur in Græco texta. Suppeditauit, inquit, Melchisedech exercitui Abrahã xenia, & magnã comeatꝰ copiã, & instituto sacro conuiuio ipsum Abrahã in hoc laudare, et benedicere Deũ, qui inimicos ei subiecit, aggressus est. Hic Iosephus, nõ qualecũq; sed sacrũ cõuiuiũ, quod epulũ Latini vocãt Melchisedechũ instituisse dicit: est .n. in Græco ἐνόχιον, qđ à Latinis epulũ vocatur. Quamuis aũt quoduis etiã prophanũ epulũ hoc nomine posit appellari, tamẽ vtraq; lingua tã Græca quàm Latina, nõ ferè tribuitur nomẽ hoc, nisi publico solenniq; conuiuio, quod vel in dedicatione templi, vel in funere magni alicuius viri, vel sicut factum est à Melchisedech, in honorẽ Dei propter partam de hostibus victoriam, institutum

fit,

ſit, & præerant etiam apud Ethnicos huic epulo ſacerdotes, qui Latinè vocabantur epulones, qui ſolennem ritum in ſacrificio peragebant. Præcedebat itaque ſacrificium, ſequebatur epulum, ſiue ſacrum conuiuiũ, prius offerebatur, poſteà manducabatur. Sic igitur & Melchiſedech, quandoquidem erat ſacerdos altiſsimi, ſicut ſcriptura dicit, prius offerebat Deo, poſteà dabat epulum his qui cum Abrahamo venerant. Quod clarius etiam Philo demonſtrat, qui fuit æqualis Ioſephi, cùm eãdem tractans hiſtoriam ita loquitur: Conſpicatus magnus ille Pontifex Dei Max. redeuntem Abraham, reuertentemque, ad vnum ſuos incolumes & victores, attonitus tanti facinoris magnitudinem, ſimul id quod verum erat, cogitans, præſentem eius opem diuinam adfuiſſe, manus ad cœlum tendens, illi fauſta precatus eſt, & epulum victoriale ſacrificauit, ſociosque certaminis eius excepit ſplendidiſsimo conuiuio. Quod Ioſephus ἐνόχιον, hoc Philo dixit, τὰ ἐπινίκια θύειν, hoc eſt, epulum victoriale ſacrificauit. Prius itaque cum eſſet ſacerdos, epulum ſacrificauit: poſteà ſocios certami-

nis,

nis refecit. Qui verò melius potuerunt explicare Mosis verborum sententiam, quàm hi duo, quos fuisse constat eiusdem Hebreæ gentis viros doctissimos disertissimosque, qui non tantum ad manducandum, verùm & ad offerendum protulisse Melchisedech panem & vinum disertis verbis ostendunt. Verùm isti, quibus ministris ad oppugnandum hoc tremendum sacrificium Sathanas vtitur, cùm hoc illis commentum suum non successerit, aliud inueniunt. Aiunt Paulum de sacerdotio Melchisedech accuratè singula tractare, ac propemodum scrupulosè excutere nomen hominis, sedem Regni, perpetuitatē vitæ, ius decimarū, benedictionē prosequi, in quibus omnib. minus momēti sit, quàm in oblatione panis & vini, de qua tamen verbum fecerit nullum. An existimandum sit, obliuione lapsum esse Dei spiritum, vt dum rebus minutis immoratur, quod erat præcipuum, & ad causam maximè valebat, id omiserit. Videte quale sit hoc ratiocinandi genus. Non scripsit in illa tota epistola, Christum esse conceptum de Spiritusancto, natum ex Maria virgine, num ideò verum id esse negabi-

gabimus? Non eſt obliuione lapſus Dei ſpiritus, ô Sathana, ſed fecit quod faciendum admonuit Propheta, Diſpoſuit ſermones ſuos in iudicio, fecit quod anteà Chriſtum feciſſe cognouerat, cùm diceret: Adhuc multa habeo vobis dicere, ſed non poteſtis ea portare modò. Vis autem ipſum Paulum audire modò non hæc eadem verba proferentem. Is verò ſtatim vt Melchiſedech mentionem fecit, de quo nobis, inquit, grandis ſermo & ininterpretabilis ad dicendum. Quid hoc aliud eſt, quàm habeo multa vobis de eo dicere? Quod verò ſequitur, Quoniam imbecilles facti eſtis ad audiendum, quid aliud eſt, quàm, ſed non poteſtis ea portare modò. Magiſtrum itaque ſuum ſecutus Paulus, illorum ad quos ſcripſerat imbecillitatis rationem habebat: cumque videret, quòd opus illis adhuc lacte, nec ſolido cibo vti poſſent, quæ de Melchiſedech dicenda captum illorum excedebant, ea non putauit oratione ſua perſequenda. Quod pluribus etiam verbis ad Euagrium ſcribens docet Hieronymus, cuius verba ne ſit ſermo prolixior nunc omitto. Cùm

ita-

itaque Paulus Iudæis ſcriberet, non iam fidelibus, non illis prodenda myſteria, ſed quod alios etiam Apoſtolos feciſſe narrat Baſilius, eorum reuerentiam & authoritatem ſilentio conſeruandam eſſe putauit, ne ſi vulgò forent omnibus cognita, in contemptum venirent: quin & inde vocata ſunt myſteria, quòd ea occulta eſſe, nec in vulgus prodi oporteret: quam etiam ob cauſam neque literis mandabantur, ſed per manus tantum tradebantur, quemadmodum de hoc ipſo ſacrificio loquens Baſilius indicat, quin & excludebantur ab illis nondum initiati. Quod Ioannes quoque Chryſoſtomus teſtatur dicens. Ideo myſteria clauſis ianuis celebramus, & eos qui nõdum initiati ſunt adeſſe prohibemus, non quia myſteriorum infirmitatem aliquam depræhendimus, ſed quia ad participationem eorum illi quos arcemus adhuc infirmi ſunt. Cum Auguſtinus hunc ipſum Pſalmi locum explicaret, Tu es ſacerdos in æternum, Vident, inquit, Iudæi, perijſſe ſacerdotium ſecundum ordinem Aaron, & non cognoſcunt ſacerdotium ſecundum ordinẽ Melchiſedech.

Si qui non intelligunt Catechumeni ausẽrant pigritiam, festinent ad notitiã. Non opus est mysteria prodere, scripturæ nobis intiment, quod est sacerdotium secundum ordinem Melchisedech. Si non putauit Augustinus, passim omnibus esse prodenda mysteria, quo tempore maior terrarum orbis pars Christum apertè confitebatur, quanto minus id à Paulo factum oportuit, cùm Iudæis persuaderet, vt Hieronymi verbis vtar, nõ iam fidelibus. Prudenter admonet Ambrosius, quod qui tractat, debet audientiũ considerare personas, ne prius irrideatur, quàm audiatur. Quando enim Athenien. crederent, quia verbum caro factum est, & de spiritu virgo concepit, qui ridebant quia mortuorum resurrectionem audiebant. Et est celebris illa Gregorij Nazianzeni sententia, quòd non omnia, nec omnibus, nec ab omnibus nec omni loco & tempore dici oporteat. Habes igitur iam causam, quãobrem scribens ad Hebræos Paulus, cùm de Melchisedech sermonem instituisset, nullam oblationis panis & vini mentionem fecerit, nimirum quòd non poterant adhuc portare, quòd erant imbecilles ad au-

audiendum. Cumprimis itaque ridiculum & ineptum est hoc ratiocinandi genus. Non scripsit Paulus, ergo non est. Quod hæreticis quidem fuit vsitatum, semper antem à Catholicis reiectum, qui magno consensu docuerunt, quòd panem & vinum obtulit Melchisedech, figuram fuisse quotidiani sacrificij, quod per orbem vniuersum Catholica frequentat Ecclesia. Sic in Asia, sic in Africa, sic in Europa sancti patres docuerunt. Qui præfuit Ecclesiæ Constantinopolitanæ, Ioannes nõ temerè Chrysostomus appellatus, explicãs illum Pauli locũ, Tu es sacerdos in æternũ, quærit quare dixit, secundum ordinẽ Melchisedech: Respõdit mox, Et propter sacramenta, quòd ille quoq; panem & vinum obtulerit, & quòd sacerdotium sit à lege liberum, ac alijs quoque locis aliquot eiusdem rei meminit. Aequalis autem eius Epiphanius, Visum est, inquit, vt in veteri sacerdotio sacerdotalis dignitas non constituatur, verùm ad id quod ante Leui & ante Aaron fuit, secundum ordinẽ Melchisedech, trãsferatur. Quod sanè nunc in Ecclesia viget à Christo & hucusq;. Clarius autem, qui vixit eodem

tempore, Cæsariensis Eusebius: Sanè, inquit, oraculi exitus admirabilis ei qui contempletur: quemadmodum saluator noster Iesus, ipsius Melchisedech ritu, ea quæ ad sacerdotium in hominibus gerendum spectant, per suos ministros perficiat. Nam quemadmodum ille qui sacerdos gentium erat, nusquam videtur sacrificijs corporalibus functus, sed vino solo & pane, dum Abraham benedicit: Ita sanè primus ipse saluator noster, deinde qui profecti sunt ab eo sacerdotes, in omnibus gentibus spirituale secundum Ecclesisticas sanctiones sacerdotij munus obeuntes, vino ac pane & corporis illius & sanguinis mysteria repræsentant, quæ sanè mysteria Melchisedech tanto antè spiritu diuino cognouerat, & rerum futurarum imaginibus vsus fuerat. Sicut etiam scriptura Moysi testificatur, vbi ait: Melchisedech protulit panem & vinum, erat autem sacerdos Dei altissimi. Sed nec Eusebius Emisenus minus disertè: Melchisedech, inquit, oblatione panis & vini hoc sacrificium Christus præsignauit, de quo Propheta pronunciat, Tu es sacerdos in æternum. Theodoretus quo-

quoq; Cyrenſis Epiſcopus pſalmum hunc explanans, exorſum eſſe dicit CHRISTVM ſacerdotium in nocte, qua crucem ſubiuit. Cùm accepit, inquit, panem, &c. Similiter & calicem, &c. Inueni autem, Melchiſedech ſacerdotem & Regem eſſe. Figura igitur erat ſacerdotis & Regis, & offerentem Deo non ſacrificia ratione carentia, ſed panem & vinum: ſacerdos autem nunc eſt Chriſtus, qui ex Iuda ſecundum carnem ortus eſt, non ipſe aliquid offerens, ſed vocatur caput eorum qui offerunt, quandoquidem eius corpus Eccleſiam vocat, & propterea ſacerdotio fungitur homo, recipit autem ea quæ afferuntur, vt Deus: offert autem Eccleſia corporis eius & ſanguinis ſymbola. Sic ſenſerunt de hoc ſacrificio Patres Aſiatici. Num autem diuerſa fuit Africanorum opinio? quin illi pedibus in eandem currunt ſententiam. Clemens Alexandrinus, Origenis præceptor, non ita longo fuit interuallo diſiunctus ab Apoſtolorum temporibus, Melchiſedech, inquit, ſacerdos Dei altiſsimi, vinum & panem ſanctificatum dedit in typum Euchariſtiæ.

Non qualemcunq; panem dedisse scribit Melchisedech, sed sanctificatum, hoc est, oblatum, sicut etiam apud Ioannem dixisse Christum legimus: Ego pro eis sanctifico, hoc est, offero meipsum. Quem secutus Cyprianus, Quòd Melchisedech typum, inquit, Christi portaret, in Psalmis declarat Spiritussanctus, ex persona patris ad filium dicens, Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech, qui ordo vtique hic est, de sacrificio illo veniens, & inde descendens, quòd Melchisedech sacerdos Dei summi fuit, quòd panem & vinum obtulit, quòd Abraham benedixit. Nam quis magis sacerdos Dei summi, quàm Dominus Iesus Christus? qui sacrificium Deo patri obtulit, & obtulit hoc idem quod Melchisedech obtulerat, panem & vinum, suum scilicet corpus & sanguinem? Ac paucis interiectis: Vt ergo in Genesi per Melchisedech sacerdotem, benedictio circa Abraham posset ritè celebrari, præcedit antè imago sacrificij in pane & vino constituti. Quam rem perficiens & adimplens Dominus, panem & calicem vino mixtum obtulit, & qui est plenitudo verita-

tem præfiguratam imaginis adimpleuit. Quid clarius dici potuit? Imaginem sacrificij, quod in cœna Christus erat oblaturus, præcesſiſſe dicit, quando Melchisedech panem & vinum obtulit. Post hunc Arnobius enarrans illa Psalmi verba, Tu es ſacerdos, ita de Christo loquitur: Hic qui per mysteriũ panis & vini sacerdos factus est in æternum ſecundum ordinem Melchiſedech, qui panem & vinum solus obtulit in ſacerdotibus, &c. Post quem Augustinus: Nondum erat, inquit, sacrificium corporis & ſanguinis Domini, quod fideles nôrunt, & qui Euangelium legerunt, quod ſacrificium nũc toto terrarum orbe diffuſum eſt. Proponite ergo vobis ante oculos duo ſacrificia, & illud ſecundum ordinem Aaron, & hoc ſecundum ordinẽ Melchiſedech. Melchiſedech protulit panem & vinum, de quo alio dicit, Tu es ſacerdos in æternum, & niſi de illo cuius noſti ſacrificium. Sublatum eſt enim ſacrificium Aaron, & cœpit eſſe ſecundum ordinem Melchiſedech. Pluribus in locis eadem repetit. Hactenus patres Africani. Quàm pulchrè verò conuenit illis cum Aſiaticis.

Quid autem Europa noſtra? Num aliter quàm iſti de ſacrificio hoc docuit? Idem prorſus. Pluribus in locis eandem ſententiam confirmat Hieronymus. Sed nos paucula verba quædam adferemus. Melchiſedech, inquit, in typo Chriſti panem & vinum obtulit, & myſterium Chriſtianum in ſaluatoris ſanguine & corpore dedicauit. Et alio loco: Quòd autem ait, Tu es ſacerdos in æternum, &c. myſterium noſtrum in verbo ordinis ſignificatur, nequaquam per Aaron irrationabilibus victimis immolandis, ſed oblato pane & vino, id eſt, corpore & ſanguine Domini. Scripſit autem is ad Euagrium epiſtolam, in qua pluribus verbis ex Origenis, Didymi, Hypoliti, Irenæi, Euſebij Cæſarienſis, & Emiſeni, Apollinarij, & Euſtathij ſententia, doctrinam hanc Eccleſiæ confirmat: ex quo perſpicuum cuiuis eſſe poteſt, quod ex magna parte priſci patres omnes, in eadem hac ſententia fuerunt. Ambroſius in Miſſa ſua, Dominus inquit Ieſus Chriſtus, ſacrificandi ritũ inſtituit, dum panẽ & vinum, quod Melchiſedech in præfiguratione futuri myſterij ſacerdos obtulerat, in ſacramentum ſui

cor-

corporis & ſanguinis celebrandum trāſformauit. Eucherius quoq; Lugdunen. Epiſcopus, vbi locum hunc Geneſeos explicat, Chriſtus, inquit, non ex tribu Leui, ſed ex tribu Iudæ ortus eſt, ex qua tribu nihil de ſacerdotali pręcepto accepit, vtiq; propter myſteria ſacramenti, quod Chriſtianis celebrari præceptum eſt, vt non ſecundum ordinem Aaron pecudum victimas, ſed oblationem panis & vini. i. corporis & ſanguinis eius ſacramentum in ſacrificium offeramus. Ibi quippe primū apparuit ſacrificiū, quod nūc à Chriſtianis offertur Deo, toto orbe terrarum. Sed me dies prius defecerit, quàm vt omnium ea de re verba recitare queam, qui ſunt patres iſtos conſecuti, cùm plura ſcripſerint in eandem ſententiam, Haymo, Paſchaſius, Rabanus, Albinus, Anſelmus, Rupertus, & alij ſexcenti. Videtis igitur chariſsimi, quomodo conuolarunt ſanctæ illę aquilæ ex Aſia, Africa, Europa, hoc eſt, ex vniuerſo terrarum orbe, ad veritatem huius doctrinæ noſtræ de ſacerdotio Melchiſedech adſtruendam. Et erit quiſquam, apud quem non plus valebit eorum autoritas, quàm

nescio cuius obstreperi corui, qui sensu carnis suæ inflatus. Posteaquam semel euolauit ex arca, non modò nulla solicitudine tangitur, vt ad illam, extra quam salus non est, redeat, verumetiam alijs euolandi segregandique semetipsos autor est. Quid autem si docuerimus etiã Rabinorum testimonijs, qui comprimis apud Iudæos celebres fuerunt, hanc doctrinam nostram esse confirmatam. Difficile quidem id fore videtur, sed periculum tamen faciemus. Qui legit historiam Antonini, reperiet in ea librum vel epistolam Rabbi Samuelis Israelitæ, ad Rabbi Isaac ante annos propè 600. scriptam, in qua sic ille loquitur: Attende Domine mi, quanta sit differentia inter sacerdotium Aaron, & Domini iusti illius sacrificium. Aaron fuerunt carnes, & sacrificium istius iusti Domini fuit panis & vinum, quod est secundum ordinem Melchisedech: in quibus verbis Deus per prophetam manifestè ostendit, quòd sacrificium finiretur, quando inciperet istud sacrificium in æternum: & ordinatio sacrificandi secundum Aaron ex toto cessaret, quando inciperet sacrificium

in

in pane & vino æternaliter duraturum. Rabbi quoque Hadarzan & Pinas de Melchiſedech narrationem ad Meſsiam pertinere docentes, q̃ panē & vinū obtulit, id per illa Pſalmi verba interpretantur. Erit placenta frumenti. Sic enim habetur in Hebræo textu: Septuaginta verterunt, Erit frumentū in terra, Hieronymus aūt, Erit memorabile triticū in terra, Ionathas verò Chaldæus & Onchelus apertius etiam explicarunt dicentes, Erit ſacrificium panis in terra. Quemadmodum hæc & à Petro Galatino ſuperioribus annis, & ante triennium à Petro Galeſimo diligentius annotata videre licet. An autem & nobis exclamare cum Propheta non licebit, Stupor & mirabilia? quod qui ſunt inimici, qui ſunt hoſtes Euāgelij, Iudæi, vi veritatis coacti negare non audent, hoc per ſummam impudentiam negant, & veritatem Euangelicam oppugnant, hi qui volunt Euangelici cenſeri. Vos verò chariſsimi tanquam viperam & baſiliſcum iſtos fugite, quos eò perduxit amentiæ cœcus amor ſui, ſuum vt ſenſum pluris facere non dubitent, quàm totius Eccleſiæ Catholicæ ſenſum & conſenſum. Nihil

vobis maiore ſtudio cauẽdum exiſtimate, quàm vt ſcripturæ ſingulares quoſdã intellectus exquiratis, vt inſolitos & hactenus inauditos ſenſus excogitetis, vt nouas & ſolitarias opiniones proferatis, aut his qui talia faciunt aures veſtras accommodetis, & aſſenſum præbeatis: verùm quod ab Euſebio Emiſeno præclarè ſcriptum eſt, id perpetuò fixum in veſtris pectoribus hæreat, Fides, inquit ille, religionis Catholicæ, lumen eſt animæ: oſtium vitæ: fundamentum ſalutis æternæ. Quicunq; hæc derelicta velut peſsimum ducẽ proprium ſequitur intellectum, quicunq; per ſapientiæ ſuæ ſenſum ad myſteriorũ cœleſtium ſe putat poſſe peruenire ſecretum: ſic facit, quomodo ſi abſq; fundamẽto ædificet domum, aut ſi prætermiſſo oſtio velit intrare per tectum, vel ſi nocte ſine lumine inferat greſſum: totum ſe clauſis oculis vrgeat in profundum. Peſsimus dux eſt proprius intellectus, de quo dixit etiam Propheta: Væ Prophetis inſipientibus, qui ſequuntur ſpiritum ſuum & nihil vident. Non hunc igitur, verùm Eccleſiam ſequamini Ducem: Eccleſiam autem cùm dico, ſanctos illos Patres, ſanctas il-

las aquilas intelligi volo, quas ad confirmandam huius doctrinæ nostræ veritatem, ex toto terrarum orbe conuolasse, nobis eorum sententias recitantibus, iam audiuistis. Hos duces & magistros si secuti fueritis, promitto vobis & spondeo, quòd nunquam in errorem aliquem incidetis.

REVOCATIO
SEPTIMA.

QVòd ab Hæreticis noſtri temporis tàm audacter aſſeritur, cultum illum, vel vt Auguſtini verbis vtar, illā ſoli Deo propriè debitam ſeruitutem, quod Miſſæ ſacrificium vocamus, extrà Dei verbum inſtitutum eſſe, quàm longè ſit ab omni prorſus veritate remotum, cùm ex lege, tùm ex Pſalmis, quin & ex ipſius Chriſti non verbis magis quàm factis, adeò planum & perſpicuum feciſſe videmur, nihil vt iam in animo cuiuſquam ſcrupuli reſidere perſuaſum habeamus. Quanquam etiamſi nulla per nos producta fuiſſet ſcripturarum autoritas, vel vnum id fideli cuique ſufficere deberet, quòd hoc ita per orbem Chriſtianum vniuerſum, ea quæ firmamētum eſt & columna veritatis, tota frequentat Eccleſia, quam credere, cui fidere in cuius inſtitutis aquieſcere, nec ab illius vnanimi conſenſu nos vnquam diſcedere velle, Symbolum Apoſtolicum recitantes quo-

quotidie profitemur. Verumtamen, vt ne quid etiam his desit, qui curiosius hæc indagare conantur, & vt quoad eius fieri poterit satis omnibus faciamus, vnum aut alterum adhuc ex Prophetis testimonium ad hoc, de quo sermo nobis nunc est probandum, adferemus. Vos quod hactenus fecistis, faciles & benignas aures nobis præbete. Sic apud Malachiam Prophetam locutum esse Dominum exercituũ legimus: Non est mihi voluntas in vobis, & munus non suscipiam de manu vestra. Ab ortu enim solis vsque ad occasum magnũ est nomen meum in gentibus, & in omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda. In quibus verbis tria nobis consideranda veniunt: primum quòd vetus illud sacrificium, quod erat secundum ordinem Aaron, quo solus Israel populus vtebatur, Deus reiecerit, quod antè Malachiam quoque prædictum ab Esaia legimus: deinde quòd nouum & æternum quod illi succederet, quod est secundum ordinem Melchisedech institutum voluerit, ad quod peragendum, non ex vna familia, qualis illa fuit Leui, sed ex omni gente sacerdotes eligerentur: tertiò, quòd

quòd oblatio per nouos nouæ legis sacerdotes offerenda munda futura sit, nec aliquo certo loco circumscribenda, sed in omni loco totius orbis eam offerre liceret. Hæc igitur Prophetæ verba, si quis ad eam oblationem quæ fuit in cruce facta referre voluerit, satis constat, quòd nec inter gentes, nec in omni totius orbis loco, sed in vna tantũ Iudææ parte, nimirũ in Caluariæ monte, semetipsum Christus victimam obtulerit, vt huic Prophetæ loco nulla ratione sensus hic quadrare possit. Si quis autem de contriti cordis & humiliati sacrificio, deque puræ mentis & bonæ voluntatis officijs accipi malit, dubium non est, quin ea Deo placeant, & possint in omni loco rectè offerri. Sed quis erit qui se mundum cor habere gloriari queat? vt sic eius oblatio munda censeatur, apud eos præsertim, quibuscum res nobis nunc est, qui sacrificium hoc nostrum, quod est precium redẽptionis nostræ, sacrilega quadam audacia, nobis eripere conantur, cùm nihil habeant in ore frequentius, quàm quod apud Esaiã scriptum est: Vniuersæ iustitiæ nostræ pannus menstruatæ: nec dubitent asseueran-

ter affirmare, quòd etiam in omni bono opere iustus peccat. Potest autem oblatio munda dici, quæ peccatum est, siue pannus menstruatæ? Huc accedit, quod idē illi Pharisaicum esse docent: opus nostrum Deo, tanquam mundam oblationem offerre velle. Verùm detur hoc illis, de sacrificio contriti cordis & humiliati locum hunc intelligi rectè posse, certè sacrificium hoc non magis huius Ecclesiæ, quæ Christi passionem & mortem est secuta, quàm illius quæ præcessit propriū, nec sub lege minus quàm hoc tēpore gratiæ frequentatū esse, nec plus ad sacerdotes, quàm ad laicos pertinere manifestum est, vt non minùs fœmina, quàm qui legitimè vocatus est ad munus hoc, tali sacerdotio & sacrificio fungi posset. Verùm isti producunt nobis Tertullianū, Irenæū, Eusebium Cæsariēsem, & alios nōnullos, qui de spiritualibus sacrificijs locū hunc interpretātur, qualia recensent prædicationis celebritatē, benedictionē, laudem, hymnum, Orationem de conscientia pura, cor contritum, & humiliatū, gloriæ ad Deum relationē, & id genus alia. Quis aūt est, q̄ neget hæc quoq; rectè sacrificia vocari?

vocari? nec absurdè facere, si quis de illis Malachiæ locum hunc interpretetur. Scilicet nouum hoc est, quòd idem scripturæ locus diuersas expositiones quandoq; recipit, vt & secundum historiam siue literam, & secundum Allegoriam, & secundum Tropologiam, & secundum Anagogiam, eum interpretari liceat. Quod non vno loco faciunt, cùm alij nonnulli, tùm Origenes, Hieronymus, Augustinus, & Eucherius. Verùm intereà proprius & germanus est scripturæ sensus, quem vulgò litteralem vocant, quem Regium sensum vocat Hieronymus, ac solidissimum & firmissimum esse dicit. Hoc itaq; Regio & litterali sensu Malachiæ locum hunc nō de alio sacrificio SS. Patres intelligunt, quàm quod per orbem viuersum tota frequentat Ecclesia. Neque tamen ea res impedit, quò minus per Tropologiam etiam de spiritualibus & internis sacrificijs exponatur. Mirum est autem, quòd qui non admittant in scripturis tropum, & ad eum confugere nihil aliud esse docent, quàm omnem scripturarum vim labefactare, id ipsos facere, quod vt fiat à catholicis, nulla ratione ferendum esse censent,

ſent, vt excluſo ſenſu litterali, ad tropum cōfugiant. Nos verò tropum libenter admittimus, quo Paulum etiam vſum eſſe ſcimus, modò ſeruetur illud, quod ab Hieronymo ſcriptum eſt, In Prophetis Hiſtoriæ veritas quærenda primùm, deinde Allegoria. Vt autem Regius propterea ſcripturæ ſenſus excludatur, id verò minimè ferendum eſſe iudicamus. At excluſit alium quemcunque ſenſum Ioannes Chryſoſtomus, cùm enarrans illa Pauli verba: Per eum ſacrificium offerimus Deo, fructum labiorum, ita loquitur. Quale ſacrificium dicit? Fructum labiorum, inquit, confitentium nomini eius. Illi offerebant pecudes, vitulos, & dabant Pontifici: nos autem nihil horum offerimus, ſed ſolam gratiarum actionem, hanc labia noſtra germinent. Talibus, inquit, ſacrificijs placatur Deus. Demus illi talem hoſtiam, vt etiam ipſe eam offerat patri, aliter autem non offertur, niſi per filium. Hoc loco maximè quidam triūphat, quòd ſolam gratiarum actionem offerendam eſſe Chryſoſtomus ex Pauli ſententia docuerit. Non igitur offerre debem⁹ corpus & ſanguinem Chriſti, quem man-

ducare tantum & bibere, non autem offerre iussi sumus. At quanta, per Deum immortalem, & huius hominis cœcitas, qui non videt, si nullum aliud offerri debet sacrificium præter solam gratiarum actionem, quòd non hoc modò de quo sermo nobis nunc est sacrificium, verùm & alia excluduntur omnia, de quibus Malachiæ locum hunc Tertullianus & alij prisci patres interpretabantur. Sed idem nunc isti de sacrificio faciunt, quod olim de fide fecerunt. Legerunt apud priscos patres non vno loco, solâ fide iustificari, sola nos fide saluari, mox omne genus operum excluserunt. At sanctis patribus nunquam hoc cogitare venit in mentem, vt excludere vellent opera, quæ forent in fide facta, sed ea tantum, quæ sunt legis cæremonialia, aut quæ facta essent extra fidem. Ad eundem planè modum agunt etiam nunc de sacrificio, cùm tamen Chrysostomi mens ea nunquam fuerit, vt cùm alia spiritualia sacrificia, tùm hoc, quod verè proprieque sacrificium dicitur, exclusum vellet, cùm ex ipsis verbis colligere liceat, quòd pecudes tantum & vitulos, de quibus mentio-
nem

nem fecerat, exclusos voluerit. Sed quis nobis melius mentem suam, quàm ipse Chrysostomus explicabit? Is Psalmum illum enarrans: Cantate Domino omnis terra, posteaquam hunc Malachiæ locum produxit, in hæc verba prorumpit: Vide quàm dilucidè, quamque luculenter mysticam interpretatus est mensam, quæ est incruenta hostia. Thimiama verò purum, appellat sacras preces quæ post hostiam offeruntur. Hic seruat illud Chrysostomus, quod ab Hieronymo præceptum est. Primùm historiæ profert veritatem, deinde Allegoriam. Iuxta germanum scripturæ sensum, de mystica mensa, quæ est incruenta hostia, locum hunc interpretatur: iuxta Allegoriam verò siue Tropologiam, de precibus. Ac paucis interiectis. Vides vt vbique concessum est, Angelicum illud sacrificium inclarescere: vides nullis finibus circumscriptum, neque altare, neque canticum. In omni loco Thimiama offertur nomini meo. Est igitur hostia pura, prima quidem mystica mensa, cœleste summeque venerandum sacrificium. Est autem & in

nobis varia sacrificiorum differētia: mox enumeratis veteris testamenti multis hostijs, Habemus autem & nos inquit, in nobis ipsis varias immolationes, non quæ iuxta legem incedunt, sed quæ decent Euangelicam gratiam. Vis ne has cognoscere victimas, quas habet Ecclesia? Mox enumerat: Primum est, inquit, sacrificium, quod antè dixi, spirituale illud ac mysticum donum: Alterum est, martyrium, Tertium precationis, Quartum laudis, Quintum iustitiæ, Sextum eleemosynæ, Septimum iubilationis, Octauum spiritus contriti & humiliati, Nonum prædicationis, Decimum fructificationis. Hæc singula recenset ex scripturis. Inter omnes autem has primum locum tribuit incruentæ hostiæ, quæ offertur in mystica mensa, quam vocat hostiam salutaris, vocat Angelicum, cœleste, summeque venerandum sacrificium, vocat vnam ac veram hostiam, cùm reliquæ non verè neque propriè, sed per Allegoriam hostiæ vocentur. Tantum igitur abest, vt cum dixit Chrysostomus, solam gratiarum actionem nos offerre Deo debere, exclusa voluerit alia sacrificia, vt alias prætereà

de-

decem etiam hoſtias recenſuerit. Qui verò præceſsiſſe Chryſoſtomum videtur Euſebius Cæſarien. interpretatur & ipſe locum hunc de orationis incenſo & ſacrificio: ſed num ideò propriè dictum ſacrificium excludit? Quin ille præterquã quòd aliud etiam ex Eſaia vaticinium ꝓducit, Erit altare Domini in terra Aegypti, & cognoſcent Aegyptij dominum, & facient ſacrificia. Malachiæ quoque locum hunc in eiuſdem libri fine proferens ita loquitur: Sacrificamus igitur Deo ſacrificium laudis, ſacrificamus Deo plenum, & odorem afferens, & ſacroſanctum ſacrificium, ſacrificamus nouo more ſecundum nouum teſtamentum hoſtiam mundam. Et paulò pòſt explicans quod ſit illud ſacrificium, quod nouo more ſacrificamus: Sacrificamus, inquit, & incendimus, aliàs quidem memoriam magni illius ſacrificij, ſecundum ea quæ ab ipſo tradita ſunt myſteria celebrantes: & gratias Deo pro ſalute noſtra agentes, religioſosque hymnos & orationes ſanctas illi offerentes: aliàs nos ipſos totos ei conſecrantes. Facit & hic mentionem ſacrificij gratiarum actionis, & hymnorum, ſi-

ue laudum, & precationis. Sed intereà primum locum tribuit ei sacrificio, cuius memoriam, sicut aliquanto antè dixerat, signis quibusdam in mensa celebrandam corporis illius salutarisq; sanguinis, vt noui testamenti institutio habet, accepimus. Sed & Hieronymus locum hunc Malachiæ, de sanctorum orationibus domino offerendis interpretatur: verùm interim addit, offerri mundam oblationẽ, vt in cæremonijs Christianorum: quibus verbis quid aliud innuere voluit, quàm quod offertur in mystica mensa, propriè dictum Christi corporis & sanguinis sacrificium? Quod clarius etiam Theodoretus explicat cùm dicit? Diuinus Malachias planè nos, inquit, ex his docet eam pietatem, quam nunc profitemur in omni loco obitum iri. Nam circumscriptio loci ad sacra obeunda deleta est. Omnis locus accommodatus ad Dei cultum est existimatus, & victimarum ratione carentium cædes immaculatus agnus, & tanquã signum virtutis odoratum incensum existit, Hic non obscurè Theodoretus indicat, se de sacrificio agni immaculati, quẽ sacerdos offert ad altare, locum hunc intelli-

telligere, qui ſucceſſerit in locum cædis victimarum ratione carentium. Irenæus verò facit ille quidem primitiarum oblationis mentionem, ſed intereà tamen verba cœnæ proferens, Noui teſtamenti, inquit, nouam docuit oblationem, quā Eccleſia ab Apoſtolis accipiens, in vniuerſo mundo offert Deo, de quo in Prophetis 12. Malachias ſic præſignificauit: Non eſt mihi voluntas in vobis, &c. Certè laudis, orationum, eleemoſynarum ſiue primitiarum, contriti cordis, & id genus alia ſacrificia minimè noua, verùm & in veteri lege fuerunt vſitata. Nunc Irenæus noui teſtamenti nouam oblationem in cœna Chriſtum docuiſſe dicit, quam Eccleſia ab Apoſtolis accipiens in vniuerſo mundo offert Deo. Qui verò fuit Irenæo vetuſtior Iuſtinus Philoſophus & Martyr, diſertis verbis locum hunc interpretatur de ſacramento Euchariſtiæ. Quod offertur, inquit, in omni loco à nobis gentibus, tum pane, tū poculo, quo nos clarificamus nomen Dei, quod à Iudæis prophanatum eſt. Quorſum autem attinet, vel Remigij Antiſiodorenſis, vel Ioannis

Damaſceni, vel Ruperti Tuitienſis, vel Rabbi Samuelis Iudæi, vel aliorum ſexcentorum, qui poſteriores his fuerũt, ſen tentias producere, quos vnanimes vno ore de corporis & ſanguinis Chriſti ſacrificio, Malachiæ locum hunc expoſuiſſe conſtat. Porrò D. Auguſtinus, incenſum de quo Malachias loquitur, ſanctorum orationes interpretatur: hoc ipſum tamen dicit ab Eccleſia ſacrificium immolari, ſed ſecundum ordinem Melchiſedech, ſubiungit mox: Nouerunt qui legunt, quid protulerit Melchiſedech, quando benedixit Abraham: & ſi iam ſunt participes eius, vident tale ſacrificium nunc offerri Domino in toto orbe terrarum. Ac paulò pòſt productis Malachiæ verbis, Non eſt mihi voluntas in vobis, hoſtiam non accipiam de manibus veſtris. Ecce, inquit, quod eſt ſecundum ordinem Aaron, ac mox: In omni loco offertur incenſum nomini meo, & hoſtia pura. Ecce, inquit, quod eſt ſecundum ordinem Mel chiſedech. Quid his verbis clarius eſſe po teſt? Ex hoc Malachiæ loco probat Auguſtinus, quòd ſacerdotium ſecundum ordinem Aaron Deus reiecerit, & in eius

locum

locum aliud instituerit, secundum ordinem Melchisedech, quem panem & vinum obtulisse constat. Ex his omnibus facilè quiuis perspicere potest, quòd nihil impedit, quò minus de alijs quoque sacrificijs, Malachiæ locus hic exponatur, dummodò quod vnum est & verum propriéque dictum corporis & sanguinis Domini sacrificium, non excludatur. Cùm & illud certè constitutum sit, quicquid habent in se puritatis, quæcunque sunt aliæ spirituales hostiæ, quòd non habeant aliunde quàm ex hoc primo & omnium summo propriéque dicto sacrificio. Nihil est puritatis & mundiciei vel in sanguine Martyrum, vel in precibus, vel in laude, & gratiarum actione, vel in iustitia nostra, vel in primitijs & eleemosynis, vel iubilatione, vel in Euãgelij prædicatione, vel in quibuscũq; tandẽ alijs oblationibus nostris: nihil est in eis omnibus mundiciei, nisi quatenus partem eius aliquam ex hac oblatione verè mũda, quę pro nobis in cruce fuit oblata, quæ præsens etiam adest in altari, mutuantur, extra quam verè dixit. Propheta, quòd pannus menstruatæ sunt omnes iustitiæ no-

ſtræ. Nam quicquid eſt ſplendoris in virtutibus noſtris, & in omnibus ſpiritualibus hoſtijs quas offerimus, non alia puritas, non alia iuſtitia ſplendet in illis, quàm illius nunquam ſatis prædicandi Chriſti meriti iuſtitia, quando corpus ſuum tradidit pro nobis iuſtus pro iniuſtis, quando ſanguinem ſuum in ara crucis fudit in remiſsionem peccatorum noſtrorum, cuius rei memoria quædam & repræſentatio fit ad altare. Sicut gemmæ magis rutilant in præſentia Solis, in abſentia verò contenebrantur: ſic in huius victimæ, qua nihil ſplendidius eſſe poteſt, præſentia, magis rutilant quæcunque tandem aliæ viſibiles, vel inuiſibiles hoſtiæ, quæ per nos offeruntur. Hoc eſt quod Petrus monet, vt accedamus ad offerendas ſpirituales hoſtias acceptas Deo per Ieſum Chriſtum. Per hunc acceptæ ſunt hoſtiæ noſtræ Deo, quin & offeruntur per hunc, qui ſimul eſt & offerens & oblatio. Sic & Paulus hortatur nos, vt per Chriſtum offeramus hoſtiam laudis Deo. In Chriſto opera noſtra æſtimantur, quæ in ſcriptis nihil merentur. In omnibus quorumcunque tandem operum

rum noſtrorum ſacrificijs nunquam ea puritas reperietur, vt per ſe Deo grata ſint, cùm rectè ſcriptum à D. Thoma: Si conſideretur opus hominis meritorium, ſecundum ſubſtantiam operis, & quatenus ex libero proficiſcitur arbitrio, vita æterna, in quam nihil coinquinatum ingredietur, dignum non eſt. Nunquam integra eſt plena cordis noſtri contritio, nunquam ita ſyncerus eſt, vt oportet affectus præcandi, nunquam tam ardenter & ſtrenuè incumbimus ad offerendos vitulos labiorum, & ſpirituales hoſtias: quin aliquid in illis vitij ſit. Sed quæ præſens adeſt in altari victima, pro nobis in cruce mactata, quæ præſens adeſt CHRISTI ſanguis emundans conſcientias noſtras ab operibus mortuis, ille eſt per quem accepta Deo ſunt ſacrificia noſtra, per eum lauantur, per eum fiunt munda, quæ natura ſua nihil erant aliud, quàm pannus menſtratæ. Cùm igitur eleuat Chriſti corpus & ſanguinis eius calicem ſacerdos, & ſub oculos aſtantium ſubijcit, quomodo Chriſt⁹ in crucē ſublatus, & perfoſſo latere ſanguis eius, per quē lauat nos à peccatis noſtris, à corpore fuit

ſepa-

ſeparatus, tùm qui præſentes adſunt, & ad pietatem accuratius inſtructi ſunt, ſolliciti quomodo poſsint reconciliationis in cruce factæ fieri participes, in eiuſmodi verba cum Bernardo prorumpunt, Pauperes ſumus, parum dare poſſumus, attamen reconciliari poſſumus pro paruo illo ſi volumus. Totũ quod dare poſſum, eſt miſerum corpus iſtud, illud ſi dedero, ſatis eſt, ſi quò minus, addo & corpus tuum, ô Domine. Nam & illud do meo, & meum eſt. Paruulus enim datus eſt nobis, & filius datus eſt mihi. De te Domine ſuppleo, quod minus habeo in me, ô dulciſsima reconciliatio, ô ſuauiſsima ſatisfactio, ô verè facilis reconciliatio, ſed perutilis. Et ante Bernardum Anſelmus Cantuarien. Epiſcopus, Quid miſericordius, inquit, intelligi valet, quàm cùm peccatori tormentis æternis damnato, & vnde ſe redimat non habenti? Deus pater dicit: Accipe vnigenitum meum, & da pro te: & ipſe filius, Tolle me, & redime te. Sic videtis: quòd quicquid eſt in alijs oblationibus noſtris vitij ſiue defectus, illa ſupplet ſacra victima, quæ præſens adeſt in altari. Illam tollimus, quemadmodum

nos

nos isti S. Monachi docuerunt, illam Deo patri sistimus, vt redimamus nos, hoc est vt redemptionis per illam in cruce factæ fructum consequamur. Per eam fit, vt accepti sint vituli labiorum nostrorum, vt acceptæ sint spirituales hostiæ quas offerimus, in quibus quod minus est, id supplet corpus illud Christi, quod per Ecclesiæ ministrum offertur. Quam etiam ob causam Ioannes Chrysostomus, cuius rei meminimus in superiore declamatione nostra, diligenter hortatur, vt quo tempore proposita sunt mysteria, quando mors Domini perficitur, & horrendum sacrificium, & ineffabilia sacramenta peraguntur, quasi Domino præsente, nos attentius geramus, atque tempus id ad ea quæ petimus impetranda cumprimis opportunum existimemus. Sicut enim, inquit, quando Regum trophæa statuuntur, tùm & quicunque socij fuerunt victoriæ celebrãtur, & qui sunt in vinculis per tempus id liberi dimittuntur, quod vbi præterierit, qui neglexerit, nihil obtinet: sic, inquit, & in hoc tremendo mysterio, trophæa quædam celebrantur, quomodo morte sua mortem Christus de-

deſtruxit, & vitã reſurgẽdo reparauit, ſimul inferni clauſtra perfregit, & ex Diabo li poteſtate prædã inſignẽ eripuit. Quãobrẽ illo tẽpore, quaſi ſedente Rege, trophæaq; ſua celebrante, facilius quæcunq; petita fuerint obtinẽtur. Tempus enim illud propiciationis tẽpus eſt, quãdoquidẽ præſens adeſt in altari propiciatio noſtra, præſens adeſt illa victima, quæ pro nobis in cruce fuit mactata, per quam acceptæ redduntur omnes aliæ, cuiuſcunque tandem generis oblationes noſtræ, quodq; minus in illis eſt, de ea ſuppletur. de qua Cypriani quoq; dictum hoc anteà recitauimus, quòd in huius victimæ præſentia non ſuperuacuè mendicant lachrymæ veniam, nec vnquam patitur cõtriti cordis holocauſtum repulſam. Obſecrat Paulus fieri obſecrationes, orationes, poſtulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro Regibus, & omnibus qui in ſublimitate conſtituti ſunt, vt quietam & tranquillam vitam agamus. Quæ Pauli verba dum enarrat Auguſtinus, multa, inquit, hic dici poſſunt, quæ improbanda non ſunt, ſed eligit in his verbis hoc intelligere, quod omnis, vel penè omnis frequen-

quentat Ecclesia, vt precationes siue obse crationes accipiamus dictas, quas facim⁹ in celebratione sacramentorum, antequã id quod est in Domini mensa incipiat benedici: orationes, cùm benedicitur & san ctificatur, & ad distribuendum comminuitur. Quam totam petitionem ferè omnis Ecclesia Dominica oratione concludit. Ad quem intellectum etiam verbi Græci origo nos adiuuat. Nam eam quã dicunt ἐυχὴν, raró ita scriptura ponit, vt intelligatur oratio, sed plerunque & mul tò vsitatius votum appellat ἐυχὴν: προσευχὴν verò, quod verbum ita positum est, vnde tractamus, semper orationẽ vocat. Cùm igitur vsitatius in scripturis votum appelletur ἐυχὴ, ea propriè intelligenda est oratio, quam facimus, προσευχὴν. Vouẽtur autem omnia quæ offeruntur Deo, maximè sancti altaris oblatio, quo sacramento prædicatur nostrum aliud votum maximum, quo nos vouimus in Christo esse mansuros, vtique in compage corporis Christi, cui⁹ rei sacramentũ est, quòd vnus panis & vnum corpus multi sumus. Ideò in huius sanctificatione existimo Apostolum propriè iussisse προσευχὰς, hóc

nos

est, orationes ad votum, quod vsitatiùs in scripturis nuncupatur εὐχὴ. Postulationes fiunt, cùm populus benedicitur. Tunc enim Antistites velut aduocati susceptos suos per manus impositionem offerunt misericordissimæ potestati. Quibus peractis, & participato tanto sacramento, gratiarum actio cuncta concludit. Videtis quemadmodum hic Augustinus, quem ritum obseruat Ecclesia, eum ab Apostolo traditum esse, non obscurè indicat, & quòd eas propriè dici vult orationes, quæ tùm fiunt, cùm benedicitur & sanctificatur Christi corpus, & sancti altaris oblatio celebratur, quæ non alio tempore possunt esse magis efficaces. Ab Augustino minimè dissentit Ambrosius, qui & ipse locum hunc Apostoli tractãs, Prima, inquit, oratio debet habere laudẽ Dei, secunda supplicationem, tertia postulationem, quarta gratiarum actionem. In suis autem in Epistolas Pauli commentarijs explicans hæc illius verba: Hæc regula, inquit, Ecclesiastica est tradita à Magistro gentium, qua vtuntur sacerdotes nostri, vt pro omnibus supplicent, deprecantes pro regibus huius sæculi, vt subie-
ctas

ctâs habeant gentes, vt in pace positi, in tranquillitate mentis, & quiete Domino Deo seruire possimus. Hic & Ambrosius indicat, quòd præcandi formulam qua vtimur in canone, quę hæretici nostri temporis tantopere detestantur, non aliunde quàm à Magistro gentium Paulo traditam acceperimus, & adeò non excludunt SS. Doctores hi, per ea quæ trãslatè sacrificia nuncupantur, nimirum obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones, & id genus alia, verum illud & propriè dictum, quod altaris oblationem siue sacrificium non vno loco vocat Augustinus, vt absque eo minus ea perfecta, minus etiam Deo grata, quin ab illo mutuare vim omnem & efficaciam existiment. Verùm & altaris oblatio non prodest, si quis vitulos labiorum, & spiritales alias hostias non obtulerit, cùm falso nobis hoc ab hæreticis impingatur, ꝙ sacrificium prodesse doceamus absq; bono motu vtentis. Sed est hoc adeò clarũ atque testatum omnibus, etiam his qui sacrilega quadam audacia, redemptionis nostræ præcium auferre nobis conantur, quòd Malachiæ locus hic quem tractam⁹,

de quotidiano Ecclesiæ ſacrificiō rectè intelligatur, vt quamlibet inuiti, fateri tamen quod res eſt cogantur. Itaque cùm aliam elabendi viam reperire non poſſunt, eò tandem ad extremum confugiunt, vt dicant: Interpretari quidem priſcos illos patres locum hunc de celebratione Eucharıſtiæ, ſed non de ſacerdotis actione, & hiſtrionica (ſic enim loquuntur homines blaſphemi) repræſentatione. Quaſi verò quiſquam theologorum tàm inſigniter ſtultus fuerit, vt quod eſt expiationis in hoc ſacrificio ſacerdotis, actioni tribuendum id eſſe putauerit. Sed neque temerè quenquam repertum iri credimus, qui ſacrificium altaris expiatorium vocauerit, cùm non aliud ſit expiatorium, quàm vnicum illud, quo poſteaquam ſe Chriſtus in ara crucis obtulerat, conſummauit in æternum ſanctificatos, cuius merito cum Deo patre reconciliationem, peccatorumque noſtrorum remiſsionem conſequimur. Propiciatorium quidem ſacrificium hoc altaris, non rarò ſcimus appellatum fuiſſe: quandoquidem in altari præſens adeſt illa propiciatio, præſens adeſt illa victima, quæ fuit

in

in cruce pro nobis mactata, per quam vt propicius esse velit populo suo, qui pro CHRISTI corpore Ecclesia legatione fungitur sacerdos, Deum supplex precatur. Quamobrem nulla fit hic oblatio, nulla noua redemptio, reconciliatio, vel expiatio, sed vt oblationis, redemptionis, & expiationis in cruce factæ fructum in nobis iugiter sentiamus, & illius hostiæ merito, quæ præsens etiam adest in altari, propicium nobis Deum habere queamus: id verò cum sacerdote populus, quo summo potest studio contendit & elaborat. In eum finem fiunt obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones, de quibus iam diximus. In eum finem & vituli labiorum, & aliæ spirituales offeruntur hostiæ, quæ non aliunde tamen, quàm ab illa crucis hostia vim & efficaciam suam habent. Ita quicquid est expiationis, & propiciationis, non actioni sacerdotis, verùm oblationi, quam in cruce Christus fecit, per nos tribuit, non quòd non prosit nobis ad propicium reddendum Deum etiam sacerdotis oratio, sed quòd ea non per alium prodest, quàm per Christũ oblata.

Quamobrem nō in homine sacerdote, penes quem solum est ministerium, verùm in solo Christo, qui verus est sacerdos secundum ordinem Melchisedech, spem nostram & fiduciam omnem defixam habemus, qui nisi quod facit in altari per ministrum Ecclesiæ, faceret ipse quoque per semetipsum in cœlo, nisi preces nostras Deo offerret, nisi cicatrices etiam vulnerum suorum exhiberet, quibus propter iniquitates nostras vt nobis propicium redderet Patrem suum cœlestem affectus est: nullum prorsus ex actione sacerdotis ministerioque fructum caperemus. Præclarè dictum est ab Ambrosio, quòd ipse est oculus noster, vt per illum videamus patrē: ipse vox nostra, per quā loquamur ad patrem: ipse dextera nostra, per quam Deo patri sacrificium nostrum offeramus. Quicquid ad altare sacerdotis ministerio visibiliter agitur, hoc inuisibilis ipse virtute sua facit efficaciter. Quamobrem vanissimum hoc istorum commētum, qui per summam audaciam & impudentiam affingere nobis non verentur, quòd actioni sacerdotis propiciationem nostram tribuamus. Verùm ita malitia

cor iſtorum excœcauit, vt videntes non videant, & audientes non audiant, neque intelligant. Nam etiam apud eos quos vocant ſcholaſticos Theologos legerunt iſti proculdio non vno loco, quòd homini ſacerdoti miniſterium tribuunt: quicquid autem eſt virtutis & efficaciæ, non ad aliũ quàm ad illum, qui ſacrificiũ idẽ & ſacerdos eſt ſecundum ordinem Melchiſedech, ad Chriſtum Deum & hominem referunt. Quorſum autem attinet omnium ea de re ſententias proferre, quorum pleni ſunt ea de re libri? longum id foret, minimeq; neceſſarium. Vnius tantum teſtimonium produxiſſe contentus ero. Multi ſcholaſtici Doctores ritum & ordinem ſacroſanctæ Miſſæ diligenter explicarunt, inter quos adeò non poſtremus eſt Alexander de Ales, vt vel inter primos rectè numerari queat. Nam præterquam ꝙ alios ætate præceſsit, excellenti quadã doctrina præditus fuiſſe videtur, vt non ſine cauſa nomen irrefragabilis Doctoris obtinuerit. Is vbi de fine verba facit, quo claudi conſueuerũt orationes, quas vulgò collectas vocant, Non per aliam, inquit, viam æterna Dei beneficia poſſunt ad nos

decurrere, quàm per eum qui est mediator Dei & hominum, homo Christus Iesus: per illum enim exaudiuntur preces fidelium, qui in diebus carnis suæ preces supplicationesq; ad Deum, qui posset illum saluum facere à morte, cum clamore valido & lachrymis offerens, exauditus est pro sua reuerentia. Vides quemadmodũ hic non per hominem sacerdotem, qui ministerio tantum reconciliationis fungitur, sed per verum reconciliatorem, verum Dei & hominum mediatorẽ, verũ & æternum sacerdotem secundum ordinẽ Melchisedech, cui petenti, nihil à Deo patre negari potest, preces fidelium exaudiri docet. Nam quod ad ministrũ sacerdotem attinet, non suum ille sed Christi meritum, non suam sed Christi gratiam Deo repræsentat, non suum illi sed Christi sanguinẽ qui redẽptionis nostræ precium est, offert. Itaq; sicut si quis ignem faceret, & ad vrendum admoueret, calidus ipse foret siue frigidus, nihil interesset, quandoquidem vi sua nihilominus ignis vreret: sic & homo sacerdos, quocunque sit vitæ merito, siue charitate ferueat, siue prorsus frigeat, quod ad cõsecratio-

nem

nem Christi corporis attinet, nihil refert. Conficit ille nihilominus in altari Christi corpus & sanguinem, & eius meritũm ex fide viuentibus & charitate feruentibus applicat, vt quem optãt ex ea re fideles fructum consequantur, cùm verè dictum sit à Ioanne Scoto, quòd quandocũq; Christus vt summus sacerdos offert, panis quem dat, id est, caro eius, nõ actio sacerdotis, dat vitam. Sed quoniam longius aliquanto progressa est oratio nostra, quàm initio nobis fuerat propositum, proxima in sequenti declamatione pluribus hac de re disseremus.

Finis septimæ & vltimæ Reuocationis.

STANISLAVS HOSIVS, CARDINALIS VVARMIENSIS, SENATVI CIVITATIS COloniensis, S.

REuersus ad nos isthinc Ecclesiæ nostræ Canonicus Iacobus Tymermannus, multa nobis narrauit de singulari vestra cura & vigilantia, qua priscam fidem & relligionem in Ciuitate vestra tueri & conseruare studetis, tum quales vos gesseritis cùm ingressum in eam, qui redibat Antuerpia, quendam hæreticum cognouissetis, à quo meritò vobis metuendum existimabatis, ne quod cùm Antuerpiæ tum alibi factum audimus & ingemiscimus, apud vos quoque noui motus aliqui per eum excitarentur. Credibile non est, quantam ex illius hoc sermone voluptatem acceperimus. Etenim quò maiorem animo nostro perturbationem attu-

lit

ſit horrenda calamitas illa, qua pridem ſuperiorem, nuper autem admodum inferiorem quoque Germaniam grauiter afflictam eſſe renunciabatur: hoc magis recreati ſumus & exhilarati, poſteaquam Dei primùm benignitate, veſtra deinde prudentia, diligentia, vigilantia, perfectũ eſſe cognouimus, vt is adhuc eſſet Ciuitatis veſtræ ſtatus, vt rectè de illa dici poſſit, ſicut lilium inter ſpinas, ſic amica mea inter filias. Verè amica Dei Ciuitas, quæ non temerè ſanctam ſe vocari nuper adeò demonſtrauit. Nam cùm ſpinis & vepribus hæreticorum vndique ſit circumſepta, nihil tamen eorum aculeis offenditur, nec de ſtatu ſuo dimouetur: & quamlibet oppugnetur, non expugnatur tamẽ, quin fortior indies & robuſtior fit, ac quo ſemel eſt imbuta recens odore ſancti Euangelij, quod à Diuo Materno Petri diſcipulo, qui primus vobis odorem notitiæ Chriſti manifeſtauit, ſibi per manus traditum accepit, eum mille iam quadringentis & amplius annis retinet: & cùm inimicis ex omni parte veſtris Euangelium Chriſti haud aliter quàm florentium vinearum odor ſerpentibus, factum ſit odor

mortis in mortem, vobis nihilominus, quoniam quale fuit ab initio traditum, tale nunc etiam illud conseruatis, nec in aliud cuiusuis potiùs quàm CHRISTI Euangelium transferimini, sicut ab origine semper fuit, sic & nunc est odor vitæ in vitam. Sed nec virginem temerè se vestra Ciuitas esse gloriatur, quandoquidem non illorum tantùm, qui sub aspectum cadunt, hostium armis oppressa nunquam fuisse dicitur, sed nec eorum est insidijs expugnata, qui quantò sunt hostes occultiores, & minus patent obtutibus hominum, tantò maius ab illis periculum impendere videtur, cùm præsertim contra CHRISTVM, CHRISTI signum portent & contra Euangelium de ipso Euangelio, quod non intelligunt, glorientur. Reuerà vos estis illa virgo casta, quam posteaquàm vni viro despondit exhibere CHRISTO, cuius paulò antè meminimus Apostolus ille vester Petri discipulus Maternus, virginitatem vestram integram & incorruptam seruastis semper, nec ab eo cui

ſemel ſpirituali coniugio per eum eſtis copulati, vos vnquàm diuelli ſuſtinuiſtis, quod ab illo didiciſtis, in eo conſtanter adhuc permanetis: in qua fide vos ille CHRISTO virginem caſtam deſpondit, eam integram in hunc vſque diem & inuiolatam conſeruatis, ac ſumma cura prouidiſtis hactenus, ne ſicut Euam, & ſicut hoc noſtro ſæculo infelices multos Euæ filios aſtutia ſua ſeduxit ſerpens, ita corrumperentur ſenſus quoque veſtri, & exciderent à ſimplicitate, quæ eſt in CHRISTO IESV. Quæ ſimplicitas fuit in ſanctis maioribus veſtris, qui non manducauerunt de ſenſu ſcripturæ elato, quorum cor non fuit exaltatum, nec elati ſunt oculi eorum, nec ambularunt in magnis & mirabilibus ſuper ſe, verùm Paulum dicentem audiuerunt, Non plus ſapere quàm oportet, ſed ſapere ad ſobrietatem. Eam ſimplicitatem vos hactenus retinuiſtis, nec vt exciderent ab ea ſenſus veſtri, deque ligno vetito ſcientiæ quæ inflat guſtaretis, vnquam adduci quamlibet calli-

lidi

lidi ſerpentis aſtutia potuiſtis, nunquam doctiores & ſapientiores, quàm Eccleſia ſit vniuerſa videri voluiſtis: verùm illius iudicio quam in ſymbolo credere nos profitemur, quotquot Chriſtianorum appellatione gaudemus, quæ mater eſt & magiſtra fidelium omnium, iudicium veſtrum, ſumma cum animorum veſtrorum ſubmiſsione ſemper ſubieciſtis, & eam qua par erat pietate venerati, illi vos permiſiſtis, illam audiuiſtis, illam ſecundum Deum ipſum reueriti: quãdoquidem fundamentum eſt & columna veritatis, quæ de Diuinis rebus ipſa ſentiret ſentienda, quæ de humanis præſcriberet facienda, quæ prohiberet fugienda eſſe ſine vlla dubitatione tanquam obedientes illius filij ſemper cenſuiſtis: & cùm ſciretis, quòd Regnum Dei non eſt in contentione ſermonis, ſed in ſimplicitate fidei, de occultis fidei myſterijs non diſputandum, non ea diſcutienda, nec eſſe quærendum quomodo iudicaſtis. Verùm eius memores quod ſcriptum eſt, Iuſtus ex fide viuit, non ex argumentis aut rationibus, cœleſtibus myſterijs, quam ſanctiſsima parens noſtra Eccleſia docuit, fidem adhibendo,

nec

nec ea curiosius perscrutando, quandoquidem scrutator Maiestatis opprimetur à gloria: non alta sapientes, verùm humilibus consentiẽtes, ad fidei præmia peruenistis, & eã estis in orbe toto Christiano laudem & gloriam consequuti, vt quod Philippensibus olim dixit Apostolus, id nunc non minus verè vobis dici queat, quòd in medio nationis prauæ & subuersæ lucetis sicut luminaria in mundo verbum vitæ continentes. Quantò magis autem tetræ sunt illæ tenebræ, quibus estis vndequaq; circumfusi, quibus finitimas vobis ex omni parte nationes grauiter oppressas non sine magno dolore nostro cernimus, tantò clarior lucis vestrę splendor effulget, ac sicut stellæ quantò fuerit nox obscurior, tantò splendidiores emicant: ac tantum abest, vt earum splendori noctis caligo quicquam detrahat, magis etiam vt illustres per eam reddantur, sic & vestræ fidei lux, quæ nunc annunciatur in vniuerso mundo, tantò clarior fit & illustrior, quantò lumen illius in his nationibus, quibus estis vndique cincti, magis est obscuratũ, vt si minus lux mundi totiꝰ, certè lux & superioris & inferioris Germa-

maniæ verè dici poſsit. Ac ſi quid adhuc ſupereſt luminis in Rheni Prouincia, ſi plus adhuc in ea quàm ſeptem millia virorum à Deo relicta videre licet, quæ non curuarunt genua antè Baal vel Iſlebium vel Tygurinum, vobis id acceptum ferri meritò debet. In vos enim oculos multi coniectos habent, ad vos tanquam ad Cynoſuram reſpiciunt, & quò magis hoc luminare veſtrum quo lucetis in medio nationis prauæ & peruerſæ, conſpicuum eſſe cernunt, hoc ab iſtis plus quàm Cimmerijs tenebris, quibus vicinas nationes immerſas eſſe vident, magis abhorrent, & eas hoc amplius deteſtantur. Quàm eſt autem inſignis, per Deum immortalem, quàm vobis glorioſa lux hæc veſtra? Quamlibet eam exoſam habeant hæretici, nec fulgorem eius lippientes eorum oculi ferre queant, quidam tamen ex ipſis non poſtremi nominis, ingenti quadam illius admiratione ſtupefactus; tenere ſe non potuit, quin eam in cœlum laudibus ferret. Nihil eſt neceſſe nomen illi uſædere. Tenetis procudubiò memoria quis ille fuerit, qui cùm Antuer-

uerpiæ non ita pridem relligionis ergò motus esse factos accepisset, occasionem sibi datam esse ratus, qua Lutheranismum siue Sathanismum suum in Ciuitate propagare posset, eo profectus est, vbi cùm aliquandiu commoratus nullum operæprecium fecisset, nam neque cum collega suo satis ei conueniebat, ad suos rediens in Ciuitatem vestram diuertit, ac ad Magistratum venire iussus, & per eum quid haberet in Ciuitate negotij rogatus, & qua de causa in eam se contulisset, cùm hospitem & peregrinum se esse respondisset, nec aliud quàm ad suos reditum cogitare, admonitus est, vt meminisset eam esse Ciuitatem hanc, quam cùm semel despondisset vni viro virginem castam exhibere CHRISTO Diuus Maternus Petri discipulus, nunquam se fornicationibus vllis polluerit, sed semel datam sponso suo CHRISTO fidem in hunc vsque diem integram semper & illibatam conseruauerit. Quamobrem caueret sibi diligenter, ne quarum in ea Ciuitate fornicationum esset author, hoc est, ne quem

doctrinis varijs & peregrinis à ſponſo ſuo Chriſto abduceret, & in aliud cuiuſuis potius, quàm Chriſti Euangelium traduceret, ſed ex vrbe primo quoque tempore faceſſeret. Quod ſi quid ſecus ab eo factum Senatus comperiſſet, certò ſciret id impunè ſe non eſſe laturum. Cui dubiũ eſſe poteſt, quin hic illi ſermo parum gratus acciderit? Intereà tamen ille (tanta fuit huius virtutis veſtræ admiratio) facere non potuit, quin hanc veſtram in priſca fide relligioneque tuenda & conſeruanda curam & vigilantiam pleno, quod aiunt, ore laudaret. Inter alia prorupiſſe dicitur in hanc vocem: Atque vtinam, inquit, par ſtudium in eadem cauſa cæteræ quoque Germaniæ ciuitates adhibuiſſent, plurimùm nobis malorum effugere licuiſſet, nec vnquam patriam noſtram tot & tantis procellis ac tempeſtatibus iactatam & agitatam, tamque grauibus iſtis calamitatibus miſerãdum in modum affectam vidiſſemus. Deum immortalem quanta eſt veritatis vis, vt etiam per hoſtium veritatis iugula nonnunquam vel inuitis illis erumpat? Quid enim dici potuit verius, quàm quod ab hoc dictum eſt

hoſte

hoſte veritatis? Certè ſi par cura & ſollicitudo fuiſſet aliarum Germaniæ Ciuitatum in tuenda priſca religione, quam à Chriſto & Apoſtolis eius per longam ſucceſsionem Epiſcoporum & ſacerdotum per manus nobis tradita accepimus, nec ruſticos contra ſuos dominos incredibili non magis corporum quàm animarum ſuarum iactura ſeditionem excitantes, nec principes contra ſuum legitimum Imperatorem verbique Dei fortiſsimum propugnatorem, arma ſumentes, nec Aegyptios contra Aegyptios concurrentes, ipſosque Principes mutuis vulneribus ſe concidentes, mutuis cædibus inuicem conficiētes, nec virū contra fratrem & cōtra amicum ſuum pugnantē, nec tot infortunijs mactatam Germaniam vidiſſemus: vt ſi quamlibet potens & truculentus hoſtis eam grandi cum exercitu peruaſiſſet, maiorem ei cladem afferre nō potuiſſet. Me verò factum hoc hominis huius hæretici ſic affecit, vt quamlibet à vobis longo locorum interuallo ſim diſiunctus, nulla tamen ratione tenere me potuerim, quin & ipſe tantum hoc ſtudium

vestrum conseruandæ priscæ religionis, tantumque zelum & ardorem, quandoquidem coràm non licet, saltem absens per litteras vobis gratularer. Macti igitur estote hac virtute vestra, viri clarissimi. Confirmet hoc Deus, quod operatus est in vobis: fortem hunc & constantem animum vestrum, tantam curam ac prouidentiam ac zelum verè Christianis viris dignum, sera posteritas magna cum laude vestra perpetuò celebrabit, nec vnquam est intermoritura vestri nominis gloriosa memoria: nec erit iniustus Deus, vt obliuiscatur huius operis vestri tam boni, qui cùm in hoc sæculo vos omni fœlicitatis genere cumulabit, tum in futuro ea præmia largietur, quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt.

Hortarer autem vos ad perseuerantiā, vt quemadmodum cœpistis, ita deinceps etiā pergatis, & memores illius quod scriptum est, Non qui cœperit, sed qui perseuerauerit vsq; in finē saluus erit, extrema cum primis contexere studeatis: nisi vererer, ne quis in eā partē id acciperet, quasi

virtuti veſtræ diffiderem. Currentibus, quod aiũt, nihil eſt neceſſe calcar addere. A quibus, & quàm leuibus exordijs quorſum progreſſa res, & cùm error quo nihil eſt fœcũdius alius alium gigneret, ad quã horrendas abominationes ventum ſit ad extremũ, obſcurum vobis proculdubiò non eſt. Quod ſuo ſæculo quidam è SS. Patribus eueniſſe queritur, vt quiſque lingua eſſet ad maledicendum & blaſphemãdum procaciſsima, ita præ cæteris eum idoneum eſſe iudicatum, qui verbi miniſterio fungeretur: hoc nunc etiam vſu veniſſe magno cum animorum noſtrorũ cruciatu cernimus. An eſt vllũ religionis noſtræ dogma, quod à noſtri temporis hæreticis conuulſum & labefactatũ non ſit? Sacramenta ſublata, ſacerdotium & ſacrificium abrogatum, & ita Deum in ordinẽ quodammodo coactum eſſe videmus, dũ nullus ei cultus peculiaris tribuitur, qui non ſit cum eo communis, quẽ hominibus aliqua dignitate præcellentibus præſtare ſolemus. Iam in his etiam locis, quorũ ego ſine lachrymis meminiſſe nequeo, ſanctiſſima Trinitas nõ ſolùm impunè, verumetiã

ingenti cum applausu blasphematur: iam Christus Deus esse, Deique filius apertè negatur: iam eò nonnullorum processit estrenata quædam audacia atque amentia, vt dicat insipiens in corde suo: Non est Deus. Nã & libellos æditos vidimus, in quibus num sit Deus, & num ei res mortalium curæ sint, per summum sacrilegium in dubium reuocatur. Adeò autem nón obscurè ferunt impietatem suam homines audaces sibique placentes, vt non vereantur etiam atque etiam gloriari, qui postremo loco sunt à nobis recensiti milites gloriosi, Lutherum tectum Papatus tantum diruisse, Zuuinglium parietes & viciniora fundamento membra disiecisse, se verò pro sua singulari animi magnitudine ad ipsum fundamentum, quod intactum illi reliquerant, subruendum aggressos esse. Fundamentum autem Papatus, hoc est, Ecclesiæ Dei, vocant summum salutis nostræ dogma, quo Deum trinum in Personis, vnum in essentia colendum & adorandum esse profitemur. Quod fundamentum esse nostrum libenter agnoscimus. Quis au-
tem

tem vnquam existimasset, quæ tam fuit initiò modica scintilla, quòd ea tam celeriter in tantam esset flammam eruptura? Quamobrem laudo, vos quòd per omnia Materni vestri Petri discipuli memores estis, &, sicut ille tradidit vobis, eius præcepta tenetis, nec ea vel in minimo violari permittitis, verùm quæ Petrus per Maternum & successores eius legitimos in hunc vsque diem credenda vobis & retinenda tradidit, omnia sarta tecta, quod aiunt, summo studio conseruare studetis: & non solùm ab ijs qui parietes disiectos aut fundamentum subrutum cupiunt, verùm & ab his qui tectũ Ecclesiæ Dei, quam ipsis Papatum vocare visum est, demoliri conantur, vobis diligenter cauetis, ac ne tegulam quidem vnam loco suo dimoueri, aut quamlibet exiguum in tecto foramen fieri permittitis. Quandiu lapides benè compacti sunt, nec vacuum inter se locum habent vllum, firmum & inconuulsum perstat ædificium, sin autem vel foramen acus duntaxat quod vtrinque penetret, vel scissuram quæ capilli locum habeat fieri con-

tigerit, dissoluitur non ita multò pòst, & corruit. Idem etiam de domo Dei fit, quam isti Papatum vocāt. Quamdiu benè compacti sunt Ecclesiæ lapides, nihil est à Sathana periculi: simul vt verò saltem in tecto vel minimum foramen effecerit, haud aliter atque torrens aliquis toto impetu infunditur, ex quo fit, vt opinione citiùs domus tota corruat. Itaque rectè quidam ex Patribus admonuit, quòd initijs tantum opus est Diabolo. Simul vt ille discessionis initium opera sua factum esse cognouerit, iam non dimidium habet facti, verùm rem totam confecisse videtur: nec enim conquiescit, nisi compaginem lapidum dissolutam viderit vniuersam. Oculis id nostris euenisse cernimus hoc infelici sæculo nostro. Non enim à tecto demoliendo, sicut isti dicunt, exorsus est Sathanas per ministrum suum Lutherum: sed vt foramen tantùm in eo faceret, initiò laborauit, cuius voti sui simul vt compos factus est, non solùm tectum, verùm & magnam parietum partem diruit, & quod reliquum fuit per Zuinglium & Caluinum disiecit. Per hos verò

rò gloriosos milites Triadoclastas fidei nostræ fundamentis radicitus extirpatis cum puluisculo, quod aiunt, quibusdam in locis omnia sustulit, vt ne vestigium quidem vllum doctrinæ de adoranda Trinitate superesse vellet. Non est quod quisquam existimet facturum Sathanam, vt se statim qualis est prodat, vt cornua sua proferat, vt quo collimat, id in ipso statim ostendat initio, nihil est hoc serpente callidius, qui non aliundè quàm ex fraude, dolis, & fallacijs constare totus videtur. Itaque nunquam is aperto Marte congreditur, verùm quibuscum illi res est, eos ex insidijs adoritur. Plerunque se transfigurat in angelum lucis, nihil minus præseferés, quàm quod animo clausum gerit. Quare nunquam ab his orditur, quæ scit esse magis absurda, quàm vt animis fidelium non satis adhuc præparatis, facilè persuaderi posſint. Verbi gratia, sacerdotium & Sacrificium, quæ propriè Deo debita seruitus est, vt abrogetur: Quod à veritate dictum est, Hoc est corpus meum, hic est sanguis meus, vt verum esse negetur: Adoranda Trinitas vt blasphemetur:

Chriſtus vt non eſſe Deus credatur, & num ſit Deus cui curæ ſint res mortalium in dubium reuocetur, ab his callidiſsima beſtia nunquam orditur, ſed paulatim in animos hominum irrumpens, principiò nihil aliud magis laborat, quàm vt ſaltem in his quæ natura ſua media, vel, vt Græci vocant, Adiaphora ſunt, poſteaquam autem Eccleſiæ præceptum acceſſit, eſſe media deſierunt, à communi ſenſu & conſenſu receptaque conſuetudine totius Eccleſiæ diſceſsionis initiũ aliquod fiat. Quòd ſimul vt perfecit, & foramen aliquod nactus eſt, vel rimam ſaltem per quã influere poſſet, iam & in tecto diruendo, & in parietibus diſijciendis, & in ipſo fundamento ſubuertendo, nullum eſt ei vel perexiguum negotium. Quamobrem iterum atque iterum laudo vos, quòd ab his aſtuti ſerpentis fraudibus vobis tam diligenter cauetis, nec ei quamuis veſtimentis ouium induto, ac ſpeciem Dei verbi prætexẽti, nec ſemel illud ingeminanti, Scriptum eſt enim, fidei quicquam habetis, quin quoties nouationem aliquam, & vt deorſum vos mittatis, hoc

eſt

eſt, vt ex illius Ciuitatis, quæ ſupra montem poſita eſt, doctrina & traditione vos deijci patiamini perſuadere conatur, nec aures illi nec animum adhibetis, quin ipſis principijs ſtatim obſtatis, nec eius obliti quod ſcriptum eſt: Qui modica ſpernit, paulatim decidet: vel in minimo vos ab inſtitutis Eccleſiæ matris noſtræ dimoueri patimini. Paradoxon id alicui videri poteſt, ſed affirmare tamen quidam inſignis Eccleſiæ Doctor minimè dubitauit, non tantò ſtudio ſibi fugienda videri grauiora peccata, quanto quæ leuiora cenſeri queant, quod ab illis abhorret ipſa natura ſponte ſua. Hæc verò dum contemnuntur, ex paruis maxima fiunt noſtra deſidia. Nam gradatim ſemper aſcenditur ad magis enormia, donec eueniat illud: Impius cùm in profundum venerit, contemnet. Quod, prô dolor, multis in locis iam eueniſſe videmus. Idem in cauſa religionis obſeruate, nec magis vobis ab illis cauendum exiſtimate, qui parietes diſijcere, vel ab ipſis fundamentis domum euertere conantur, quàm ab his qui vel exiguum aliquod foramen in te-

cto facere moliũtur. Hęc eſt optima tutiſſimaq; ratio, qua fidem veſtram ſicut hactenus magna cum nominis veſtri gloria feciſtis, inuiolatam ſponſo veſtro Chriſto conſeruare, & ei perpetuò vos virginem caſtam exhibere poſsitis. Quam ad rem vt vobis gratiam ſuam impartiat, Chriſtum precor, & vt vos omni felicitatis genere cumulet. Datum ex Caſtro noſtro Heilsberg. xxix. Menſis Maij. Anno Domini M. D. LXVII.

FINIS.

utiſ-
t ha-
oria
iſto
nem
m vt
tum
nere
ro